

Personalitet Shembullor i Pashoq

H a z r e t i
Muhammed
Mustafa
(*sal-lall-llahu alejhi ve sel-lem*)

OSMAN NURI TOPBASH

E përktheu nga turqishtja:

Nasir Rexhepi

Titulli origjinal: Emsalsiz Örnek Şahsiyet

Hazret-i Muhamed Mustafa

- *Sallallahu aleyhi ve sellem* -

Erkam Yayınları

İstanbul 1427/2006

Lektor : Mr. Elez Ismaili

Redaktoi : Islam Dizdari

Design : Bledar Xama

PROGRESI sh.p.k.

Adresa: L: Vasil Shanto Rr: Çajupi Shkodër / Shqipëri

Tel: +355 22 25 46 34

Fax: +355 22 25 46 33

Mob: +355 69 20 76768

Mob: +355 67 20 86767

Http: www.progresibotime.com

e-mail: botime@progresibotime.com

Personaliteti shembullor i pashoq

Hazreti
Muhamed Mustafa

(sallallahu alejhi ve sel-lem)

Osman Nuri Topbash

Ja si e përshkruan Allahu i Lartë, Zotëriun tonë, Profetin
Fisnik Muhamedin (a.s.):

“Ty të dërguam vetëm si mëshirë për të gjithë krijesat”

(el-Enbija, 107).

“O Ti Profet, Ne të dërguam ty dëshmuës lajmëtar, pagëzues e qortues. Dhe me urdhrin e Allahut, thirrës për në rrugën e Tij, dhe pishtar ndriçues.” (el-Ahzab, 45-46)

“(O Muhamed) Pa dyshim ti do të keshë shpërblim të pandërprerë! Vërtet ti je në shkallën më të lartë të moralit” (el-Kalem, 3-4)

“Ju e kishit shembullin më të lartë (Usvei hasene) në të Dërguarin e Allahut, kuptohet ai që shpreson në shpërblimin e Allahut në botën tjetër, ai që atë shpresë e shqëron duke e përmendur shpesh Allahun (el-Ahzab, 21)

“O ju besimtarë, respektoni Allahun dhe të Dërguarin e tij dhe mos i çoni kot veprat tuaja.” (Muhamed, 33)

“Kushdo që i bindet Allahut dhe të Dërguarit, të tillët do të jenë së bashku me ata që Allahu i shpërbleu: Me profetët, besnikët e dalluar, dëshmorët dhe me të mirët. Sa shokë të mirë janë ata.” (en-Nisa, 69)

“Allahu dhe engjëjt e Tij e madhërojnë Profetin shumë. O ju që keni besuar, madhëroni atë duke përshëndetur me selam.” (el-Ahzab, 56)

PARATHËNIE

Falënderime dhe lavdërime të panumërta i qofshin Allahut të Lartë që na ka dhënë fatin të kemi nderin të jemi pjesëtarë të umetit të kurorës së gjithë profetëve, Hazreti Muhamed Mustafasë (a.s.) të njohur me epitetin Habibullah (i Dashuri i Allahut)...

Lutje të panumërta për paqe dhe mëshirë, salat dhe selame, për Zotëriun tonë Profetin (a.s.), Diellin e Diejve, i cili me personalitetin e tij është dritë udhëzuese e pashuar dhe e vërtetë në rrugën e lumturisë së përhershme të njerëzimit!...

Allahu i Lartë e zgjodhi Atë për profet në kohën kur njerëzimi gjendej në një krizë të madhe, në një periudhë kur bota mbytej në errësi dhe tirani dhe kështu i dhuroi njerëzimit një perlë drite e cila përsëri do të shndriste hënat, yjet dhe diejt e panumërt të errësuar të botës njerëzore. Dhuroi një yll i cili lind nga horizonti në gjithësinë e errësuar të një shoqërie injorante e cila ia kalonte kafshëve për egërsi, vrazhdësi dhe ashpërsi.

Allahu i Madhëruar e dërgoi Hazreti Muhamedin mëshirë të pafund për tërë krijesat e gjalla dhe jo të gjalla, dheun e gurin, lumin e detin, qiejt e tokën, kohën dhe hapësirën, e në veçanti për njeriun. E bëri atë pretekst të begatisë, udhëzimit, mëshirës, butësisë dhe shpëtimtimit.

Mëshira e Zotit ndaj Tij bën që çdo send të krijohet për nder të Tij dhe të fitojë vlerë te Zoti në bazë të dashurisë që ka për Të.

Mëshira, butësia dhe mirësia e të cilit ka përfshirë gjithë njerëzimin, madje gjithë krijesat.

Mëshirë, me virtytet e të cilit Allahu i Vërtetë u dhuroi të gjithë zemrave dhe mendjeve burim jete të pafund dhe frymëzim begatish të panumërta.

Mëshirë, me të cilën ka ardhur udhëzuesi i pafund, Kur'ani Fisnik.

Mëshirë, i dashuri i Allahut të Mëshirshëm dhe Bami-rës, Profeti u nderua me Mirazh.

Mëshirë, që sikur të mos ishte Ai, gjithë botët do të shndërroheshin në shkretëtira.

Mëshirë, drita e të cilit ishte pretekst për fillimin e krijimit të ekzistencës.

Mëshirë, bukuritë kudo që ekzistojnë janë reflektime prej Tij, janë krijuar për hir të Tij. Nuk çel asnjë lule në botë në të cilën nuk ekziston drita e tij. Zaten, sikur të mos ishte Ai nuk do të krijoheshin asgjë. Ai është si një gonxhe hyjnore, e cila nuk vyshket, por çdo ditë e më tepër fiton freski dhe bukuri.

Mëshirë, vlerën e të cilit e përshkruan vetë Allahu i Madhëruar, duke e lartësuar atë me **salate dhe selame**, me lutje për paqe dhe mëshirë...

Ja kjo Mëshirë e pashoqe, nën kulmin e profecisë, i dha mundësi gjithësisë të shijojë qetësinë e vërtetë. Njerëzimi

i cili mbytej dhe jepte shpirt në tymin e revoltës në tune-lin e injorancës, me dyert e diturisë, urtësisë dhe të vërtetës që hapi Ai, filloi të marrë frymë në jetë plotë freski duke i hapur krahët në qiejt e pafund. Ndërgjegjet të cilat ishin bërë gurë, do të zbuten si brumë në duart e Tij të ndershme. Zemrat e errëta nga ndryshku dhe papastërtia do të pastrohen në burimet e tij të kristalta. Ashtu të çiltërta u shndërruan në një vend të pastër dashurie të mbushur me dritë.

Për shembull, etiopiani Vahshi, i cili para se të gjejë rrugën e drejtë ishte një njeri i egër, gjakpirës, shpirtlig, pasi iu nënshtrua edukimit të Tij të lartë, u bë një *sahabi*, shok sylotë. Sa e sa të tjerë sikur ai, para se të gjenin rrugën e drejtë, ishin të vdekur shpirtërisht nën kthetrat e cilësive inferiore. Por, më pas, edhe ata duke pirë nga burimi i njëjtë i udhëzimit do të fitojnë gjallëri të përhershme, dhe që të gjithë do të arrijnë lartësinë që të përmenden dhe kujtohen me epitetin "*hazreti*".

Të gjithë këto tregojnë se Zotëriu ynë Profeti (a.s.) është mrekullia më e shquar e artit hyjnor e krijuar nga Zoti i Lartë. Ai ishte i tillë edhe nga pamja e jashtme edhe nga përbërja e brendshme. Ai është më i përsosuri, më i nderuari dhe më i dashuri. Ashtu që të mirët, të pastërtit shpirtërisht, miqtë e Zotit, *evlijatë*, të urtët dhe sunduesit e vërtetë, të cilët janë prijtar drejt të vërtetës, janë vetëm një reflektim nga Ai shembull. Një fragment nga Ai shembull. Një hënë që reflektohet nga Ai Diell, ngaqë Ai është mëshirë, favor dhe dhuratë për tërë botët nga Krijuesi i Lartësuar, Poseuesit të bukurisë reale. Mu për këtë, rruga për t'u afruar dhe fituar miratimin e Allahut, kalon nëpër dashurinë dhe lidhjen me Të. Ja si e përshkruan Zoti i Vërtetë këtë realitet:

قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ
ذُنُوبَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ

**“Thuaj (o profet!): “Nëse e doni Allahun, atëherë eja-
ni pas meje që Allahu të ju dojë, të ju falë mëkatet tuaja,
se Allahu është që fal shumë, mëshiron shumë.”** (Ali Imran,
31)

Kjo është e vërteta ndaj së cilës asnjë person që ka besim në Allahun nuk mund të qëndrojë indiferent. Ashtu sikurse thekson edhe ajeti kuranor.

Kriter i vetëm i dashurisë ndaj Allahut, është ndjekja e Profetit të Allahut (a.s.), lidhja shpirtërore me Të dhe mbështetja tek Ai. Në të kundërtën besimi nuk llogaritet besim. Për rrjedhojë, asnjë person nuk ka mundësi ta bëjë veten të dashur te Allahu në ndonjë rrugë tjetër. Ai që nuk e bën veten të dashur të Allahut çdo gjë që bën i shkon huq, madje, edhe besimi i tij.

Atëherë në qendër të jetës dhe zemrës sonë çdo herë duhet të gjendet Hazreti Muhamedi (a.s.), kurse personaliteti i Tij i pashoq duhet të jetë arkitekti i vetëm i karakterit tonë.

Mu për këtë themi se nevoja jonë më e madhe është që ta njohim Atë sa më afër...Ta kuptojmë Atë sa më mirë...madje të thithim frymën që ka nxjerr Ai...derisa të bashkojmë rrahjet e zemrës sonë me zemrën e Tij...ashtu sikur bënin As’habul-Kirami (shokët e tij të ndershëm)...e të dashuruarit, ashikët e Profetit.

Edhe pse për ne të dobëtishtë është i pamundur një qëndrim i nivelit që meriton Ai, është nder, nëse jo më tepër, të jemi në rrugën e Tij, ngaqë, nëse arrijmë që të përfitojmë, goftë edhe një pjesë nga personaliteti i Tij i pashoq, do të ishte mjaft për lumturi të përhershme.

Për këtë shkak, duke pasur për qëllim të njohim sa më afër këtë Personalitet të lartë, vendosëm të shkruajmë këtë vepër modeste, me gjithë mangësitë dhe dobësitë që mund të ketë. Edhe në veprat tona të mëparshme kemi ofruar të dhëna që kanë të bëjnë me personalitetin e Profetit tonë (a.s.).

Ndoshta fjalët tona nuk janë të atij niveli që i meriton Ai, por, që të gjithë ne jemi të obliguar ta falënderojmë Atë, dhuratën më të madhe hyjnore, duke rrëfyer dhe shkruar rreth Tij, dhe duke jetuar si Ai. Detyra jonë parësore është që, në kuadër të mundësive tona, të bëhemi ura të cilat do të bartnin mëshirën dhe paqen e Tij që përfshin tërë botët, deri në fundin e saj, kur ajo të mbytet në krizë. E kemi për borxh që, në kuadër të aftësive tona, atë kryevepër që qëndron në kulmin më të lartë t'ia prezantojmë gjithë njerëzimit në formën sa më të bukur. Në veçanti është nder për ne që të përfaqësojmë Atë me sjelljen dhe gjendjen tonë në formën sa më të bukur...Sa bukur e përshkruan poeti këtë përfaqësim të ndershëm:

Qenia Jote është si dita më e kristaltë, më e vërtetë,

Për këtë burimi i dorës sate është uji, uji më i ëmbël,

Më i çiltëri, më modesti, më i pastërti i njerëzimit,
Zot, na bën neve të tillë që të gjithëve!...(Sejri)

Zot i Madhëruar, na krijo dhe na stolis neve që të gjithëve me personalitetin e Tij shembullor të pashoq! Na shndërro zemrat tona në saraje të dashurisë së Tij! Në spro-vën e devocionit tonë, të lidhjes dhe nënshtrimit ndaj Tij, na ndihmo, që kështu të arrijmë dashurinë dhe miratimin hyjnor! *Amin!*¹

-
1. Lus Zotin e Lartë që të jetë kjo vepër një *sadaka xharije*, sadaka rrjedhëse për të gjithë nxënësit e mi të cilët kontribuan në përgatitjen e saj.

Kapitulli i Parë

 Personaliteti shembullor i pashog

 Usrei Hasene / Shëmbëllyra më e mirë

Personaliteti shembullor i pashoq HAZRETI MUHAMED MUSTAFA (a.s.)

Historia dhe kalendari profetik ka filluar me dhuratën e ekzistencës së parë “**dritën muhamedane**” njeriut më të parë; kurse me shfaqjen e “**trupit muhamedan**” në gjithësi ka mbaruar. **Nuk kuptohet??** Kjo dritë e lartë ka arritur nga lloji më i pastër dhe më fisnor deri te Hazreti Abdullahu duke u trashëguar brez pas brezi. Me shtatzëninë e Hazreti Amines nga balli i hazreti Abdullahut është bartur tek kjo nënë fatlume, dhe më në fund i është dorëzuar pronarit të vërtetë, Zotëriut të gjithë botëve.

Gjithësia është krijuar nga drita profetike e Muhamedit (a.s.). Për këtë shkak themi se mijëra zbulime dhe rrjedha të fuqisë hyjnore janë buzëqeshje dhe reflektime nga drita e Tij. Ngaqë iu shtua një pjesë dheu i Profetit të Allahut (a.s.) në dheun e krijimit të Hazreti Ademit, atij iu pranua pendimi. Këtë e rrëfen edhe ky hadith i ndershëm:

“Ademi (a.s.), kur bëri gabimin² që edhe do të jetë pretekst që ai

2. Sipas qëndrimit islam, pejgamberët janë të mbrojtur nga gabimet , rreshqitjet dhe gabimet e pavullnetshme të tyre quhen *zel’le*.

të nxirret nga Xheneti, kuptoj se kishte gabuar dhe tha:

“O Zot! Të lutem të më falësh për hir të Muhamedit!...”

Allahu i Lartë e pyeti:

“O Adem nga e njeh ti Muhamedin kur Unë atë ende s’e kam krijuar?...”

Ademi (a.s.) iu përgjigj:

“O Zot, kur Ti më krijove dhe më fryve shpirt nga shpirti Yt, ngrita kokën dhe pashë të shkruar mbi shtyllat e qiellit hyjnor (arshit) fjalinë “La ilahe il-lallah, Muhamedur-Resullull-llah”, “Nuk ka zot tjetër përveç Allahut, Muhamedi është i dërguari i Allahut”, dhe kuptova se Ti përkrah emrit Tënd vë vetëm emrin e krijesës më të dashur për Ty”.

Atëherë, Zoti i Madhëruar tha:

*“Saktë u përgjigje o Adem! Me të vërtetë, ai është krijesa më e dashur për Mua! Kur të më lutesh Mua, mu lut për hir të tij. Unë të fala ty, nga që m’u lute Mua për hir të tij! Dije se, **sikur të mos ishte Muhamedi, s’do të të kisha krijuar!**”³*

Ja, Hazreti Ademi (a.s.) bëri ndërmjetësues të Dërguarin e Allahut (a.s.) në lutjen e tij dhe fitoi faljen hyjnore.

Ai, i Dërguar i Lartë, u bartë edhe në fisin e hazreti Ibrahimit (a.s.), të cilit zjarri iu bë i freskët dhe shpëtim. E kur ajo perlë e lartë do të hyjë në lëvozhgën e Hazreti Ibrahimit (a.s.), për hir të tij do të zbresë një dash nga qielli. Shihet se edhe profetët kanë shfrytëzuar mëshirën hyjnore për hir të Tij, gjersa ka nga profetët, si Hazreti Musai (a.s.), të cilët

kanë shprehur dëshirën të jenë pjesëtarë të umetit të Tij, me qëllim që të shijojnë begatitë që janë të garantuara për këtë umet.

Sahabiu Katade bin Numan transmeton se hazreti Musai (a.s.) i është drejtuar Allahut të Lartë duke i thënë:

“O Zot! Shoh se në leuhat, pllakat që m’i ke dhuruar, flitet për një umet i cili do të paraqitet ndër njerëz dhe do t’i urdhërojë ata për të mirë e do t’i ndalojë nga e keqja, e ky umet do të jetë umeti më i mirë nga të gjithë. Zoti im, bëj që ky umet të jetë prej atyre që do të më ndjekin mua”

Allahu i Madhëruar i tha:

“Ai umet do të jetë umeti i Ahmedit”.

Musai (a.s.) iu drejtua përsëri Allahut të Lartë:

“O Zot, në ato pllaka po ashtu përmendet një umet i cili do të jetë umeti i fundit që do të vij, por i pari i cili do të hyjë në Xhenet. O Zot bëj që ky umet të jetë umeti im”.

Allahu i Madhëruar iu përgjigj:

“Ai do të jetë umeti i Ahmedit” .

Përsëri Hazreti Musai (a.s.) iu drejtua Allahut të Lartë:

“Zoti im, në pllaka flitet për një umet i cili do të mbaj në gjoks librat (ungjijtë) dhe do t’i thotë përmendësh ata, kurse të gjithë umetet i lexojnë hapur librat e tyre, e kur i humbnin, nuk kujtonin asgjë prej tyre. Zoti im, mundëso që ky umet të jetë umeti im!”

Allahu i Lartë përsëri iu përgjigj:

“Ai umet do të jetë umeti i Ahmedit!”

Musai (a.s.) përsëri iu drejtua Zotit të Lartë:

“Zoti im, në ato tabela flitet edhe për një umet i cili do të jetë umeti i librit të fundit, do të luftojë kundër çdo devijimi dhe kundër dexhalit me një sy. Bëje umetin tim që të jetë ai umet!”

Allahu i Lartë i tha:

“Ai umet do të jetë umeti i Ahmedit”

Musai (a.s.) iu drejtua Allahut të Lartë:

“Zoti im, në ato tabela po ashtu flitet edhe për një umet, pjesëtarët e të cilit do të fitojnë nga një mirësi për çdo vepër të cilën kanë planifikuar të bëjnë, edhe pse nuk kanë pasur mundësi ta realizojnë atë që planifikojnë atëherë do të shpërblehen për çdo vepër nga 10 deri 700 shkallë sevape. Mundëso që umeti im të jetë ky umet!”

Allahu i Madhëruar iu përgjigj;

“Ai umet do të jetë umeti i Ahmedit”

Më në fund Hazreti Musai (a.s.) vendosi në tokë pllakat që barte dhe i çoi duart për t’iu lutur Allahut, dhe tha:

“O Zoti im! Më bëj pjesëtar të umetit të Ahmedit!”⁴

Çdo hallkë e vargut të profetëve ka qenë si një shkë-

---

4. Taberi, *Xhamiu'l-bejan an te'vili ajati'l-Kur'an*, Bejrut 1995, IX, 87-88; Ibn-i Kethir, *Tefsiru'l-Kur'ani'l-Adhim*, I-IV, Bejrut 1988, II, 259, (në komentin e sures el-A'raf, 154).

ndijë udhëzimi e begatshme, si një lajmëtar sihariqprurës për ardhjen e Hazreti Muhamedit (a.s.) i cili është i dërguar mëshirë për të gjithë botët.

Në fund, drita që pritej, më 12 Rebiul-evvel të vitit 571 e.r., në mëngjesin e ditës së hënë, do të zbresë në univers nga prehri i kurorës së Allahut dhe Amine, pak para lindjes së diellit, dhe do të nderojë të gjithë kohërat dhe hapësirat.

Me shfaqjen e Tij, mëshira e Allahut të Lartë shpërtheu në gjithësi. Mëngjeset dhe mbrëmjet ndërruan ngjyrën. Emocionet fituan thellësi. Fjalët, bisedat, shijet fituan gjerësi, çdo gjë fitoi kuptim dhe bukuri të re. Idhujt u rrënuan duke u dridhur, u shembën shtyllat dhe kullat e pallateve në Medajin, në vendin e udhëheqësve persianë. Liqeni Save u tha si baltovinë dhune. Kjo begati kaploi tërë gjithësinë, përfshiu gjithë kohërat dhe hapësirat.

Sikur të mos kish nderuar gjithësinë Hazreti Muhamedi (a.s.), i cili përmbledh të gjithë vlerat në vete, njerëzimi deri në Kiamet do të ngelte në dhunë, tirani dhe errësirë, të dobët do të ngelnin sklevër dhe rob të më të fuqishmëve, do të mbisundonte e keqja, gjithësia do t'u takonte dhunuesve, tiranëve dhe të fuqishmëve. Sa bukur e përshkruan poeti këtë panoramë:

O i Dërguari i Allahut, në këtë botë të mos kishe ardhur,

Trëndafilat s'do të çelnin, bilbilat s'do të këndonin,

Ekzistenca s'do të kishte kuptim, do të mbytej në zi...

Filozofi dhe asketi i madh, poeti Mevlana Xhelaled-din er-Rumi na këshillon që të jemi mirënjohës ndaj Profetit

(a.s.), i cili gjatë tërë jetës u ballafaqua me mundime të mëdha, vetëm e vetëm, për të larguar dhunën dhe për të thyer idhujt:

“O ti që sot je mysliman, sikur të mos ishte munda dhe guximi i Hazreti Ahmedit (a.s.) për të thyer idhujt, tash edhe ti, sikur etërit e tu, do të besojë në idhuj!”

Ky njeri, që nuk dinte shkrim e lexim do të paraqitet në një hapësirë larg qytetërimeve dhe në një popull injorant dhe me diturinë ertësinë që solli tejkaloi dhe pati lënë të mahnitur jo vetëm njerëzit e kohës së tij, por solli një det mrekullish të paarritura deri në Kiamet. Kjo është vërtetuar edhe me faktin që edhe pse Kur’ani Fisnik prek shumë ngjarje historike, lajmëron për shumë situata që do të paraqiten në të ardhmen dhe jep të dhëna për shumë çështje teorike shkencor. Asnjë zbulim qysh prej 1400 vjetësh nuk ka mundur të përgënjeshtrojë asgjë që përmban ai. Kurse sot, edhe enciklopeditë botërore më me famë madje janë të detyruara të nxjerrin vëllime shtesë për të korrigjuar dhe përmirësuar vetveten.

Ai Profet jetim që nuk dinte shkrim e këndim, nuk ndoqi mësimë te ndonjë njeri; erdhi si shpëtues për gjithë njerëzimin, komentator i botës së fshehtë dhe mësues nga shkolla hyjnore e të Vërtetit.

Hazreti Musai pati sjellë disa ligje, Hazret Davudi qe zgjedhur për t’i bërë lutje Allahut, Hazreti Isai qe dërguar për t’u mësuar njerëzve moralin bujar dhe asketizmin. Kurse Hazreti Muhamedi (a.s.) i solli që të gjitha këto. Solli sistem ligjor, iu mësoi njerëzve si duhet t’i luten Allahut me zemër të kulluar pasi të kishin pastruar veten prej papastër-

tive egoiste dhe mëkateve. Ai tregoi se cili është morali më i bukur dhe me mënyrën e Tij të jetesës u bë shëmbëlltyrë për të tjerët. Ai na këshilloi për të mos u mashtruar nga dukja dhe pamja e kësaj bote tërheqëse dhe e shkëlqyer, por gënjeshtare. Shkurt, Ai tuboi në personalitetin dhe veprën e tij kompetencat dhe detyrat e të gjithë profetëve paraardhës. Tek ai gjenden fisnikëria e prejardhjes dhe e edukatës, lumturia dhe përsosmëria.

Ai jetoi dyzet vjet mes një shoqërie injorante. Shumica e gjërave të përsosura dhe magjepsje që do të shtronte sheshit më pas, qenë ende të panjohura për popullin e kohës së Tij. Ai nuk njihej për burrë shteti, për predikues, për ligjërues e orator. Gjatë këtyre dyzet vjetëve atij nuk iu dha rasti të ishte jo vetëm një komandant i shquar, por, madje as edhe një ushtar i thjeshtë. Por mosha dyzet vjeçare e tij u bë njëra ndër pikë kthesat e njerëzimit.

S'ishte dëgjuar më herët të ketë folur për historinë e popujve të kaluar dhe për profetët, për Xhenetin dhe Xhenemin. Vetëm se jetonte në një mënyrë të lartë, e të posaçme vetëm për Të, dhe me një moral të lartë. Kur u kthye nga shpella Hira, me detyrën hyjnore, kishte ndryshuar krejtësisht.

Kur filloi kumtimin dhe predikimin, e gjithë Arabia u frikësua dhe u turbullua. Kumtesa dhe oratoria e tij e mrekullueshme magjepsji dhe bëri për vete njerëzit. U pezulluan garat poetike, letrare, retorike dhe stilistike. Që atëherë asnjë poet nuk e vari më në muret e Qabes vjershën e tij fituese. Kështu, një traditë e cila kishte një të kaluar shumë shekullore, kaloi në arkivat e historisë, derisa edhe motra e poetit të famshëm Imru'1-Kajs, kur dëgjoi versetin e 44 të kaptinës Hud:

وَقِيلَ يَا أَرْضُ ابْلَعِي مَاءَكِ وَيَا سَمَاءُ وَقِيلَ أَفْلَعِي وَغِيضَ الْمَاءِ
وَقُضِيَ الْأَمْرُ وَاسْتَوَتْ عَلَى الْجُودِيِّ بَعْدَ اللَّقْمِ الظَّالِمِينَ

“E ju patë thënë: “O tokë, përpije ujin tënd dhe o qiell, ndërpreje (shiun)”, uji u tërhoq, urdhri u zbatua dhe ajo (anija) u ndal në (kodrën) Xhudij, e u tha: “I shkatërruar qoftë populli mizor!”

emocionuar u detyrua të thotë: *“Tashmë nuk ka kush çka të thotë. Edhe poezia e vëllait tim nuk meriton të qëndrojë në she-shin e mburrjes” ... Dhe fillimisht largoi poezinë e Imru'l-Kajisit e cila qëndronte në krye të poezive, në muret e Qabes dhe më pas edhe poezitë (mual-lakat) e tjera të cilat ishin më të dobëta se ajo.⁵*

I Dërguari i Allahut (a.s.) të gjithë njerëzimit tregoi në praktikë se ishte zëvendës i Allahut të Vërtetë mbi tokë. Madje edhe shkencëtarët më të spikatur mund ta kuptojnë pas kërkimeve të një jete të tërë, pas përvojave të gjata mbi njerëzit dhe gjërat, urtësinë e vërtetë të rregullave më të përsosura që caktoi Ai, si: në organizimin shoqëror, kulturor, ekonomik, administrativ, organizimin e marrëdhënieve ndërkombëtare dhe të sferave të tjera të jetës. Pa mëdyshje, sa më shumë të zhvillohet njerëzimi në njohuri teorike e përvojë praktike, aq më mirë e kupton të vërtetën muhamedane. Ky profet i lartë i cili kurrë më parë nuk pati marrë shpatë në dorë, e që nuk pati bërë stërvitje ushtarake, me përjashtim të rastit që mori pjesë si ndjekës në një luftë, u bë një ushtar trim, komandant i vendosur që nuk u largua as nga betejat më të ashpra, kur e donte nevoja, me gjithë më-

5. Ahmed Xhevdet Pasha, *Kisas-i Enbiya ve Tevarih-i Hulefa*, Stanboll 1976, I, 83.

shirën e tij të gjerë që përfshinte tërë njerëzimin, të luftonte për hir të besimit në një Zot e të paqes shoqërore.

Shëtiti derë më derë dhe u kumtoi njerëzve fenë e Allahut, por ata të cilët nuk patën fat, ia përplasën derën Diellit të udhëzimit dhe zgjodhën qëndrimin përgjithmonë në errësi. Madje, si pasojë e ashpërsisë që kishin në zemër u sollën me arrogancë ndaj Tij. Kurse ai, nuk u prek nga sjelljet e ashpra, por nga injoranca e tyre. Njerëzve të këtillë vazhdimisht u përsëriste ajetin kuranor **“Thuaj (o Muhamed): “Unë nuk kërkoj prej jush ndonjë shpërblim dhe nuk jam prej atyre që bëjnë trillime.”** (Sad, 86), me të cilin u bënte me dije se nuk pretendonte ndonjë dobi tjetër veç kënaqësisë së Allahut të Lartë.

Brenda nëntë vjetëve, shpesh herë me fuqi ushtarake sa një e treta e armikut, çliroi gjithë Arabinë, me viktima simbolike nga të dy palët kundërshtare... Do të realizonte çlirime të jashtëzakonshme dhe mrekulluese në sajë të fuqisë shpirtërore dhe edukimit ushtarak që mbolli te njerëzit e padisiplinuar dhe bashibozukët e kohës, deri në atë masë sa që pasardhësit e tyre u shkaktuan disfata edhe dy shteteve më të fuqishme dhe madhështore të kohës, perandorive persiane dhe bizantine. Kështu i Dërguari i Allahut (a.s.) i cili, pavarësisht nga kushtet negative, realizoi revolucionin më të madh në historinë botërore, i mposhti mizorët e tiranët, i heshti lotët e të shtypurve. Me dritën e tij ngushëlluese fshiu brengat nga zemra. Sa bukur e përshkruan këtë portret poeti Mehmed Akif Ersoj:

*Ja ku u rrit dhe arriti të dyzetat jetimi
Ku këmbët e përgjakura ranë në ujë!
Me një frymë e shpëtoi njerëzimin ai i pafajshmi,
Me një të rënë i shtriu për tokë mbretërit, perandorët!
U ringjall e drejta e të dobëtit që shtypej,
Padrejtësia që nuk shkonte ndërmend rënien, ngordhi!
Mëshirë që për botët ligji i tij i drejtë, vërtet!
Hapi krahët për në tokën e atij që donte drejtësi.
Ç'të ketë bota, është krejt e dhëna e tij,
E detyruar ndaj tij shoqëria, i detyruar individi,
I detyruar ndaj Tij të pafajshmit i gjithë njerëzimi...
O Zot, me këtë besim na bashko në atë jetë!...*

Personaliteti i Zotëriut tonë Hazreti Muhamedit (a.s.) është si një det, personalitetet e profetëve të tjerë si lumenj derdhen në të. Ai zotëronte më shumë virtyte se sa gjithë virtytet dalluese të profetëve të tjerë të mëparshëm, të cilët sipas një transmetimi janë mbi 124 mijë, posedonte ajkën e moralit dhe virtyteve të bukura. Ai është një personalitet shembullor i cili, përkrah zhvillimit që kishte arritur njerë-

zimi deri në atë kohë në dituri dhe sferat e tjera jetësore, iu përgjigjet nevojave që mund të paraqiten gjer në Kiamet. Për këtë shkak i është dërguar njerëzimit si profet i kohës së fundit. Ja si e shpreh Profeti i Allahut (a.s.) virtytin e moralin e lartë të Tij:

“Unë jam dërguar të plotësoj moralin më të bukur”. (Muvatta’, Husnu’l-huluk, 8)

SHEMBULLI ME I MIRE

Profeti ynë Hazreti Muhamedi (a.s.), është njeriu i vetëm në histori, të cilit i është studiuar çdo imtësi dhe detaj i gjithë jetës. Prej sjelljeve të përsosura nga vargu i profetëve të cilat mund të shërbejnë për orientim të njerëzimit drejt Zotit të Vërtetë dhe që janë të dobishme deri në ditët tona, kanë mbërritur vetëm disa rrëfime të caktuara. Kurse, veprat, fjalët dhe bota emocionale të cilën e ka manifestuar Zotëriu ynë Profeti i kohës së fundit (a.s.) janë ndjekur pikë për pikë dhe janë shënuar si një tabelë nderi. Për më tepër, që të gjitha këto fjalë, vepra dhe detaje që kanë të bëjnë me Profetin tonë (a.s.) kanë rastin dhe nderin që të mbarten deri te njeriu i fundit, deri në Kiamet.

Që të mbrojmë veten nga shpifjet që sjellin sprovat, sfidat dhe surprizat e ndryshme në jetë është e nevojshme që të vëmë në praktikë në formën më të bukur virtytet e larta morale, si: mirënjohjen, durimin karshi sprovave, qëndrueshmërinë, trimërinë, flijueshmërinë, kënaqësinë, pasurinë shpirtërore, altruizmin, bujarinë, modestinë, të mos prishim baraspeshën përballë ndodhive.

Zoti i Vërtetë zgjodhi për të gjithë njerëzimin Hazreti Pejgamberin (a.s.) për të qenë shëmbëlltërrë me jetën e tij të pastër, modeste dhe bujare, mësues i përsosur.

Jeta e të Dërguarit të Allahut (a.s.) do të jetë shembull

për të gjithë brezat deri në Kiamet. Ja ç' thotë Kur'ani Fisnik për Të:

“(O i Dërguar!) Ti padyshim do të kesh shpërblim të pa ndërprerë! Vërtet, ti je në një shkallë të lartë të moralit!” (el-Kalem, 3-4).

Tiparet dhe personaliteti i bekuar i të Dërguarit të Allahut (a.s.), madje edhe vetëm me manifestimet të cilat mund t'i kuptojë logjika e njeriut, paraqesin majën e tërësisë së sjelljeve njerëzore. Ai është Profet Kulmor dhe personalitet shembullor i cili plotësoi detyrën e thirrësit në rrugë të drejtë, duke qenë personalisht shembull konkret. Allahu i Lartëmadhëruar e prezanton në Kur'an atë qenie të bekuar para gjithë njerëzimit me epitetin *“usvei hasene”*, shembulli më i përkryer, sikurse thuhet në këtë ajet kuranor:

لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِّمَن كَانَ يَرْجُو اللَّهَ
وَالْيَوْمَ الْآخِرَ وَذَكَرَ اللَّهَ كَثِيرًا

“Ju keni shembullin më të përkryer në të dërguarin e Allahut, kuptohet, për atë që shpreson në shpërblimin e Allahut në botën tjetër dhe e përmend Allahu shpesh” (el-Ahzab, 21)

Hazreti Muhamedi (a.s.) në çdo sferë të jetës ka manifestuar një bukuri dhe përsosmëri të pashoqe. Ai posedonte të gjitha bukuritë në shpirt dhe në sjellje. Si rrjedhojë, çdo njeri mund të gjejë në jetën e ndershme dhe synetin, traditën e Profetit (a.s.), sjelljet më të bukura dhe më të përsosura të cilat mund t'i shërbejnë si shembull. Ai është

shembull si prijës fetar, është shembull si kryetar shteti, është shembull për ata që hyjnë në lidhjen e dashurisë hyjnore, është shembull me ndjenjën e falënderimit dhe modestisë kur zhytej në dhuntitë e Zotit. Është shembull me durimin dhe nënshtrimin e tij në kohë dhe rrethana të vështira. Është shembull butësie dhe dhembshurie ndaj anëtarëve të familjes. Është shembull me mëshirën e tij ndaj të dobëtëve, të vetmuarve, robërve e skllevërve, është shembull me faljen dhe mirëkuptimin ndaj mëkatarëve dhe gabimtarëve.

Nëse ti je një njeri i pasur, mendo për thjeshtësinë dhe bujarinë e atij Profeti të lartë që sundoi mbi tërë Gadishullin Arabik, që i bëri për vete të gjithë njerëzit e mëdhenj të kombit arab?

Nëse ti je njeri prej të dobëtëve, merr shembull prej jetës së Profetit (a.s.) që ka jetuar në Meke nën regjimin e padrejtë dhe mizor të politeistëve!

Nëse ti je fitimtar, merr shembull nga jeta e Profetit (a.s.) të guximit dhe nënshtrimit që doli fitues mbi armiqtë në Bedër dhe Hunejn!

Dhe, nëse, Zoti mos e dhëntë, pëson humbje, edhe atëherë kujto Profetin (a.s.) e dorëzuar Zotit që përcillej me durim dhe trimëri mes shokëve të rënë dëshmorë apo të shtrirë gjithë plagë në sheshin e luftës së Uhudit!

Nëse ti je mësues, mendo për Profetin (a.s.) që u mësonte shokëve të sofrës, urdhrat hyjnorë duke u përcjellë atyre frymëzimin e zemrës së vet të hollë e të ndjeshme!

Nëse ti je nxënës, përfytyro Profetin (a.s.) që rri para Xhebrailit që i ka sjellë shpalljen!

Nëse ti je predikues që jep këshilla ose një prijës i besueshëm,

dëgjo Profetin (a.s.) që u shpërndan urtësi shokëve të vet brenda Xhamisë Profetike dhe vërja veshin e jepja zemrën zërit të Tij të ëmbël.

Nëse kërkon ta mbrosh të vërtetën, ta kumtosh atë, ta kapësh e ta ngresh në këmbë dhe, për ta bërë këtë, nuk të ndodhet ndonjë ndihmës, shih e mëso nga jeta e Profetit (a.s.), kur ndodhej në Mekë pa asnjë lloj ndihme, ua shpalli mizorëve të vet të vërtetën dhe i ftoi në rrugë të drejtë!

Nëse ti je një fitimtar që e ke thyer armikun, nëse e ke thyer inatin e kundërshtarit duke dalë epror mbi të, nëse e ke shkatërruar gënjeshtrenë dhe e ke shpallur të vërtetën, mbaje të gjallë para syve Profetin (a.s.) i cili, ditën e fitores së Mekës, megjithëse ishte një komandant fitimtar, hynte aty me ndjenjë falënderimi, me një thjesh-tësi të madhe, i përkulur mbi deve sikur po përkulej në sexhde!

Nëse je pronar çifligu dhe kërkon t'i vësh në rrugë të mbarë punët e atyshme, merr si shembull Profetin (a.s.) i cili, pasi u bë pronar i tokave Beni Nadër, Hajber dhe Fedek, vuri në krye të punëve njerëzit që do t'i përmirësonin ato dhe do t'i administronin në rrugë të mirë!

Nëse je njeri pa njeri, mendo për jetimin e vogël të Abdullahut dhe Amines!

Nëse je një i rritur, shih me kujdes kah jeta e të riut kandidat për profet që punon si çoban i kopesë së axhës Ebu Talib!

Nëse je një tregtar që merr rrugën me karvane, kupto situatën e personit më të urtë të karvanit që shkon në Siri dhe në Jemen!

Nëse je gjykatës, mendo zgjidhjen e tij të zgjuar e të drejtë për të vendosur Gurin e zi në Qabe ndërsa fiset mekase janë gati t'ia këpusin kokën njëri-tjetrit për këtë gjë!

Dhe, duke i kthyer sytë sërish nga historia, shih Profetin (a.s.) i cili në Medinë, në Faltoren Profetike rri duke i trajtuar para vetes si të barabartë të varfrin e të pasurin, vendos mes njerëzve në formën më të drejtë!

Nëse je një bashkëshort, shih me kujdes karakterin e pastër të atij personi të bekuar, bashkëshorti i Hazreti Hatixhesë dhe Hazreti Aishesë, botën ndijore të thellë dhe dhembshurinë e tij, trajtimin me drejtësi të të gjitha bashkëshorteve!

Nëse je prind, shih mënyrën e sjelljes së tij ndaj vajzës Fatime e ndaj nipërve Hasan dhe Husejn!...

Kushdo që të jesh në cilado kushte që të ndodhesh, mëngjes e mbrëmje, në çdo çast ke për të gjetur Hazreti Muhamedin (a.s.) si prijësin më të mirë dhe udhërrëfyesin më të drejtë!

Ai është një prijës i tillë, me anë të syneteve, të të cilit mund të rregullosh çdo gabim, të vësh në udhë punët që nuk janë rregulluar, të ringjallësh shpresën. Në sajë të dritës dhe udhëzimit të tij mund të shpëtosh nga pengesat e të arrish lumturinë!

Me të vërtetë, figura e tij i ngjan një tufë lulesh të rralla e delikate, një tufë trëndafilash erëmirë!

Si kur se shihet jeta e Profetit (a.s.) është shembulli më i përkryer edhe për ata që gjenden në pika polarisht të kundërta në shoqëri. Për shembull, jeta e një të burgosuri nuk është shembull për gjykatësin, as jeta e gjykatësit për të burgosurin. Po ashtu edhe gjendja e një të varfri i cili tërë jetën kalon duke luftuar me varfërinë në kërkim të ekzistencës, nuk mund të jetë shembull për të pasurin i cili noton në begati. Kurse jeta e Profetit të Allahut (a.s.) paraqet shëmbëlltëri për të dy palët. Zaten, Zoti i Vërtetë atë e barti duke nisur nga pozita më e ulët në shoqëri, sa i përket fuqisë, të

genit bonjak dhe duke e kaluar nëpër të gjithë pozitave të jetës e ngriti në pozitë më të lartë, shikuar nga aspekti i fuqisë dhe autoritetit, në pozitën e Profetit dhe prijësit shtetëror. Zotëriu ynë Muhamedi (a.s.) në të gjitha manifestimet lavdëruese dhe ndëshkuese ekspozon shumë sjellje shembullore për situata të ndryshme të jetës së njeriut, qofshin ato të lavdëruara apo të përçmuara. Për këtë shkak themi se jeta e Tij, u ofron që të gjithë njerëzve, pa dallim pozitive dhe rrethane, shembull praktik konkret dhe të përkryer, që do të mund ta ndiqnin sipas pozitave dhe mundësive të tyre për të realizuar atë model.

Me përjashtim të profetëve dhe *salihëve*, të mirëve të cilët hapërojnë pas gjurmëve të profetëve, të gjithë ata që pretendojnë të jenë udhërrëfyes shembullor dhe trazues të rrugës së shpëtimit për njerëzimin, në veçanti filozofët të cilët mundohen të kuptojnë dhe shpjegojnë gjërat vetëm me fuqinë e tyre mendore, janë të mangët në këtë aspekt kurse profetët, me që të gjithë mbështeten në zbulesën, *vahjin* hyjnor, kanë ardhur si udhërrëfyes në rrugë të drejtë që afrojnë njëri tjetrin.

Kurse filozofët të cilët synojnë të jenë udhërrëfyes për njerëzit në rrugë të së vërtetës dhe që kanë qenë të privuar nga mbështetja hyjnore, të mbështetur vetëm në mendjet e tyre të nënshtruara epsheve dhe frymës, *nepseve* të tyre kanë refuzuar dhe demantuar sistemet e njëri-tjetrit dhe e kanë përgënjeshtuar njëri-tjetrin. Për këtë shkak ata nuk kanë mundur të udhëzojnë as veten e tyre, as të tjerët në rrugë të drejtë. Për shembull, Aristoteli edhe pse pati hedhur themelet e një sërë ligjesh dhe rregullash të filozofisë së moralit, ngaqë ish i privuar nga revelacioni, *vahji* hyjnor,

nuk mund të gjesh një njeri që t'i ketë besuar filozofisë së tij, ta ketë zbatuar atë në jetë dhe të ketë arritur lumturinë. Kështu ka ndodhur ngaqë zemrat e filozofëve nuk janë pastruar me praktika fetare, idetë dhe veprat e tyre nuk janë maturuar me ndihmë hyjnore.

Pretekst: i vetëm që do ta kishte shpëtuar njerëzimin nga katastrofat në të cilat e bart fuqitë mëdore pa edukim hyjnor dhe dëshirat epshore, është *Habli Metin*, Litari më i Fortë, Kur'ani Fisnik, i dhuruar njerëzimit nëpërmjet Profetit të kohës së fundit, Muhamedit (a.s.). Kurse shembujt më konkret dhe më të qartë të thesarit të vërtetë kuranor gjenden në personalitetin dhe traditën e pasur të Zotëriut tonë Muhamedit (a.s.). Atëherë për njeriun i cili është i detyruar të realizojë qëllimin e ekzistimit obligim parësor është që të zë pozitën e vet në gjithësi duke u frymëzuar nga burimi kuranor dhe burimi i synetit.

Kur'ani dhe syneti janë recetat e lumturisë së kësaj botë dhe botës së mëtejme, *Ahiretit* dhe kujtim i përjetshëm nga Drita e Ekzistencës (a.s.). Ai, i la umetit të tij dy udhërrëfyes të mëdhenj Kur'anin Fisnik dhe Synetin e ndershëm.

Hazreti Muhamedi (a.s.) bëri veten të dashur edhe para se të fillonte detyrën profetike dhe e prezantonte veten me një përsosmëri që e detyronte popullin ta mbiquajnë atë **el-Emin**, i Besueshëm dhe **es-Sadik**, i Sinqertë. E filloi detyrën profetike pasi personaliteti i Tij ishte bërë i padiskutueshëm. Populli e donte atë dhe e njëjtte karakterin e Tij të bukur, mirësinë, drejtësinë dhe ndershmërinë e tij, shumë kohë para se t'i vinte profecia. Fisi që e kishte mbiquajtur atë el-Emin, besnik gjatë rindërtimit të Qabes, në rastin e konfliktit ndërmjet prijësve fisnorë të Mekes për vendosjen

e Gurit të Zi në vendin e vet, i qe nënshtruar gjykimit të Tij pa kundërshtim.

I Dërguari i Allahut (a.s.) aq i sinqertë ishte saqë Ebu Sufjani, i cili ishte një armik i përbetuar i Profetit, në periudhën para se të *rivertohet*⁶, në pyetjen e perandorit bizantin Heraklius “A pat ndodhur ndonjëherë të mos e ketë mbajtur fjalën?”, do të detyrohet të pranojë realitetin duke u shprehur: “Jo! Ai e mban fjalën që jep”. (Buhari, Bed’u’l-vahj 6, Salat 1, Sadakat 28; Muslim, Xhihad 74)

Po ashtu edhe thënia e armikut të pamëshirshëm të Hazreti Muhamedit (a.s.) Ebu Xhehlit dhe shokëve të tij drejtuar Profetit (a.s.): “O Muhamed, pasha Zotin, ne nuk të themi se je gënjeshtar, ne të pranojmë ty si një person të sinqertë dhe të drejtë. Por ne jemi kundër fesë që ke sjellë ti”, dëshmon përshtypjen e Arabëve injorantë për Profetin tonë (a.s.). Pas ngjarjes në fjalë do të zbres ky ajet kuranor: **“Ne e dimë se ty të brengos ajo që thonë ata, por ata nuk të përgënjeshtrojnë ty, ata mizorë mohojnë argumentet e Allahut”** (el-En’am, 33).⁷

Domethënë edhe armiqtë më të tërbuar me ndërgjegje e pranojnë se Muhamedi (a.s.) ishte Profet i vërtetë, por e patën kundërshtuar vetëm e vetëm nga egoizmi!

Një ngjarje që ndriçon shkakun pse Zotëriun e Gjithësisë (a.s.) edhe politeistët e mbiqananin **“Muhamedu’l-Emin”**, (person prej dorës dhe gjuhës së cilit çdo kush gjen siguri dhe paqe) është edhe kjo që pason:

6. Preferojmë termin rivert që do të thotë, rrikthim në gjendje të më parshme, ngaqë sipas qëndrimit islam, gjithë njerëzit linden me natyrë të pastër, islame (N.R.)
7. Vahidi, Esbabu Nuzuli’l-Kur’an, thk: Kemal Besjuni Zaglul, Bejrut 1990, s. 219.

Gjatë ditëve në të cilat zhvillohej lufta e Hajberit një bari nga radhët e hebrenjve i quajtur Jesar erdhi te Hazreti Muhamedi (a.s.), dhe pasi bisedoi me Profetin (a.s.) shprehu dëshirë dhe gatishmëri të përqafojë fenë islame dhe t'u bashkohet radhëve të myslimanëve. Por, Hazreti Muhamedi (a.s.) e urdhëroi atë që fillimisht t'ua kthejë kopetë pronarëve, e më pas, nëse do, do të mund t'u bashkohet radhëve të myslimanëve. E gjithë kjo ndodhte në një kohë kur lufta zgjaste dhe fillonte koha e krizës për ushqim ndër myslimanët... Pa dyshim ky urdhër është një shembull i kuptimplotë i cili thekson rëndësinë e ruajtjes dhe mbajtjen e amanetit, përgjegjësisë, detyrës, madje edhe në kushtet më të vështira.

Shfrytëzimi i vërtetë i moralit dhe gjendjes së lartë të Profetit (a.s.) është e mundur vetëm me nënshtrimin që gjejmë në shprehjen *"Nëse pohon Ai, ashtu është"* të Ebu Bekrit në rastin e ngjarjes madhështore të Miraxhit.

Manifestimet e panumërta të drejtësisë, mëshirës dhe bamirësisë në jetën e të Dërguarit të Allahut (a.s.) janë shembuj të pashoq për të gjithë njerëzimin deri në Ditën e Kiametit. Asnjë sy i ndërgjegjshëm i cili vështron dritën që lëshon Ai kandil i pashoq në gjithësi, nuk mund të mohojë realitetin e tij (nëse jo më tepër) me zemër. Njëri ndër këta është edhe Thomas Carlyle i cili do të thotë:

"Lindja e tij është zhveshje e dritës nga tirania".

Në njërën ndër enciklopeditë më me famë botërore, në enciklopedinë Ana Britanica gjejmë këtë citat në kontekst të dëshmisë së vlerave të Zotëriut tonë Hazreti Muhamedit (a.s.):

"...suksesin që e arriti Muhamedi nuk ka mundur ta arrijë asnjë profet dhe reformues gjatë tërë historisë njerëzore".

B. Smith thotë:

“Muhamedi është reformatori më i madh dhe i pashoq”.

Kurse shkrintari me famë Stanley Lane-Polo pranon realitetin se:

“Edhe ditët kur Muhamedi korrtë fitoret më të mëdha, ishin ditë që ai fitonte vlera të larta. Ai atë ditë (ditën e çlirimit të Mekes. N.R) i fali kurejshët pa asnjë dëmshpërblim dhe këtë falje e shndërroi në një amnisti të përgjithshme për popullin e Mekes.”

Shkrintari Arthur Gilman, ndër të tjera thotë:

*“Në ditën e çlirimit të Mekes shohim madhërinë dhe lartësinë e tij. Kujtimet e bëmave të popullit të Mekes ndaj tij mund ta nxisinin atë që të hakmerrej, por Muhamedi e pengoi ushtrinë e tij nga derdhja e gjakut. Tregoi dhembshuri e butësi të madhe dhe falënderoi Zotin e tij”.*⁸

Filozofi La Fayette, njëri ndër ata që përgatitën themelet ideore të Revolucionit të madh francez të vitit 1789, para se të botohej Deklarata e të Drejtave të Njeriut, i ka studiuar të gjitha sistemet juridike dhe më në fund u bind për lartësinë që posedon e drejta islame karshi sistemeve të tjera e do të thoshte:

“O Muhamed madhështor! E ke ngritur drejtësinë në një nivel të tillë që ka qenë i paarritshëm deri sot, madje, do të jetë i paarritshëm edhe në të ardhmen”.

Është kjo vlerë e vërtetë që detyrohen ta pranojnë, i nënshtrohen dhe para së cilës dorëzohen edhe armiqtë. Vlerat dhe virtytet e Hazreti Muhamedit (a.s.) edhe ata të

8. Shih. Kamil Miras, Tecrid-i Sarih Tercemesi, Ankara 1972, IX, 289.

cilët nuk e kanë pranuar atë për profet, gjithmonë i kanë aprovuar...

Personaliteti i pashoq i Hazreti Muhamedit (a.s.) përmbledh në vete maturinë, përsosmërinë morale që mund t'u përgjigjet punëve të ndryshme një nga një. Ai përbën pikën themelore të edukimit dhe arsimit gjithënjëzësor në botë. Ai, shpërndan dritë në rrugën e atyre që kërkojnë udhëzim. Udhëzimi i Tij është si një dritë që ndriçon rrugën e çdo personi që kërkon rrugën e drejtë. Ai është prijësi i vetëm i gjithë qenieve njerëzore. Radhët e tij udhëzuese janë si shkolla që mbledhin në to njerëz të të gjitha kategorive dhe grupeve njerëzore. Aty tubohen dhe bashkohen gjithë kombet, gjuhët, ngjyrat krahas dallimeve në pozitë, gjendje sociale dhe llojllojshmërisë kulturore. Nuk ekziston asnjë kriter që e pengon cilindo njeri të hyjë në të. Ajo çerdhe nuk i përkiste asnjë fisi, ishte një qendër dije dhe shkence që e pranonte njeriun vetëm pse është njeri. Atje nuk bëhej dallim mes të dobëtisë dhe të fortisë...

Le ti hedhim një sy e të shikojmë ata që ndoqën Profetin (a.s.) e do të gjejmë mes tyre personalitete të zgjedhura si mbreti etiopian Nexhashi, i madhi i fisit Mean, Ferve, prijësi i fisit Himjer, Dhulkila, një nga të mëdhenjtë jemenas, Merakebut, një nga guvernatorët e Omanit, Ubejd, Firuz Dejlemi, Xhaferi etj...

Pranë këtyre prijësve dhe sundimtarëve do të gjeni edhe njerëz të vetmuar si skllëvër dhe të dobëtisë Bilal, Jansir, Suhejb, Habbab, Ammar, Ebu Fukejhe si dhe robërshat, shërbëtorët dhe gratë pa mbrojtje Sumeje, Lubejne, Dhinire, Nehdije, Umu Abis etj...

Ndër shokët e Tij kishte persona me mendime të lar-

ta, ide të shkëlqyera ideale të shëndosha, prej atyre të cilët ishin të denjë edhe për punë më delikate, persona që dinin fshehtësitë e kësaj bote, njerëz që i administronin vendet me përgjegjësi dhe dinjitet.

Pasuesit e Hazreti Muhamedit (a.s.) administruan qytete, qeverisën shtete. Njerëzit, në sajë të administrimit të drejtë, arritën lumturinë, shijuan kënaqësinë e drejtësisë. Përhapën paqen dhe qetësinë ndër popuj dhe i bënë njerëzit të ndjehen mes njëri-tjetrit si vëllezër.

Kapitulli i Dytë

 Morali i lartë i Hazreti Pejgamberit

 Kriteret në yje

MORALI I LARTE I HAZRETI PEJGAMBERIT

Njeriu i vetëm në historinë botërore të cilit i është njohur, studiuar dhe analizuar jeta gjer në imtësitë më të vogla është Hazreti Muhamedi (a.s.). Nëse duam të përshkruajmë të gjitha virtytet që përbëjnë personalitetin shembullor të Profetit (a.s.) nuk do të mjaftonin të shkruhen, madje edhe vepra voluminoze.

Edhe shkencat islame në bazë⁹ dhe në përpjekjet e dijetarëve, *ixhtihad*¹⁰ i kanë marrë për argument dhe si mbështetje të tyre aspekte dhe momente të ndryshme të jetës së të Dërguarit të Allahut (a.s.). Për këtë shkak, çdo aspekt i jetës së Muhamedit (a.s.) është studiuar dhe njohur veç e veç nga shkenca të ndryshme.

Rrjedhimisht, të gjitha veprat islame që janë shkruar gjatë 1400 vjetëve, kanë patur për qëllim të komentojnë,

9. Kjo bazë në fjalë në të cilën mbështeten shkencat islame është Kur'ani dhe Syneti, tradita profetike, të njohura me termin "Nass". Në ato çështje ku ekziston vendim i qartë kuranor dhe i Synetit nuk ka vend për përpjekje të dijetarëve, ixhtihad.
10. *Ixhtihad* është përpjekje e dijetarëve kompetentë fetarë për të zgjidhur problemet për të cilat nuk ekziston vendim i qartë dhe i prerë nga Kur'ani dhe Syneti. E gjithë kjo përpjekje duhet të kryhet në suaza të përmbajtjes kura'nore dhe Synetit

sqarojnë dhe përshkruajnë një libër, Kur'anin Fisnik, dhe një njeri, Muhamedin (a.s.).

Nuk është e mundur që me kapacitetet tona njerëzore të kuptojmë dhe njohim tërësisht Krenarinë e Gjithësisë, Profetin (a.s.), i cili është mrekulli botërore në vete, ngaqë, përshtypjet e fituara nga kjo botë janë të paafta të kuptojnë dhe shpjegojnë Atë. Siç nuk është e mundshme të nxë një gotë uji një oqean të tërë, po ashtu nuk është e mundur për trurin e njeriut të kuptojë ashtu siç meriton Profeti Muhamed (a.s.).

Edhe ne do të përpiqemi, në suaza të mundësive tona, të prezantojmë shembuj nga personaliteti shembullor i të Dërguarit të Allahut i cili është si një oqean i pafund.

Portreti dhe bukuria e moralit të Pejgamberit të Allahut

Qenia e bekuar e pa shoq, Muhamedi (a.s.), ka pasur pamje të bukur dhe biografi të përsosur. Nuk është e mundur të përshkruhet dhe prezantohet, ashtu siç meriton portreti dhe biografia e të Dërguarit të Allahut.

Imam Kurtubiu në lidhje me këtë do të thotë:

“Bukuria e pamjes së të Dërguarit të Allahut nuk është shfaqur tërësisht, sikur të ishin ekspozuar të gjithë bukuritë e Tij me gjithë realitetin që posedonin, shokët e Tij nuk do të kishin fuqi ta shikonin Atë.”¹¹

11. Ali Yardım, *Pejgamberimiz'in Şemali*, Stamboll 1998, s. 49.

I vogël është numri edhe i shokëve, *as'habëve* të të Dërguarit të Allahut (a.s.), të cilët vazhdimisht e shoqëronin Atë, e që kanë shikuar në dritën e bukurisë së Tij. Transmetohet se shokët e Tij, me përjashtim të Hazreti Ebu Bekrit dhe Hazreti Omerit, të cilët shikoheshin me Atë sy më sy, madje, edhe gjatë bisedave të gjata që kishin me Profetin (a.s.) shikonin vetëm para vetes nga edukata që posedonin dhe respekti që kishin ata ndaj Profetit të Allahut. Ata shikonin me buzëqeshje Zotëriun tonë të ndershëm, edhe Krenaria e Gjithësisë ua kthente atyre me buzëqeshje. (Tirmidhi, Menakib, 16/3668)

Ja si e paraqet këtë situatë Amër bin Asi, (r.a.), personi i cili më vonë do të njihet me epitetin Çlirues i Egjiptit:

“Kam qëndruar një kohë të gjatë në shoqëri të Pejgamberit të Allahut, por nga ndjenja e turpit dhe respekti që ndjeja ndaj Tij, nuk kam patur guxim që të shikoj në fytyrën e Tij të shndërritshme dhe të bekuar. Nëse dikush sot më thotë; “Na përshkruaj dhe na shpjego Atë?”, besoni, nuk kam mundësi ta përshkruaj”. (Muslim, Iman, 192)¹²

Fytyra e bekuar e Profetit Fisnik e cila shpërndante përreth siguri dhe paqe ishte fytyra më e pastër dhe më e bukur që ka ekzistuar dikur. Dijetari çifut Abdullah bin Selam, fill pas Hixhretit në Medine kishte takuar Profetin e Allahut (a.s.), dhe kur kishte parë fytyrën e Tij të bekuar, pati thënë:

“Kjo fytyrë kurrë nuk gënjen!”, dhe qe bërë mysliman. (Tirmidhi, Kijame, 42/2485; Ahmed, V, 451)

Bukuria, madhështia dhe drita që Ai rrezatonte dhe

12. Shih. Ahmed bin Hanbel, *el-Musned*, Stamboll 1992, IV, 199.

butësia që Ai posedonte që në atë shkallë, sa që nuk kishte nevojë për ndonjë mrekulli, argument dhe provë tjetër për të vërtetuar profecinë e Tij.

Atëherë kur i Dërguari i Allahut (a.s.) nuk pëlqente diçka, menjëherë dallohej nga ndryshimet që shfaqeshin në fytyrën e Tij, po ashtu edhe kur pëlqente diçka, vërehej kënaqësia dhe miratimi.

Në trupin e Tij të pastër gjithmonë ndodheshin së bashku vitaliteti, ndjenja e fortë e turp-it dhe vendosmëria e jash-tëzakonshme. Është e pa mundur të përshkruhet thellësia e butësisë ndiesore të Tij.

Në fytyrën e Tij kishte një dritë të këndshme, në fjalët e Tij kishte rrjedhshmëri, në lëvizjet e tij elegancë, në të folurit e Tij kishte qartësi, në shprehjet e Tij kishte oratori.

Nuk thoshte kurrë fjalë të kota, çdo fjalë ishte këshillë dhe urtësi.

Në fjalorin e tij nuk ekzistonin thashethemet dhe përgojimet. Gjithmonë gjatë bisedave kishte parasysh kapacitetin e bashkëbiseduesit.

Ai ishte i butë e modest. Nuk e tepronte në të qeshur, gjithmonë ishte i buzëqeshur.

Kush e shihte atë papritur e pa kujtuar kaplohej nga ndjenja e frikës. Kurse, kush krijonte me të afërsi dhe bisedonte me Të, lidhej pas tij me një dashuri të thellë.

Profeti i Allahut (a.s.) i respektonte njerëzit e çmuar sipas pozitës së tyre. Të afërmeve u bënte nderime më të mëdha. Ashtu siç sillej me mirësi ndaj anëtarëve të familjes dhe

shokëve, sillej edhe me njerëzit e tjerë me butësi dhe bujari.

Shërbëtorët i mbante shumë mirë. I ushqente dhe i vishte ata, siç ushqejej e vishej vetë. Ishte bujar, nderues, i dhembshur dhe i mëshirshëm, kur duhej ishte i guximshëm e kur duhej i urtë.

Nuk është e mundur të vlerësohet realisht, siç e meriton bujaria dhe fisnikëria e Tij. Ai ishte më bujar, madje edhe se personi i cili e nderon të vobektin pa frikë nga varfëria.

Xhabiri (r.a.) lidhur me këtë situatë thotë:

“Nuk ka ngjarë që të thotë “jo” kur diçka kërkohej prej Tij.” (Muslim, Fedail, 56)

Ai ishte personi i cili i vizitonte më së shumti të afërmit, personi më i mëshirshëm dhe më bamirës ndaj popullit, personi i cili sillej në mënyrën më të bukur, personi i cili largohej më së shumti nga veset e shëmtuara, personi i cili posedonte edukatë dhe moral më të lartë. Ai ishte personi i cili thotë:

“Ditën e kiametit nuk do të ketë asgjë që do të peshojë në peshoren e besimtarit më tepër se morali i bukur. Allahu i Madhëruar i urren ata që bëjnë vepra të pahijshme dhe ata që flasin fjalë të shëmtuara.” (Tirmidhi, Birr, 62/2002)

I Dërguari i Allahut (a.s.) ishte i palëkundur në betim dhe premtim dhe besnik në fjalën e dhënë. Profeti qëndronte mbi çdo njeri tjetër me moralin e tij të bukur, mençurinë dhe zgjuarsinë e Tij, meritonte dhe ishte i denjë për çdo lavdërim.

Profeti ishte vazhdimisht i mendueshëm, nuk fliste pa nevojë. Heshtja e Tij vazhdonte gjatë. Kur fillonte një fjalë, e mbaronte pa e lënë në gjysmë. Mblidhte shumë ide e kup-time në pak fjalë e pastaj i thoshte. Fjalët i kishte të dallueshme. As më shumë, as më pak se sa duhej. Edhe pse kishte natyrë të butë ishte mjaft serioz dhe i paraqitshëm.

Nuk zemërohej përveçse kur kundërshtohej e vërteta dhe shkelej e drejta. Zemërohej kur shkelej e vërteta dhe vazhdonte të jetë i zemëruar derisa e drejta të vihej në vendin e vet. Vetëm kur e vërteta vihej në vendin e vet qetësohej. Kurrë nuk zemërohej për vete. Nuk merrej me mbrojtjen e vetes, me askënd nuk hynte në debat.

Ai nuk hynte në shtëpinë e askujt pa mos marrë leje. Edhe kur hynte në shtëpi të vet e ndante kohën e qëndrimit në tri pjesë; njërën për adhurim të Allahut, tjetrën për familjen, të tretën për vete. Kohën e ndarë për vete ua kushtonte të tjerëve pa dallim pozite dhe moshe, nuk privonte askënd, u fitonte zemrat të gjithëve.

Për të parandaluar zakonin e uljes në të njëjtin vend, Ai ulej në të gjitha pjesët e faltores, xhamisë. Nuk dëshironte që vendeve dhe pozitave t'u atribuohet shenjtëri. Kur hynte në ndonjë kuvend ulej ku kishte vend të lirë, dhe dëshironte që kështu të veprojnë të gjithë.

Kur dikush kërkonte nga Ai diçka për të plotësuar ndonjë nevojë, Ai nuk gjente qetësi gjersa t'ia jepte, pa marrë parasysh qoftë e rëndësishme apo jo gjëja që i kërkohet. E kur nuk kishte asnjë mundësi të zgjidhë nevojën, mendohej të fitojë zemrën e bashkëbiseduesit me fjalë të ëmbla. Ai ishte pjesëtar i hallit të secilit. Njerëzit pa marrë parasysh shkallën dhe pozitën shoqërore, të pasur -të varfër, të ditur-

të pa ditur, të gjithë para Tij ishin të barabartë me dinjitetin e tyre njerëzor. Të gjithë kuvendet e tij ishin mjedise ku sundonte gjithmonë butësia, dituria, edukata, durimi, siguria dhe amaneti.

Nuk qortonte askënd për të metat dhe gabimet që posedonte, kur paraqitej nevoja e tërheqjes së vërejtjes dhe qortimit e bënte këtë në një mënyrë indirekte që nuk përçmonte askënd. Ai jo vetëm që nuk është marrë me të metat dhe gabimet e pashfaqura të askujt, por rreptësisht e ka ndaluar hetimin e tyre.

Krenaria e gjithësisë fliste vetëm e vetëm për çështje nga të cilat priste *sevap* dhe mirësi. Kuvendet e Tij ishin tejet tërheqëse. Kur Ai fliste të pranishmit e dëgjonin me vëmendje dhe magjepseshin deri në atë masë sa, siç shprehej njëri ndër ata të cilët kishin rastin të jenë pjesëmarrës në këta kuvende:

“Qëndronim në qetësi të tillë, sikur të kishim mbi kokë ndonjë zog, ai do të fluturonte edhe nga lëvizja më e vogël.” (Ebu Davud, Sunet, 23-24/4753)

Edukata dhe respekti i reflektuar prej Tij te sahabët, shokët e Tij, ishte i tillë sa që ata shpesh herë merrnin guxim edhe për t’i drejtuar pyetje. Ata qëndronin në prezencë të Profetit (a.s.) edhe sikur të vinte ndonjë beduin nga shkretëtira për të biseduar me Profetin, me qëllim që të përfitojnë nga fryma e Tij shpirtërore.

Ai, gjatë tërë jetës, ishte një shembull i pashoq i sinqeritetit dhe besnikërisë. Me moralin që posedonte ishte sikur një Kur’an i gjallë. Nuk urdhëronte të tjerët për asnjë veprë të cilën nuk e kishte bërë vetë.¹³

13. Shih. Ibni Sa’d, *et-Tabakatu’l-kubra*, Bejrut, Daru Sadr, I, 121, 365, 422-425; Hejthemi, *Mexhmau’z-zevaid*, Bejrut 1988, IX, 13.

Modestia e të Dërguarit të Allahut

Pejgamberi (a.s.), i cili përfitoi zemrat e njerëzve si një edukues ideal, edhe pse për një kohë tejte të shkurtër arriti suksese të cilat nuk mund t'i arrijë asnjë mbret, do të vazhdojë të jetojë me një jetë modeste pa u bërë i varur prej asnjë nga dhuntitë e shumta të kësaj bote. Do të jetojë, si edhe më herët, në një dhomë të thjeshtë si një i varfër. Flinte në një shtrat të mbushur me gjethe hurmash. Jetoj në mënyrën më të thjeshtë edhe se një person më i varfër. Herë herë, ngaqë nuk gjente asnjë lloj ushqimi, lidhte një gurë për stomak që të shtyp urinë dhe të falënderojë Zotin. Edhe pse i qenë falur të gjithë mëkatet që kishte bërë në të kaluarën, dhe ato që do t'i bënte në të ardhmen, vazhdimisht i falënderohej dhe i lutej Allahut. Kalonte net të tëra në namaz, madje shpeshherë edhe këmbët i ënjteshin nga të falurit. Ndihmonte të mjerët, ngushëllonte bonjakët. Ai, krahas pozitës që kishte, merrej edhe me hallet e më të dobëtëve, madje në saje të mëshirës dhe dhembshurisë që posedonte atyre u kushtonte kujdes të veçantë.

Edhe në ditën kur Profeti ishte më i forti në sytë e njerëzve, në ditën e çlirimit të Mekes, bashkëqytetarët e vet, të cilët duke u dridhur nga frika i thonin:

“Të lutem, o i Dërguar i Allahut na mëso fenë islame”,
i qetësonte duke u thënë:

*“Qetësohu vëllaçko! Unë nuk jam as mbret as imperator. Unë jam komshiu yt jetim, i cili ushqehet me mish të thatë në diell!...”*¹⁴, sjellje kjo me të cilën i dhuroi njerëzimit një mo-

desti të pashoqe në histori.

Po atë ditë, Ai do të prezantojë madhëshstinë dhe modestinë e Tij në momentin kur i tha shokut të Tij të shpellës,¹⁵ Hazreti Ebu Bekrit, i cili e solli babanë e tij plak të lodhur deri te Profeti që të pranojë fenë e Allahut:

“O Eba Bekër! Pse e ke munduar deri këtu babanë tënd plak. Ne do të shkonim deri te vendbanimi i tij”¹⁶

I Dërguari i Allahut gjithmonë deklaronte modestinë e Tij dhe thoshte:

“Unë jam një njeri, sikur edhe ju. Por mua më vjen shpallje, vahj!..” (el-Kehf, 110)

Ai gjithmonë ngulmonte që kur deklarohet se Ai është i Dërguari i Allahut të qëndrojë togfjalëshi, **“abduhu”**, (rob i Allahut), me të cilën mbronte *umetin*, pasuesit e Tij nga devijimet e popujve të profetëve paraardhës.

Edhe atyre të cilët e tepronin në respekt u thoshte:

*“Keni kujdes, mos më lartësoni më shumë se sa unë e merittoj! Ngaqë, Allahu i Lartë mua më ka zgjedhur për **rob** para se të më zgjidhte për **pejgamber**.”* (Hejthemi. IX, 21)

I Dërguari i Allahut kishte një enë e cila në gjuhën arabe quhet *garra*. Kjo ishte një enë të cilën e bartnin katër

---

15. Hazreti Ebu Bekri ishte personi i cili e shoqëroi Profetin (a.s.) gjatë Hixhretit, shpërnguljes prej Mekes në Medine, në të cilin udhëtim ndodhi edhe strehimi i Pejgamberit dhe Ebu Bekrit në shpellën Theur.

16. Shih. Ahmed, VI, 349; Hejthemi, VI, 174; Ibni Sa’d, V, 451.

persona. Një ditë pasi Profeti fali *namazin duha*¹⁷ as'habët, shokët e Tij e sollën këtë enë me ushqim, dhe që të gjithë u ulën përreth. Më në fund edhe Profeti u ul së bashku me ata. Një beduin i cili ish prezent aty në atë moment u habit me modestin e të Dërguarit të Allahut (a.s.), Profeti vërejtë këtë gjendje të beduinit dhe tha:

“Allahu i Madhëruar më ka krijuar mua rob të ndershëm, jo tiran inatçi.” (Ebu Davud, Et'ime, 17/3773)

Një herë tjetër Pejgamberi kishte thënë:

“Askush nuk do të hyjë në Xhenet në saje të veprave dhe ibadeteve, adhurimeve të veta!”

As'habët që ishin prezent të habitur e pyetën:

“Edhe ti, o i Dërguar i Allahut?”

Profeti do të përgjigjet:

“Po, edhe unë nuk do të hyj në Xhenet derisa të më vijë në ndihmë mëshira dhe favoritë hyjnor!... Edhe mua nuk do të më shpëtojnë veprat e mija. Por, në Xhenet do të hyj me ndihmën, mëshirën dhe faljen e Zotit tim” (Buhari, Rikak, 18; Muslim, Munafikun, 71-72; Ibni Maxhe, Zuhd, 20; Darimi, Rikak, 24)

Poashtu Pejgamberi i Allahut ua tërheq vërejtjen atyre të cilët vishen në këtë botë me kryelartësi, fodullëk dhe mburrje, se veshje e tyre në botën e pasme, *ahiret* do të jetë veshja e nënçmimit prej zjarri. Ja disa nga shumë thënie profetike që kanë të bëjnë me këtë aspekt:

17. Namazi duha, është njëri ndër namazet e preferuara për besimtarët, mund të falet duke filluar që pas lindjes së diellit deri në kohën kur dielli arrin në zenit.

“Allahu nuk do të shikoj në fytyrën e atyre që veshin veshje tepër të gjatë me qëllim kryelartësie dhe fodullëku.” (Buhari, Libas, 1,5)

“Kush vesh në këtë botë veshje mburrjeje dhe kryelartësie, Allahu i Lartë do t’i veshë atij Ditën e kiametit veshje nënçmimi” (Ibni Maxhe, Libas, 24)

Bujaria e të Dërguarit të Allahut

Pejgamberi i Allahut (a.s.) e përshkruante veten si një person i ngarkuar me detyrën për të dhënë, madje thoshte se Allahu është pronari i vërtetë dhe Ai që jep çdo gjë.

Safvan bin Umeje, i cili ishte njëri ndër prijësit e fisit Kurejsh, kishte marrë pjesë së bashku me të Dërguarin Fisnik në luftërat e Hunejnit dhe Taifit. Safvani, duke shëtitur së bashku me Muhamedin (a.s.) nëpër pasurinë e tubuar si pre lufte në Xhirane, do të shikojë me lakmi në të. Krenaria e Gjithësisë i cili vërejt i këtë gjendje të Safvanit do t’i thotë:

“A shumë e pëlqeve këtë pasuri o Safvan”, “Po”, do t’i përgjigjet Safvani. Atëherë Profeti do t’i thotë :

“Merre, qoftë jotja e gjitha!”

Safvani i emocionuar do të thotë:

“As një zemër përveç zemrës profetike nuk mund të jetë kaq bujare”, do të pranojë fenë islame,¹⁸ do të kthehet te

18. Vakidi, Megazi, Bejrut 1989, II, 854-855.

fisi i tij dhe do të brohoras: “O popull! Shpejtoni dhe bëhuni mysliman, ngaqë Muhamedi ndan ndihmë dhe lëmoshë të madhe pa mos ndërjerë aspak frikë nga varfëria.” (Muslim, Fe-dail, 57-58; Ahmed, III, 107)

Njëherë një njeri erdhi tek i Dërguari i Allahut dhe kërkoi diçka nga Ai. Hazreti Pejgamberi (a.s.) në atë moment nuk posedonte, asgjë që t’i jepte atij. Por i tha që të marrë borxh nga dikush e Profeti do ta paguante. (Hejthemi, X, 242)¹⁹

Profeti, sikur stërgjyshi i ti Hazreti Ibrahim (a.s.) nuk hante asnjëherë ushqim pa mos gostitur ndonjë mysafir. U ndihmonte familjeve të borxhlinjve që ndërronin jetë, në paguarjen borxhit, ose vetë Ai personalisht i paguante borxhet e të tjerëve. Nuk falte namazin e asnjë të vdekuri, borxhi i të cilit ende nuk ishte paguar. Në një hadith Pejgamberi Bujar thotë:

“Bujari në këtë botë është afër njerëzve, në botën tjetër do të jetë afër Allahut në Xhenet, larg Xhehenemit. Kurse, koprraci është larg Allahut, Xhenetit dhe njerëzve, afër zjarrit të Xhehenemit!” (Tirmidhi, Birr, 40/1961)

Në një hadith tjetër thotë:

“Dy cilësi nuk mund të gjenden tek besimtari i vërtetë: koprracia dhe sjellja e shëmtuar!” (Tirmidhi, Birr, 41/1962)

19. Shih. Ebu Davud, Haraxh, 33-35/3055; Ibni Hibban, *Sahih*, Bejrut, 1993, XIV, 262-264.

Devotshmëria e të Dërguarit të Allahut

Profeti ishte njeriu më i devotshëm që ka ekzistuar dikur. Ai i lutej Zotit të Vërtetë që t'i dhurojë virtytin e devotshmërisë në këtë mënyrë:

“O Zoti im! Dhuroji shpirtit tim devotshmëri dhe pastroje atë! Ti je Ai i cili pastron më mirë shpirtat, Ti je Pronari i tij dhe i Dashuri i tij!” (Muslim, Dhikër, 73)

“O Zoti im! Të lutem që të më dhurosh udhëzim (hidajet), devotshmëri (takva), nder dhe pasuri shpirtërore.” (Muslim, Dhikër, 72)

Profeti për shkak të devotshmërisë që posedonte jetonte si të varfërit. Sipas transmetimit që bën Hazreti Aisheja (radiallahu anha) Pejgamberi i Allahut (a.s.) është shpërngulur në Ahiret, në botën tjetër pa mos ngirë stomakun dy ditë rresht me bukë elbi (sipas një transmetimi tjetër, tri ditë rresh me bukë gruri). (Buhari, Ejman, 22; Muslim, Zuhd, 20-22; Ibni Maxhe, Et'ime, 48)

Profeti e lëvdon devotshmërinë dhe nxit besimtarët në devotshmëri në këtë mënyrë:

“Më afër meje janë ata persona, pa marrë parasysh vendin ku ata gjenden, të cilët janë më të devotshëm ndaj Allahut!” (Ahmed, V, 235; Hejthemi, IX, 22)

“Pa mëdyshje miqtë e mi më të afërt janë të devotshmit (muttekitë)!” (Ebu Davud, Fiten, 1/4242)

“Kudo që të jesh, kij frikën e Allahut, dhe pas çdo veprë të shëmtuar bën mirësi, kjo e shlyen atë. Sillu ndaj njerëzve në mënyrën sa më të bukur!” (Tirmidhi, Birr, 55/1987)

Ja si e përshkruan Profeti rrugën për të fituar devotshmërinë e vërtetë:

“Njeriu nuk ka mundësi të arrijë gradën e të devotshmëve të vërtetë, derisa nuk largohet edhe prej disa veprave të dyshimta” (Tirmidhi, Kiame, 19/2451; Ibni Maxhe, Zuhd, 24)

Sa i qëlluar është ky hadith i Profetit i cili përshkruan vlerën e devotshmërisë:

“Nuk ka asnjë epërsi i bardhi ndaj të ziu, e as i ziu ndaj të bardhit, vlerë e vërtetë është devotshmëria.” (Ahmed, V, 158)

Ekziston edhe një përkufizim i bukur i Isait (a.s.) mbi devotshmërinë:

Një njeri erdhi tek Isai (a.s.) dhe e pyeti:

“O mësues i së mirës dhe së drejtës, si mund të bëhem i devotshëm ndaj Allahu të Lartë?”

Isai (a.s.) iu përgjigj:

“Kjo është një punë e lehtë:

Do të lidhesh për Allahun me një dashuri të thellë,

Do të bësh vepra të mira, aq sa do të kesh mundësi, që të arrish kënaqësinë dhe miratimin e Allahut,

Do të sillesh me butësi dhe mëshirë ndaj gjithë njerëzve, ashtu siç sillesh ndaj vetvetes!”, e më pas e porositi dhe i tha: “Mos i bën askujt atë që nuk dëshiron që të tjerët të bëjnë ndaj teje! Atëherë do të jesh i devotshëm i vërtetë!”²⁰

Jeta asketike e Profetit të Allahut

Erdhi koha që të gjithë shtetet, me pëlqimin e tyre, hyjnë nën ombrellën e të Dërguarit të Allahut. Zotëriu ynë do të sundojë mbi gjithë Gadishullin Arabik, fund e krye. Mund të bënte çfarë të donte, por megjithëkëtë, Ai do të vazhdojë të jetojë në një formë tejet modeste, dhe thoshte se Ai personalisht nuk posedonte asgjë, gjithçka që ekziston është në dorë dhe pronësi të Allahut. Erdhi koha që në duart e Tij iu afruan shumë thesare të majme, karvanë devesh të ngarkuar me pasuri do të rrjedhin në Medinen e Shndëritshme. Të gjitha këto do t'ua ndajë nevojtarëve, kurse Ai personalisht do të vazhdoj me jetën e Tij modeste, dhe do të thotë:

“Sikur të kisha flori edhe sa kodra e Uhudit, me përjashtim të borxheve, nuk do të kisha fshehur atë më shumë se tre ditë.” (Buhari, Temenni, 2; Muslim, Zekat, 31)

Kalonin ditë të tëra, në shtëpinë e të Dërguarit të Allahut nuk ndizej zjarr për të gatuar ushqim, Ai, shpesh kalonte netët i uritur. (Ahmed, VI, 217; Ibni Sa’d, I, 405)

Një ditë Hazreti Omeri (r.a.) erdhi në shtëpi tek Profeti, soditi dhomën ku jetonte, dhoma ishte e zbrazur, kishte vetëm një hasër të thurur prej gjetheve të hurmës, mbi të cilën Profeti i Allahut qe mbështetur. Hasra e thatë kishte lënë gjurmë në lëkurën e ndershme të Profetit. Në një skaj kishte një tas me miell elbi, aty afër qëndronte e varur edhe një strajcë uji e vjetër. Pasuria e dhomës ishte e gjithë kjo!...Në një kohë kur i tërë Gadishulli Arabik i ishte nënshtruar Zotëriut tonë, pasuria materiale e tij ishte vetëm kjo. Pasi e pa këtë Hazreti Omeri, u emocionua deri në atë masë sa që nuk mundi ta mbante veten, iu përplotën sytë dhe filloi të qajë. Muhamedi

(a.s.) me fjalë të buta iu drejtua dhe e pyeti:

“Ç’ke që po qan, o Omer?”

Omeri iu përgjigj:

“Si të mos qajë, o i Dërguar i Allahut, kur më kujtohet se Kisratë, mbretërit pers dhe Kajserët, perandorët bizantinë notojnë në begati!, kurse I Dërguari i Allahut jeton mbi një hasër të thatë.”

Profeti ia zbuti zemrën Omerit dhe i tha:

“Mos qaj, o Omer! A nuk dëshiron që kjo botë me të gjitha begatitë dhe shijet të jetë e tyre, kurse Ahireti të jetë i yni.”²¹

Një moment tjetër i cili portretizon biografinë e përsosur të Profetit të Allahut është edhe ky hadith profetik :

“Çka më duhet mua kjo botë! Shembulli i kësaj bote me mua është sikur rasti i udhëtarit i cili udhëton në një ditë vere me vapë, dhe ndalon për të pushuar nën hijen e një druri, e pastaj përsëri merr rrugë.”²²

Pejgamberi i Allahut (a.s.) nga frika e llogaridhënies në Kiamet për përgjegjësinë e pasurisë së kësaj bote, shpesh lutej:

“Zoti im! Më bën të jetoj i varfër, jepmë një vdekje si njeri i varfër dhe ringjallmë bashkë me të varfërit!” (Tirmidhi, Zuhd, 37/2352; Ibni Maxhe, Zuhd, 7)

-
21. Shih, Ahmed, II, 298; Taberani, *el-Mu’xhemu’l-Kebir*, redaktoi. Hamdi Abdulmexhid es-Selefi, Bejrut, Daru Ihjai’t-Turathi’l-Arabi, X, 162.
  22. Tirmidhi, Zuhd, 44/2377; Ibni Maxhe, Zuhd, 3; Ahmed, I, 301.

Edhe pse që të gjithë pejgamberëve iu është garantuar Xheneti, madje, edhe ata do të merren në llogari për predikimin fetar dhe për begatitë dhe të mirat që u janë dhënë.

Në ajetin 6 të sures el-A'raf Allahu i Lartë thotë:

“Ne sigurisht do të marrim në pyetje edhe ata të cilëve u është dërguar pejgamber, edhe vetë pejgamberët e dërguar”

Butësia e të Dërguarit të Allahut

I Dërguari i Allahut (a.s.) posedonte një zemër të butë e delikate saqë një herë vërejt një njeri i cili pështyu në tokë. Fytyra e ndershme e të Dërguarit u vërejt dhe u shtang në vendin ku gjendej. Një sahabi i cili vërejt këtë situatë të Profetit, vrapoi dhe mbuloi me rërë pështymën. I Dërguari i Allahut më pas vazhdoi rrugën.

Pejgamberi urdhëronte rregullimin dhe mirëmbajtjen e rrobave, urrente jo elegancën dhe mosmirëmbajtjen e flokëve dhe mjekrës. Një herë erdhi te Profeti i Allahut një person i cili kishte flokët dhe mjekrën e çrregullt, Profeti, simboli i elegancës, i pati bërë me shenjë këtij personi që të rregullojë flokët dhe mjekrën. Pasi personi në fjalë rregulloi flokët dhe mjekrën, Profeti i tha:

“A nuk është më mirë kështu sesa shëtitja e kujtdo nga ju me flokë e mjekër të hallakatur si shejtani” (Muvatta', Shaar, 7)²³

---

23. Bejhaki, *Shuabu'l-Iman*, Bejrut 1990, V, 225

Po ashtu Profeti një ditë kishte parë një njeri me flokë të shkarravitur, i prekur nga rasti kishte thënë:

“Për çfarë shkakut ky person nuk pastron dhe kreh flokët?”

Kurse një herë kur kishte takuar një person i cili kishte të veshura rroba të ndyta, do të thoshte:

“A thua ky njeri nuk ka mundësi të gjejë ujë për t’i pastruar teshat?”

Shprehje kjo që na bën me dije se myslimanët duhet të jenë të pastër dhe të rregulluar mirë. (Ebu Davud, Libas, 14/4062; Nesai, Zinet, 60)

Një herë tjetër, kur një person i cili kishte të veshura rroba të papastërta dhe të çrregullta Profeti me një herë e pyeti:

“A ke pasuri? A mos je i sëmurë?”

Kur personi iu përgjigj se është mirë dhe se nuk është i varfër, Pejgamberi i Allahut ia tërhoqi vërejtjen e i tha:

“Kur Allahu të jep pasuri, le të shihen gjurmët e pasurisë në trupin tënd!” (Ebu Davud, Libas, 14/4063; Nesai, Zinet, 54; Ahmed, IV, 137)

Kurse në një hadith tjetër Muhamedi (a.s.) thotë:

“Allahu dëshiron që të shohë gjurmët e dhuntive mbi personin të cilit i jep pasuri.” (Tirmidhi, Edeb, 54/2819; Ahmed, II, 311)

I Dërguari i Allahut (a.s.) ishte njeri i mëshirshëm, i butë, shpirt delikat dhe zemërgjerë.

Kur një person disa herë e thirrte Profetin në mënyrë banale “ O Muhamed, o Muhamed!”, Ai në një mënyrë të butë, për çdo herë përgjigjej:

“Urdhëroni, çfarë dëshironi të thoni?”²⁴

I dërguari i Allahut vetë i gostiste mysafirët. (Bejhaki, *Shuab*, VI, 518, VII, 436)

Muhamedi (a.s.) madje as edhe në fëmijëri nuk ka pasur ndonjë zënkë ose debat i cili do të njolloste personalitetin dhe njerëzishmërinë e Tij.

Ndjenja e turpit dhe edukata e të Dërguarit të Allahut

Pejgamberi i Allahu (a.s.), kurrë nuk fliste me zë të lartë. Pranë njerëzve kalonte ngadalë e me buzëqeshje. Kur dëgjonte ndonjë fjalë banale të papëlqyeshme, nuk thoshte gjë, por ndryshimet në fytyrë ia reflektonin ndjenjat, prandaj njerëzit përreth tregoheshin të kujdesshëm në fjalët dhe lëvizjet e tyre. Nga turpi nuk qeshte kurrë me të madhe, vetëm buzqeshje. Sipas transmetimeve të sahabëve, Ai ishte më i turpshëm se një vajzë e re e mbuluar. Në këtë kontekst janë edhe hadithet e Profetit të Allahut (a.s.) :

“Turpi është pjesë e besimit, njeriu i cili është i turpshëm është në Xhenet! Kurse paturpësia është prej zemrës së ngurtë, e kush ka zemër të ashpër do të jetë në Xhehenem!...” (Buhari, Iman, 16)

24. Shih. Muslim, Nudhur, 8; Ebu Davud, Ejman, 21/3316; Tirmidhi, Zuhd, 50; Ahmed, IV, 239.

“Turpi dhe besimi janë bashkë, kur shkon njëra shkon edhe tjetra!...” (Taberani, *Evsat*, VIII, 174; Bejhaki, *Shuab*, VI, 140)

“Fjala banale nuk sjell gjë tjetër veçse turp! Kurse turpi dhe edukata zbukurojnë vendin ku hyjnë ata!...” (Muslim, *Birr*, 78; Ebu Davud, *Xhihad*, 1)

Ndjenja e vërtetë e turpit fitohet “duke kujtuar vdekjen”, e cila është pretekst për të nxjerrë prej zemrës dashurinë për këtë botë. Hazreti Pejgamberi gjithmonë porosiste dhe këshillonte shokët që të kenë turp ashtu siç duhej, realisht prej Allahut të Madhëruar. Një herë kur ata i thanë se gjithmonë e falënderojnë Zotin me turp, Profeti i Allahut (a.s.) u tha se turp i vërtetë është ruajtja e të gjitha gjymtyrëve të trupit nga gjërat e ndaluara, *haram* dhe kujtimi i vdekjes pa mos e larguar kurrë nga mendja. Më pas, shtoi se personi i cili do botën e ardhshme, *Ahiretin*, duhet që të braktisë dashurinë për këtë botë, dhe se vetëm të tillët mund të kenë turp nga Allahu me të vërtetë. (Tirmidhi, *Kijamet*, 24)

I Dërguari i Allahut (a.s.), nuk shikonte në fytyrë askënd me vëmendje, më shumë shikonte në dhë se sa në qiell. Nga ndjenja e turpit dhe personalitetin e lartë që kishin nuk ia përmendte askujt gabimin në sy.

Hazreti Aisheja (r.a.) përcjell se Profeti kur dëgjonte ndonjë lajm të papëlqyeshëm për dikë nuk thoshte:

“Ç’u bë me aksh personin që thotë kështu...”, por “ç’u bë me disa persona që thonë kështu,...” (Ebu Davud, *Edeb*, 5/4788)

Herë herë Zotëriu ynë ia tërhiqte vërejtjen bashkëbiseduesit me shprehje të butë, me qëllim të përkujtimit se Ai nuk arsyetonte gabimin, si bie fjala:

“Ç’ndodh me mua që u shoh ju në këtë gjendje.”²⁵

Pejgamberi, i cili kujdesej që të mos prekej dhe ngush-tohej edhe personi të cilin e këshillonte, është simbol i më-shirës së lartë.

Trimëria e të Dërguarit të Allahut

Është e pamundur të parafytyrohet një hero më i madh se i Dërguari i Allahut (a.s.). Nuk është dëgjuar se Ai është frikuar dhe tmerruar ndonjëherë. Edhe përballë situatave të jashtëzakonshme, tregonte durim dhe qëndrueshmëri, nuk binte në frikë dhe panik dhe të bënte veprime të panatyrshme.

Kishte kaluar në mes të atyre që kishin ardhur për ta vrrarë duke kënduar këta dy ajete të sures Jasin:

إِنَّا جَعَلْنَا فِي أَعْنَاقِهِمْ أَغْلَالًا فَهِيَ إِلَى الْأَذْقَانِ فَهُمْ مُقْمَحُونَ
وَجَعَلْنَا مِنْ بَيْنِ أَيْدِيهِمْ سَدًّا وَمِنْ خَلْفِهِمْ سَدًّا فَأَغْشَيْنَاهُمْ فَهُمْ
لَا يُصْرونَ

“Ne u kemi varur në qafat e tyre hallka, ato shtrihen deri në nofulla, prandaj ata mbajnë kokat e ngritura. Para u kemi vënë një pengesë, e edhe prapa tyre një pengesë, kështu ua mbyllëm sytë, tani ata nuk shohin dot më.” (Jasin, 8-9)

25. Buhari, Menakib 25, Ejman 3; Muslim, Salat, 119; Ibni Hibban, IV, 534.

Hazreti Aliu thotë:

“Gjersa lufta në Bedër vazhdonte me tërë ashpërsinë, ne herë herë strehoheshim pas shpinës së Pejgamberit (a.s.). Ai ishte më trimi dhe më i guximshmi nga të gjithë ne. Ai gjendej në radhët më të afërta me armikun.” (Ahmed, I, 86)

Në lidhje me trimërinë dhe guximin e të Dërguarit të Allahut (a.s.) sahabiu Bera (r.a.) kështu shprehet:

“Beto hem në Allahun, kur lufta ashpërsohej ne strehoheshim pas të Dërguarit të Allahut (a.s.), vetëm më trimi nga ne mund të qëndronte në radhë me të Dërguarin e Allahut!” (Muslim, Xhihad, 79)

Ai ishte luftëtari i cili gjithmonë luftonte në radhën e parë për të lartësuar fenë e Allahut mbi të gjithë fetë tjera. Në luftën e Hunejnit, në rastin kur radhët e ushtrisë islame filluan të shpërndaheshin, Ai nuk humbi aspak sigurinë, u hodh në mesin e radhëve të armikut, hapëroj përpara me kalin e tij që ngiste, dhe shtoi trimërinë e as’habëve dhe, më në fund, me ndihmën e Allahut u arrit fitorja!

I Dërguari i Allahut thoshte kështu:

“Beto hem në Allahun, me fuqinë dhe ndihmën e të cilit jetoj, dëshiroja të bie dëshmorë në luftë në rrugë të Allahut dhe të ringjallem për të rënë shehid përsëri!...” (Muslim, Imare, 103)

Butësia e të Dërguarit të Allahut

I Dërguari i Allahut ishte më i buti i llojit njerëzor. (Muslim, Haxh, 137)

Ja çka thotë për këtë Aisheja (r.a.):

“Nuk ekziston njeri që ka moral të bukur si të Dërguarit të Allahut. Kushdo nga anëtarët e familjes dhe shokët që e thirrte, Ai menjëherë përgjigjej me: *“Urdhëroni”*. Për këtë shkak edhe Allahu i Madhëruar do të zbresë këtë ajet kur’anor:

“Me të vërtetë ti je në shkallën më të lartë të moralit.” (el-Kalem, 4)

Zotëriu ynë asnjëherë në jetë nuk është hakmarrë. Ja si e përshkruan dhembshurinë, mëshirën dhe bamirësinë e Tij Hazreti Aisheja (r.a.):

“Ai nuk përçmonte askënd, nuk i përgjigjej me ashpërsi askujt, me çdokënd sillej me butësi, tolerancë dhe falje, qëndronte larg të shëmtuarës. Nuk është hakmarrë për veten ndaj askujt. Nuk ka prekur me padrejtësi asnjë shërbyes, fëmijë, madje asnjë kafshë..”²⁶

Enesi (r.a.) kështu e përshkruan Krenarinë e Gjithësisë, Profetin (a.s.):

“Unë kurrë nuk kam prekur ndonjë atllas ose mëndafsh më të butë se dora e të Dërguarit të Allahut. Nuk kam ndjerë aromë më të këndshme se aroma e të Dërguarit të Allahut. I kam shërbyer Zotëriut tonë dhjetë vjet të tëra Ai qoftë edhe një herë nuk më ka thënë “Uf!”. Nuk më ka thënë për gjërat që bëja unë as “Pse e bëre kështu?”, e as për atë që nuk e bëja “A nuk do të ishte më mirë që të kishe vepruar kështu?” (Buhari, Saum 53, Menakib 23; Muslim, Fedail 82)

26. Shih, Muslim, Fedail, 79

I Dërguari i Allahut kishte lëvduar një sahabi duke i thënë:

“Ti posedon dy virtyte që Allahu i do: butësi dhe largpamësi.” (Muslim, Iman 25, 26)

Një beduin një herë kishte urinuar në një skaj të faltores së të Dërguarit. Shokët e të Dërguarit të Allahut të prekur nga ky akt banal, e sulmuan këtë person. Në këtë rast Profeti i Allahut intervenoi dhe tha:

“Lëreni të qetë njeriun, dhe derdhni një kovë ujë në atë vend. Ju nuk jeni zgjedhur për të ngarkuar njerëzit, por për t’i lehtësuar.” (Buhari, Vudu’ 58, Edeb 80)

E më pas i shpjegoi këtij personi rëndësinë dhe vlerën e xhamisë.

Enesi (r.a.) rrëfen:

“Shëtisim së bashku me të Dërguarin e Allahut, Ai kishte të veshur një hirkë prej stofit të quajtur nexhran, me skaje të forta dhe të trasha. Një beduin vrapoi dhe e arriti të Dërguarin e Allahut, dhe e tërhoqi fortë për hirke. Shikova në pjesën e qafës ku arrinte hirka, vëreja se në trupin e ndershëm të të Dërguarit Fisnik gjendeshin gjurmë si pasojë e tërheqjes së fortë të beduinit. Më pas beduini iu drejtua Profetit dhe i tha:

“O Muhamed! Urdhëro që të më japin diçka nga pasuria e Allahut!”

Krenaria e Gjithësisë, Zotëriu ynë Muhamedi (a.s.) u drejtua nga beduini dhe i buzëqeshi. Pastaj urdhëroi që atij t’i dhurohet diçka nga arka shtetërore. (Buhari, Humus 19, Libas 18, Edeb 68; Muslim, Zekat 128)

Përfundimisht, edhe rezultati madhor që arriti Ai në detyrën e kumtimit, vinte nga begatitë e këtyre virtyteve dhe situatave të larta. Allahu i Madhëruar këtë përsosmëri dhe maturi të të Dërguarit të Allahut (a.s.) në një ajet kur'anor e përshkruan në këtë mënyrë:

فِيمَا رَحْمَةٍ مِنَ اللَّهِ لِنْتَ لَهُمْ وَلَوْ كُنْتَ فَظًّا غَلِيظَ الْقَلْبِ
لَانْفَضُّوا مِنْ حَوْلِكَ

“(O Pejgamber) **Ti ishe i butë ndaj tyre, ngase Allahu të dhuroi mëshirë, e sikur të ishe i vrazhdë e zemërfortë, ata do të largoheshin prej teje...**” (Ali Imran, 159)

Me të vërtetë, njerëzit injorantë të asaj bote, do të shkrihen si qiri para personalitetit të Tij të butë, të mëshirshëm e falës, moralit të bukur, natyrës së Tij të butë dhe tolerante, mëshirës e faljes, dhe duke u çliruar nga duart e të egërve dhe të pandërgjegjshmëve do të shndërrohen si fluturat rreth Dritës së njerëzimit, ngaqë Ai nuk dëshironte devijimin por udhëzimin e njerëzimit. Nuk përfaqësonte arrogancën, por mëshirën.

Mëshira dhe dhembshuria e të Dërguarit të Allahut

I Dërguari i Allahut (a.s.) në një hadith thotë:

“Ata që mëshirojnë, do t’i mëshirojë Allahu i Lartë i cili është i Mëshirshëm, Rahman. Mëshironi dhe kini dhembshuri ndaj atyre që janë në tokë , që t’ ju mëshirojnë ata që janë në qiell.” (Tirmidhi, Birr, 16/1924)

Shenjat më prekëse dhe më të thella të dhembshurisë dhe mëshirës së gjerë që posedonte Pejgamberi i Allahut janë: lejimi për të shkurtuar namazin me qëllim që nëna sa më parë të arrijë te fëmija, me qëllim që fëmija të mos bjerë në ndonjë situatë të vështirë, lotët që Ai derdhte në net të tëra duke u lutur për umetin, ndjekësit e Tij, harxhimi i gjithë kohës për të shpëtuar njerëzit nga zjarri i Xhehenemit.

Meqë Hazreti Pejgamberi është i dërguar mëshirë për të gjithë botët, dashuria dhe mëshira e Tij e gjerë përfshin çdo gjallesë. Një ditë kërkuan nga Ai që të mallkojë, kurse Ai u përgjigj e tha:

“Unë nuk jam i dërguar në botë për mallkim, unë jam pejgamber i mëshirës. (Muslim, Fedail, 126; Tirmidhi, Deavat, 118)

Kur vajti në Taif për të kumtuar Fenë Islame, politeistët injorantë dhe populli egoist i Taifit e gjuajtën me gurë. Meleku i shpalljes, Xhebraili erdhi dhe i tha të Dërguarit të Allahut (a.s.):

“A dëshiron ta shkatërroj këtë popull duke i përplasur me njëri tjetrin këto dy male?” I Dërguari i Allahut (a.s.) nuk u pajtua dhe iu përgjigj:

“Jo, i lutem Zotit të Vërtetë që t’i bëjë pasardhësit e tyre një soj i cili do të adhurojë Allahun dhe nuk do t’i bëjë shokë Atij në besim...” (Buhari, Bed’u’l-halk, 7; Muslim, Xhihad, 111)

Profeti i është lutur Zotit të Lartë për popullin e Taifit, popull ky i cili e nxori Atë nga qyteti i tyre duke e gjuajtur me gurë dhe i solli dëme të mëdha myslimanëve deri në vitin e 9-të të Hixhretit, me këtë lutje:

“O Zot! Udhëzoje fisin Sakif! Bëri ata që të vijnë tek ne!”

Në fund, lutja e Profetit u pranua dhe populli i qytetit të Taifit do të pranojë Fenë Islame. (Ibni Hisham, IV, 134; Tirmidhi, Menakib, 73/3942)

Ebu Usejdi (r.a.) një ditë erdhi tek Pejgamberi ynë me disa pengje të sjellë nga Bahrejni. I Dërguari i Allahut vërejti një grua pengje që vajtonte dhe e pyeti:

“Ç’ke që po qanë?”

Gruaja u përgjigj:

“Ky njeri më shiti birin tim.”

I Dërguari i Allahut e pyeti Ebu Usejdin:

“A me të vërtetë e ke shitur birin e saj?”

“Po” u përgjigj sahabiu. Atëherë Pejgamberi e pyeti:

“Kujt ia ke shitur?”

Sahabiu tha:

“Bijve të Absit”

Atëherë i Dërguari i Allahut urdhëroi e tha:

“Menjëherë shalo kalin, shko dhe sjellja gruas të birin.”²⁷

Ummu’l Kajs bint Mihsan rrëfen:

“Më kishte vdekur djali. Për këtë shkak isha mërzitur shumë, dhe nën emocione iu drejtova personit i cili bënte larjen e djalit dhe i thashë:

---

27. Ali el-Muttaki el-Hindi, *Kenzu’l-ummal*, Bejrut 1985, IV, 176/10044.

“Mos e laj birin tim me ujë të ftohtë, do ta mbysësh atë!”

Ukashe (r.a.) me njëherë vrapoi dhe lajmëroi Profetin për atë që kisha thënë unë. Pejgamberi i Allahut (a.s.) buzëqeshi e tha:

“Nëse ka thënë ashtu, atëherë do t’i zgjatet jeta”

Përcjellësi i hadithit, thotë: “Ne nuk dimë që dikush tjetër të ketë jetuar sa kjo grua.” (Nesai, Xhenaiz, 29)

Mëshira dhe dhembshuria e të Dërguarit të Allahut (a.s.) ishin cilësi gjithëpërfshirëse. Ai një ditë kishte thënë:

“Beto hem në Allahun, në duart e të cilit është shpirti im, se nuk do të hyni në Xhenet gjersa nuk duheni ndërmjet vete.”

Shokët e Tij të ndershëm thanë:

“Të gjithë jemi të mëshirshëm, o i Dërguar i Allahut”.

I Dërguari i Allahut (a.s.) tha:

“Mëshira për të cilën e kam fjalën unë, nuk është mëshira që kuptoni ju, mëshirë vetëm ndërmjet jush. Por, është mëshirë që i përfshin të gjitha krijesat, po, mëshirë që i përfshin të gjitha krijesat!” (Hakim, IV, 185/7310)

I Dërguari i Allahut ishte falës

Zoti i Vërtetë e do faljen. Allahu i Lartë premton se do t’ia pranojë pendimin atij i cili pendohet me zemër dhe ndjen vuajtje për gabimet e bëra. Meqë Allahu është shumë falës kërkon edhe nga robërit e tij të jenë falës.

Kusht i faljes është pendimi, respektimi i urdhrave të Allahut dhe ruajta prej gjërave të ndaluara, haram. She-mbujt më të bukur dhe më konkret për faljen gjenden në jetën e të Dërguarit të Allahut (a.s.).

Ai e fali gruan e quajtur Hind, grua kjo që kishte përpj me kënaqësi mushkëritë e Hazreti Hamzës, ungjit të Pejga-mberit, në luftën e Uhudit, vetëm pse ajo ishte bërë myslimane.

Edhe Habbar bin Esved ishte njëri ndër armiqtë e dal-luar të Fesë Islame. Ai ishte personi që kishte rrëzuar nga deveja bijën e të Dërguarit të Allahut (a.s.) Hazreti Zejne-ben, duke e gjuajtur me shigjetë, ndërsa ajo emigronte, bënte hixhret, nga Mekka në Medinë. Hazreti Zejnebja shta-tëzënë, e pati dështuar fëmijën dhe ishte plagosur rëndë. Kjo plagë, më vonë, do të jetë edhe shkak për vdekjen e saj. Habbari pati bërë edhe faje tjera të ngjashme me këtë. Ai, pas çlirimit të Mekës, u largu nga Meka dhe u fsheh diku. Një ditë kur Pejgamberi i Allahut (a.s.) kuvendonte me sho-kët e Tij, Habbari erdhi dhe u ul para Profetit dhe e lajmëroi se kishte pranuar Fenë Islame. Hazreti Pejgamberi (a.s.) e fali, madje, e ndaloi fyerjen dhe sharjen ndaj tij. (Vakidi, II, 857-858)

Ikrimë, i biri i Ebu Xhehlit, ishte po ashtu njëri ndër armiqtë e përbetuar të Islamit. Ai ishte arratisur në Jemen pas çlirimit të Mekës. Bashkëshortja e tij e cila ishte bërë myslimane, e ftoi atë dhe e dërgoi te Profeti i Mëshirës (a.s.). I Dërguari i Allahut (a.s.) e priti me nder Ikrimen, e i tha:

“Mirë se na erdhe, o kalorës refugjatë.” Ku dhe e ndaloi që t’i përmendet në fytyrë terrori që ai dhe i ati i tij kishin ushtrua ndaj myslimanëve. (Tirmidhi, Isti’dhan, 34/2735)

Pejgamberi i Allahut (a.s.) shpesh lutej:

“O Zoti im, fale umetin tim se ata nuk dinë.” (Ibni Maxhe, Menasik, 56; Ahmed, IV, 14)

Prijësi i Jemames, Sumame bin Usal pasi u bë mysliman, i ndërpreu marrëdhëniet tregtare me politeistët e Mekës në një kohë kur Kurejshit Mekas furnizoheshin me produkte ushqimore nga Jemame. Mekasit e hutuar iu drejtuan Pejgamberit (a.s.), i cili i shkroi letër Sumames dhe e urdhëroi atë që ta vazhdonte tregtinë me mekasit.²⁸

Kurse politeistët mekas, ishin ata që i patën munduar me uri myslimanët për tri vjet me radhë! Krenaria e Gjithësisë, Pejgamberi i Allahut (a.s.), madje, edhe këta i fali!

Edhe më tepër, Profeti i Allahut (a.s.) në vitin e 7 të Hixhretit, pas çlirimit të Hajberit, do të ndihmojë popullin e Mekës, të cilin e kishte kapluar një thatësi dhe skamje, me flori, elb dhe hurma. Ebu Sufjani do t’i pranojë të gjithë këta dhe do t’ua ndajë të varfërve dhe skamnorëve në Mekë, dhe do të shprehë mirënjohjen me këto fjalë:

“Allahu e shpërbleftë me të mira të birin e vëllait tim! Meqë ai u kujdes për farefisin e tij!” (Ja’kubi, II, 56)

Pas një kohe të shkurtë, populli i Mekës, i cili u përkul para këtij virtyti të lartë të Profetit, që të gjithë u bënë myslimanë!

Në Hudejbije një grup njerëzish kishin ardhur për ta vrarë të Dërguarin e Allahut (a.s.), dhe të gjithë ishin kapur. Profeti i fali edhe këta. (Muslim, Xhihad, 132, 133)

28. Ibni Abdilberr, *el-Istiab*, Kajro (pa vit botimi), I, 214-215; Ibni Ethir, *Usdu'l-gabe*, Kajro 1970, I, 295.

Pas çlirimit të Hajberit një grua kishte futur helm në gjellën e të Dërguarit të Allahut (a.s.). Pejgamberi sa po e futi në gojë mishin, e dalloi se ishte i helmuar. Edhe pse gruaja çifute pranoi se kishte futur helm në gjellë me qëllim që të helmojë Muhamedin (a.s.), Pejgamberi simboli i mëshirës e fali edhe atë. (Buhari, Tibb, 55; Muslim, Selam, 43)

Profeti ishte i informuar me revelatë, *vahj*, për këtë kurth që kishte synuar hipokritja çifute Lebid dhe të tjerët të cilët e nxitën atë. Por Ai, asnjëherë nuk ia përmendi në fytyrë këtë faj Lebides, as që vrau ndonjë nga fisi i saj hebre Beni Zurajk,²⁹ sepse në Kur'an thuhet:

“(O i Dërguar!) Ti zër rrugën e faljes, fal, urdhëro për të mirë dhe largohu prej injorantëve!” (el-A'raf, 199)

I Dërguari i Allahut dhe haku i fqinjëve

Hazreti Pejgamberi (a.s.) dëshironte që të tregohet shumë kujdes ndaj hakut të fqinjëve. Në një hadith ai thotë;

“Xhebraili aq shumë më porosiste për të mirë ndaj fqinjëve, gjersa, unë kujtoja se edhe fqinjët do të jenë prej atyre që do të trashëgojnë fqinjin.” (Buhari, Edeb, 28; Muslim, Birr, 140-141)

Kurse në një hadith tjetër ka porositur:

*“Fqinji jomysliman, ka një hak. Fqinji mysliman ka dy hake. Fqinji që është edhe mysliman edhe farefis ka tri hake.”*³⁰

29. Shih. Ibni Sa'd, II, 197; Buhari, Tibb, 47, 49; Muslim, Selam, 43; Nesai, Tahrim, 20; Ahmed, IV, 367, VI, 57; Ajni, XXI, 282.

30. Sujuti, *el-Xhamiu's-Sagir*, Egjipt 1321, I, 146.

Nga të drejtat e fqinjët janë: të mos shikosh në penxheren e tij, të mos e shqetësosh me aromën e gjellës që gatuan, të mos sillesh në mënyrë të papëlqyeshme ndaj tij!

Krenaria e Gjithësisë, Profeti (a.s.) ka thënë:

"...më i mirë tek Allahu i Lartë është ai i cili është më i mirë për fqinjin e tij." (Tirmidhi, Birr, 28)

"Nuk është besimtar i vërtetë ai i cili fle i ngopur, gjersa komshiu i tij është i uritur." (Hakim, II, 15/2166)

Shoku i Profetit, Hazreti Ebu Dher Gifari ka thënë:

"I Dërguari i Allahut më ka porositur që kur të përgatis gjellë t'i shtoj ujë më tepër e t'iu ndaj prej saj edhe fqinjëve...!" (Ibni Maxhe, Et'ime, 58)

Ebu Dherrri ishte njëri ndër sahabët e varfër. Domethënë, nga hadithi i të Dërguarit të Allahut, mund të kuptojmë se skamja nuk mund të jetë arsye për të drejtat e komshiut.

Interpretohet nga Ebu Hurejreja (r.a.) se i Dërguari i Allahut (a.s.) një ditë tha:

"Pasha Zotin, nuk është besimtar i vërtetë, pasha Zotin nuk është besimtar i vërtetë!"

Sahabët që ishin prezent e pyetën:

"-Kush nuk është besimtar, i vërtetë o i Dërguar i Allahut?"

Zotëriu ynë u përgjigj:

"Personi, nga veprat e të cilit nuk janë në siguri fqinjët e tij!" (Buhari, Edeb, 29; Muslim, Iman, 73; Tirmidhi, Kijamet, 60)

Kurse, sipas një përcjellje tjetër ka thënë:

“Nuk do të hyjë në Xhenet ai person, nga veprat e të cilit nuk ndjehen të sigurt komshinjtë e tij.” (Muslim, Iman, 73)

Sjellja e të Dërguarit të Allahut ndaj të varfërve

Profeti ynë njihej për butësinë dhe dhembshurinë që kishte ndaj të varfërve, jetimëve, të vetmuarve dhe vejanëve. (Buhari, Nafakat, 1; Muslim, Zuhd, 41-42). Profeti sillej me shumë mëshirë ndaj të varfërve. Sahabiu Ebu Said (r.a.) tregon:

“Isha ulur së bashku me një grup skamnorësh muhaxhirë, disa nga këta, meqë nuk posedonin rroba që të mbulonin tërë trupin, orvateshin të mbulohen me teshat e të tjerëve. Dikush lexonte Kur’an. Pa prituri, në faltore hyri i Dërguari i Allahut (a.s.) dhe u ul pranë nesh. Personi që lexonte Kur’an e ndërpreu leximin me ardhjen e Profetit. Pejgamberi ynë pasi na dha selam, na pyeti:

“Çfarë jeni duke bërë?”

Iu përgjigjëm;

“O i Dërguar i Allahut, ky është mësuesi ynë, lexon Kur’an, e ne e dëgjojmë librin e Allahut të Lartë”.

Atëherë Krenaria e Gjithësisë, Profeti (a.s.) tha:

“Falënderimi i takon Allahut, i cili më krijoi dhe më mundësoi të jem prej dhe së bashku me umetin tim të cilët janë urdhëruar të jenë të durueshëm!”³¹

31. Pejgamberi i Allahut me këtë hadith aludon në këtë ajet kuranor të sures el-Kehf: “Ti personalisht, duro së bashku me ata që lusin Zotin e tyre mëngjes e mbrëmje, e që kanë për qëllim kënaqësinë

Më pas i Dërguari i Allahut u ul në mes nesh, dhe me një modesti të lartë urdhëroi të ulemi në formë rrethi. Pasi u ulëm, të gjithë e kthyem fytyrën kah Profeti i Allahut (a.s.) e Ai na dha këtë sihariq:

“Përgëzime, myzhde për ju o muhaxhirë të varfër! Juve u përgëzoj me një dritë të vërtetë. Ju do të hyni në Xhenet gjysmë dite para të pasurve! Kjo gjysmë dite, është e barabartë me pesëqind vjet të kësaj bote.” (Ebu Davud, Ilim, 13/3666)

Një ditë gjersa i Dërguari i Allahut (a.s.) në Medine ishte duke ndenjgur, erdhi një fis shumë i varfër dhe i mjerë. Këmbët i kishin të zbathura, lëkura u ishte ngjitur për kocka nga të nxehtit dhe uria. Pejgamberi u prek shumë, e urdhëroi Bilalin të këndonte ezanin. Gjersa Bilali e këndonte ezanin as’habët e të Dërguarit të Allahut u tubuan. Profeti (a.s.), i urdhëroi ata që t’i zgjasin dorën e t’i ndihmojnë këtij fisi të varfër. As’habët së bashku me Pejgamberin u ndanë ndihma të shumta këtyre personave të mjerë. Profeti u gëzua shumë me bujarinë e sahabive. (Muslim, Zekat, 69-70; Ahmed, IV, 358, 361)

Jeta e të Dërguarit të Allahut (a.s.) është e mbushur me shumë paraqitje mrekullore, mësimdhënëse, drejtësie, ndershmërie besnikërie, dhembshurie, mëshire dhe butësie. Ai shpesh e këshillonte dhe porosiste gruan e Tij, Aishen (r.a.) duke i thënë kështu:

(razinë) e All-llahut, dhe mos i hiq sytë e tu prej tyre e të kërkosh bukurinë e kësaj bote, dhe mos iu bind atij që ia kemi shmangur zemrën e tij prej përkujtimit Tonë dhe i është dhënë epshit të vet pse puna e tij ka mbaruar!” (el-Kehf, 28) Me këtë ajet Allahu i Lartë e porosit Profetin Fisnik që të jetë prej durimtarëve dhe të sillet me butësi dhe dhembshuri ndaj të varfërve dhe skamnorëve, të cilët ishin edhe të parët që përfaquan Fenë Islame.

---

*“Oj Aishe! Kurrë mos e kthe prapë të varfrin, ndihmoje atë qoftë edhe me një gjysmë hurme. Oj Aishe! **Duaji dhe afroji të varfrit, që të të afrojë Allahu Ditën e Kiametit**”.* (Tirmidhi, Zuhd, 37/2352)

Shoku i të Dërguarit të Allahut (a.s.) Abbad bin Shurahbil (r.a.) rrëfen:

Një herë më kaploj varfëria, për këtë shkak hyra në njërin nga kopshtet e Medines, mblodha kallinj, e mbusha trastën dhe ca i hëngra. Ndërkohë erdhi pronari i kopshtit, më zuri e më rrahu, më mori trastën dhe më përcolli deri te i Dërguari i Allahut. Pasi i rrëfeu ngjarjen të Dërguarit të Allahut (a.s.), Ai iu drejtua pronarit të kopshtit e i tha:

“Nuk e ke mësuar atë gjersa ai nuk dinte, nuk e ke ushqyer gjersa ai ishte i uritur!”.

Dhe më pas urdhëroi pronarin e kopshtit që të më kthej trastën, dhe më dhuroj një, ose gjysmë tasi ushqim. (Ebu Davud, Xhihad, 85/2620-2621; Nesai, Kudat, 21)

Sipas jurisprudencës islame, fillimisht duhet studiuar shkaku i fajit, e më pas duhet orvatur të përcaktohet fajtori. Shikuar nga ky këndvështrim dënimet në të drejtën islame kanë qëllim edukues, sikur dënimet e prindërve për fëmijët e tyre. Këtu nuk synohet përjashtimi dhe largimi i fajtorit nga shoqëria, por që njeriu të jetë i dobishëm për shoqërinë.

Trajtimi i robërve dhe shërbyesve nga i Dërguari i Allahut

Dhembshuria dhe mëshira e të Dërguarit të Allahut përfshin edhe pengjet e luftës. Profeti urdhëron që ata të trajtohen mirë. Ebu Azizi, vëllai i sahabiut të njohur Mus'ab bin Umejr, rrëfen këtë ngjarje mësimdhënëse:

“Në luftën e Bedrit, edhe unë isha zënë rob. Ndodhesha nën kontrollin e një grupi të ensarëve. I Dërguari i Allahut (a.s.) vazhdimisht ka urdhëruar me këmbëngulje:

“Trajtoni mirë robërit e luftës!”

Pjesëtarët ensarë të cilët ishin me mua, për të dëshmuar se e respektojnë këtë urdhër të Profetit, hisen e bukës që u takonte atyre për ushqim të mëngjesit dhe darkës ma dhuronin mua, kurse vet mjaftoheshin vetëm me hurma. Unë turpërohesh nga kjo sjellje, dhe i dhuroja bukën dikujt tjetër nga ata, por edhe ai pa e prekur fare ma kthente përsëri.” (Hejthemi, VI, 86; Ibni Hisham, II, 288)

I Dërguari i Allahut (a.s.), ka synuar të mënjanoj sistemin e skllavërisë, sistem ky i cili ka një të kaluar të gjatë dhe ka hapëruar shumë në këtë drejtim. Ai vazhdimisht nxit lirim dhe skllavëri dhe thekson se kjo veprë është një adhurim madhor. Çdo herë kur ndonjë besimtar kryen ndonjë veprë për të cilën duhet të paguaj dëmshpërblim, në radhë të parë, Profeti, ka theksuar e porositur lirim dhe skllavëri. Miku më i afërt i Tij Ebu Bekri (r.a.), ka harxhuar shumicën e pasurisë së tij për nxitjen e Profetit në lirim të skllavëri.

Një ditë, Profeti ynë u bë dëshmitar i trajtimit të ashpër, por pa dashje, nga Ebu Dheri (r.a.) i skllavit të tij. Pejgamberi u hidhërua shumë dhe tha:

“O Eba Dher! Athua ti akoma vazhdon me zakonet e kohës së injorancës?” Dhe vazhdoi:

“Mos dëmto krijesën e Allahut! Nëse nuk të konvenon, atëherë liroje! Mos e ngarko tepër, po e ngarkove, ndihmoje!” (Buhari, Iman, 22; Muslim, Ejman, 38; Ebu Davud, Edeb, 123-124)

Një njeri kishte martuar skllaven e vet me skllavin e tij. Më pas donte që t'i shkurorëzojë ata. Skllavi e lajmëroi për këtë të Dërguarin e Allahut, e Ai urdhëroi pronarin e skllavëve:

“Ty nuk të përket e drejta e martesës dhe e shkurorëzimit! Ti mos u përziej në këtë punë!” (Ibni Maxhe, Talak, 31; Taberani, Kebir, XI, 300)

Kjo dhe përgjegjësi të tjera, ndikuan që sahabët gjithmonë të preferojnë lirimin e skllavëve. Dhe në këtë mënyrë, skllavëria ngadalë ngadalë u çrrënjos në tërësi. Dome thënë, Islami është ai faktor që nxori nga qafa e njerëzimit zinxhirin e skllavërisë, njërin ndër realitetet e të drejtës së luftës.

Islami vazhdimisht porosit pronarin e skllavëve që “Të ushqejë skllavin me atë që ushqehet vetë pronari, t’i japë të pijë atë që pi vetë, ta vesh me rrobat që vesh vetë pronari, të mos e ngarkoj tepër kur ai është me agjërimit!”. Për besimtarin nuk ekziston ndonjë rrugë dhe vepër më e mirë për të fituar shpëtimin se sa lirimi i skllavëve. Islami ka sjellë rregulla të tilla për skllavërinë, gjersa, për personin i cili i përfill dhe respekton ato rregulla, është më mirë të mos posedojë se sa të posedojë skllavër. Të posedosh skllavër, është sikur të jesh i skllavëruar.

I Dërguari i Allahut (a.s.) pak para se të ndërrojë jetë, u dha këtë amanet besimtarëve:

“Namazin, në veçanti keni kujdes namazin. Frikohuni Allahut për të drejtat e atyre që posedoni në duart tua!” (Ebu Davud, Edeb, 123-124/5156; Ibni Maxhe, Vasaya, 1)

I Dërguari i Allahu (a.s.), i ka mbyllë dyert e hyrjes së skllavërisë, kurse i ka hapur deri në fund dyert e daljes së skllavërisë, dhe vazhdimisht ka porositur dhe preferuar çlirimimin e personave të skllavëruar. A thua mund të ekzistojë ndonjë model më i mirë se ky për të përfunduar skllavërinë.

Shembulli në vijim do të jetë i mjaftueshëm për të kuptuar se në çfarë pozite e ka ngritur Islami skllavërinë. Siç e dimë, Bilal Habeshiu ishte një skllav zezak. Me pranimin e Fesë Islame ai u bë myezini kryesor i Pejgamberit, dhe prijësi i të gjithë myezinëve deri në Ditën e Kiametit. Për këtë, dëshmi të gjalla janë *levhat*, tabelat me mbishkrim *“Ja, Hazreti Bilal Habeshi (O Hazreti Bilal Habeshi)”* të cilat zakonisht qëndrojnë në mahfilet e xhamive, monumente këto të cilat janë shëmbëlltyrë të qytetërimit islam.

Thënë ndryshe Islami e ka ngritur skllavin në pozitë të zotëriut. Madje edhe politeistët në fillim të revelimit, e kanë kundërshtuar Islamin mu për këtë shkak. A thua nuk bartin cilësi të njëjta edhe mohuesit e ditëve tona, të shekullit XXI? A thua nuk trajtojnë si skllavë shumë njerëz të lirë edhe grabitësit e sotshëm? A nuk uzurpohen të drejtat e njerëzve të mjerë dhe të ngratë, në emër të lirisë, vetëm e vetëm për të shfrytëzuar pasuritë materiale? A thua ka dallim ndërmjet skllavërimit dhe robërimit modern, i cili emërtohet sot me terme të ëmbël për dëgjuesit, dhe tiranëve të së kaluarës?

Atëherë, Islami, i cili dje me parimet dhe përgjegjësitë e veta të larta e zbriti në zero, e më pas e largoi përgjithmonë, skllavërinë, edhe sot duhet të jetë recetë e njerëzimit, që me qëndrimet e veta synon të lartësojë vlerat njerëzore. Në të kundërtën njerëzimi do të shkatërrohet nën kthetrat e mendësisë që emërohet liri, por në realitet është pragmatizëm i skajshëm. Ku është lartësia e Islamit, Profeti i të cilës vendosi kriteret e të drejtës të robërve të luftës dhe shërbëtorëve, duke theksuar me gojën e Tij të bekuar në çdo moment këtë hadith:

“Ata janë vëllezërit tuaj; ushqeni ata me çka ushqeheni vetë ju; jepuni të pinë çka pini ju!”³² ...

Për këtë themi se, zgjedhje e vetme për çlirimin e njerëzimit, ashtu siç ishte dje, edhe sot është ndjekja e rrugës së Hazreti Pejgamberit, Muhamedit (a.s.). Lidhja me Atë, nga që Ai e ka llogaritur çdo njeri, qoftë i pasur ose i varfër, punëdhënës -punëtor, pronar-shërbëtor, i çfarëdo profesioni e pozite sociale qoftë. Si njeri, i ka dhuruar njerëzimit kriteret të palëkundshme për nderë të dinjitetit njerëzor, deri në atë masë sa që shokët e Tij e pyetnin:

“Gjatë ditës sa herë të falim gabimet e shërbëtorët?”

Profeti u është përgjigjur:

“Çdo ditë nga shtatëdhjetë herë faluani!” (Ebu Davud, Edeb, 123-124/5164; Tirmidhi, Birr, 31/1949)

Sa e kuptimtë është kjo këshillë e Oqeanit të Mëshirës, Profetit (a.s.):

“Kur dikujt nga ju shërbyesi ia sjell gjellën, nëse nuk e ul

---

32. Muslim, Ejman, 36-38.

edhe atë në tryezë, le t'i jap atij një kafshatë ose diçka nga gjella, ngaqë me mundin e tij është përgatitur ajo.” (Buhari, Et'ime, 55; Tirmidhi, Et'ime, 44)

Sikur të donte Allahu i Madhëruar, do të ndodhte e kundërta: ju do të ishit sklevër dhe robër të tyre. Atëherë, falënderoni Allahun dhe trajtoni mirë ata.

Trajtimi i grave nga i Dërguari i Allahut

Në periudhën paraislamike të injorancës dinjiteti i femrave nëpërkëmbej. Nga frika që kur të rriten të mos bëheshin prostituta, vajzat gropoheshin pa mëshirë për së gjalli. Me ndërgjegje të ngurtësuar, në emër të ruajtjes nga fatkeqësia, kryhej një krim më i rëndë se fatkeqësia. Ja si e përshkruan Allahu i Lartë gjendjen e mjerë të atyre njerëzve në ajetin 58 të sures en-Nahl në Kur'anin Fisnik:

“Kur ndonjëri prej tyre lajmërohet me (lindjen) vajzë, fytyra e tij i prishet dhe bëhet plot mllef!”

Gratë dhe vajzat nënçmoheshin duke i parë si mjet dëfrimi në një mënyrë që e thyente dinjitetin e tyre.

Me urdhrin e të Dërguarit të Allahut (a.s.) u ngrit e drejta e femrës. Femra u bë shembull i nderit dhe e vlerës në shoqëri. Institucioni amënor u bë i nderuar.

Femra fitoi vlerën të cilën e meritonte me anë të hadithit të Muhamedit (a.s.):

“Xheneti është nën këmbët e nënave!”³³

Sa i bukur është ky shembull për të kuptuar se sa Pejgamberi (a.s.) i nderonte dhe çmonte femrat:

Gjatë një udhëtimi shërbëtorja e quajtur Enxheshe i nxiste devetë duke kënduar.³⁴ Pejgamberi ynë (a.s.), duke përdorur një shprehje të figurshme dhe delikate ia tërhoqi vëmendjen skllaves mbi mundësinë e dëmtimit të trupit të hollë të femrave, që ishin mbi deve, nga nxitimi i tepërt i tyre:

“Oj Enxheshe! Ki kujdes që të mos thyhen xhamat!” (Buhari, Edeb, 95; Ahmed, III, 117)

Në një hadith tjetër Hazreti Pejgamberi (a.s.) thotë:

“O Zoti im! Ju tërheq vëmendjen të gjithëve, të kenë kujdes që të mos keqpërdorin të drejtën e dy të dobëtëve: femrës dhe jetimit.” (Ibni Maxhe, Edeb, 6)

“Të mos keqtrajtojë asnjë mysliman gruan e vet. Nëse nuk pëlqen një shprehi të saj, pëlqen ndonjë shprehi tjetër.” (Muslim, Rada`, 61)

Ngaqë, thënë realisht, femra nuk është një gjembore që meriton përçmim, por një trëndafilishte e cila meriton dashuri dhe nder. Kjo dashuri, që i takon femrës, është dhuratë hyjnore nga vetë Allahu i Lartë. Edhe i Dërguari i Allahut (a.s.) në një hadith thotë: *“Nga bota juaj për mua, femrat dhe erërat e mira më janë bërë të dashura, kurse namazi më është bërë drita e syve.”* (Nesai, Iashretu’n-Nisa, 10; Ahmed, III, 128, 199)

33. Nesai, Xhihad, 6; Ahmed, III, 429; Sujuti, I, 125.

34. Devet tërhiqen nga zëri i bukur dhe muzika. Barinjët e deveve e shfrytëzojnë këtë veçori dhe këndojnë këngë për të shpejtuar kopetë. Ky veprim në gjuhën arabe quhet *hida*.

Nuk duhet shikuar me sy përçmues fakti që Allahu i Lartë ia bëri Profetit të dashura femrat, në trupin e të cilave formësohet njeriu.³⁵ Duhet ditur se kjo është dashuria që Zoti i Vërtetë e ka vendosur në natyrën e njeriut. Kjo është një shkallë e dashurisë drejt miqësisë dhe *ashkut* hyjnor. Kjo dashuri nuk është një anim nënçmues drejt femrës, por dhënia e vlerës madhështore të cilën edhe e meriton ajo. Gjatë historisë njerëzore, femra një vlerë të këtillë hyjnore ka fituar vetëm në ambientin e lartë të Islamit. Të gjithë sistemet, jashtë Islamit, të cilat pretendojnë se e çmojnë femrën, në të vërtetë e vlerësojnë atë vetëm si mjet vitrinash, kurse në prapaskenë e përdorin, diskriminojnë dhe e harxhojnë si pasuri ekonomike dhe e pshore.

Nisur nga ky fakt themi se sot njerëzimi pozita e femrës në shoqëri duhet rishikuar e rivlerësuar nga këndvështrimi Islam i begatshëm dhe madhështor, që në këtë mënyrë femra të fitojë pozitën e merituar në shoqëri. Femra dhe mashkulli që nga krijimi i tyre janë si dy botë të cilat plotësojnë

-
35. Nuk ekziston asnjë tendencë e pshore dhe egoiste në asnjërin nga martesat e të Dërguarit të All-llahut (a.s.). Ai nuk ka kërkuar asnjë vajzë derisa Ai ishte i ri, por pranoi ofertën për martesë të vejshes katërdhjetëvjeçare Hazreti Hatixhes, e cila në atë kohë, ishte edhe nënë e fëmijëve jetim, dhe kaloi periudhën më të gjatë të jetës me të. Martesat tjera do t'i realizojë pas moshës 54 vjeçare, kur Ai ishte i shtyrë në moshë. Dhe të gjithë këto do t'i realizojë jo me vullnet personal por me urdhër hyjnor, në të cilat, krahas shumë urtësive hyjnore, në veçanti do të ketë për qëllim që t'ua mësojë femrave fenë e Zotit. Të gjitha gratë e Profetit, të cilat llogariten edhe si nënat e gjithë besimtarëve, ishin të moshuara, me fëmijë dhe të mjera. Thënë ndryshe, vetë fakti se Profeti u martua me më shumë gra në moshë të shtyrë dhe në një kohë kur detyra e Tij profetike ishte më në kulm, vërteton realitetin se këto martesat janë realizur me kaktim hyjnor dhe me qëllim të kumtimit të fesë sa më lehtë masës së gjërë të shoqërisë. Për njohuri më të gjëra shih: Osman Nuri TOPBASH, *Hazret-i Muhamed Mustafa*, I, 130-140.

njëra-tjetrën. Por në këtë plotësim të ndërsjellët femrës nga Zoti i Vërtetë i është dhënë një rol më influent. Ashtu që femra është ajo që prish dhe ndërton shoqëritë. Shikuar nga këndvështrimi islam, ideal më i lartë konsiderohet edukimi i femrës e cila ndërton shoqërinë, në këtë kontekst ekziston edhe hadithi i të Dërguarit të Allahut i cili thotë:

“Kush prej jush ka tri vajza, ose tri motra nën kujdesjen e tij dhe i rrit, i edukon mirë, i marton dhe vazhdon me sjellje të butë dhe të mirë ndaj tyre ka fituar Xhenetin.” (Ebu Davud, Edeb, 120-121/5147; Tirmidhi, Birr, 13/1912; Ahmed, III, 97)

Në një hadith tjetër Hazreti Pejgamberi (a.s.) thotë:

“Kush nga ju rrit dhe edukon dy vajza deri në moshën madhore, unë dhe ai Ditën e Kijametit do të jemi kaq afër”, në këtë rast, Profeti bashkoi dy gishtat e Tij të ndershëm. (Muslim, Birr 149; Tirmidhi, Birr, 13/1914)

Më pas Profeti do të theksojë vlerën e gruas së edukuar mirë, e do të thotë:

“Kjo botë është një dobi kalimtare. Qenia më e dobishme që i sjell dobi botës është femra fetare dhe e mirë.” (Muslim, Rada 64; Nesai, Nikah 15; Ibni Maxhe, Nikah 5)

Zakonisht, pas njerëzve të mëdhenj me ndikim në histori ka qëndruar një grua e mirë. Për shembull, kur filloi shpallja, Hazreti Pejgamberi (a.s.) mbështetjen e parë dhe më të madhe e ka gjetur te shoqja e Tij Hazreti Hatixheja. Profeti gjatë tërë jetës nuk e ka harruar këtë përkrahje. Poshtu, edhe në sukseset dhe rezultatet që arriti Hazreti Aliu, është në pah roli dhe mbështetja e shoqes së tij, Hazreti Fatimes.

Gruaja e mirë është begatia më e madhe dhe më e dobishme në këtë botë. Për këtë shkak Hazreti Pejgamberi (a.s.) në një hadith, si kusht të të qenit i mirë përmend sjelljen e mirë ndaj femrave:

“Shikuar nga aspekti i besimit, besimtar më i përsosur është ai i cili posedon moral më të mirë. Kurse më i miri ndër ju është ai që është më i mirë në sjellje me gruan e tij.” (Tirmidhi, Rada, 11/1162)

Është një mjerim i pashoq, që femra të shikohet si një mjet dëfrimi, që ajo të konsiderohet vetëm si pasuri epushore dhe egoiste, dhe të merresh vetëm me tiparet trupore të saj. Është mosnjohje e femrës, është verbëri ndaj vlerave të larta që Allahut i Lartë i ka dhuruar femrës. Shikuar nga aspekti i dinjitetit femëror sa i hidhur dhe përçmues është fakti që sot femra, në botën e konsumit, vlerësohet dhe keqpërdoret si mjet reklamues.

Femra duhet edukuar në atë mënyrë që të jetë arkitekt i vërtetë në shoqëri. Ajo duhet të jetë një prehër qiellor që rrit çlirues. Nuk ekziston krijesë tjetër e cila do të meritonte dashurinë dhe nderin e këtyre nënave të vërteta, të cilat na bartin neve një herë në barkun e tyre, më pas në kraharorët e tyre, kurse deri në vdekje në zemrat e tyre. Nënata besnike të cilat veten e bëjnë shtrojë dhe fli për familjen, meritojnë një dashuri madhore, nderi të thellë dhe falënderim e përkushtim jetësor.

Kurse sa i përket urtësisë dhe fshehtësisë së dashurisë, që Allahu i dhuroi Profetit, për erërat, aromat e mira e të këndshme është delikatesa dhe thellësia që u është dhuruar shpirttrave. Erërat e mira e të këndshme janë shirok qetësie të ëmbla të cilat i pëlqejnë edhe engjëjt, ngaqë të pastërtit duan aromë të mirë e të këndshme. Edhe lëkura e ndershme e të Dërguarit tonë (a.s.) ishte e lyer gjithmonë me erë-

ra të këndshme. Thuajse trëndafilat shfaqeshin nga djersa e tij që pikonte. Edhe kur përkëdhelte kokën e ndonjë fëmije Ai mbret i trëndafilave, nga koka e fëmijës, për një kohë të gjatë, ndjehej era e këndshme.

Sa i përket namazit, ai ishte drita e syve të Hazreti Pejgamberit. Ngaqë namazi është bisedë dhe takim me Allahun. Është një adhurim që kryhet sikur ta shohësh Atë. Për këtë themi se namazi është dritë e syve.

Sjellja e të Dërguarit të Allahut ndaj jetimëve

I Dërguar i Allahut (a.s.) dridhej para jetimëve, nga që ajetet kuranore të cilët urdhërojnë mbrojtjen dhe përgjegjësinë ndaj jetimëve janë të shumtë. Në njërin nga ajetet kuranore, Allahu i Lartë urdhëron dhe nxit ndjeshmërinë dhe delikatesën ndaj jetimëve dhe thotë:

“Ki kujdes, mos u sill keq ndaj jetimit!” (ed-Duha, 9)

Në hadithet e Profetit lexojmë këto këshilla dhe sugjerime:

“Shtëpia më e mirë është shtëpia ku trajtohen mirë jetimët. Shtëpia më e keqe është shtëpia ku keqtrajtohen jetimët.” (Ibni Maxe, Edeb, 6)

“Nëse ndonjëri nga ju e merr dhe e dërgon në shtëpi, që të ushqejë dhe gostisë ndonjë jetim i cili gjendet ndër myslimanët, nëse ai më parë nuk ka kryer ndonjë faj që nuk falet, pa fare dyshimi Allahu do të gradojë atë me Xhenet.” (Tirmidhi, Birr, 14/1917)

“Nëse dikush përkëdhel kokën e ndonjë jetimi vetëm për Alla-

hun, Allahu do ta shpërblej me sevape, mirësi për çdo fije floku që ka prekur...” (Ahmed, V, 250)

I Dërguari i Allahut (a.s.) vazhdimisht këshillonte për kryerjen e detyrave shoqërore shumë të rëndësishme ndaj zemrave të thyera në shoqëri. Në këtë kontekst, përcillet një hadith, ku Profeti, duke treguar dy gishtat e Tij të ndershëm pran njëri tjetrit, thoshte:

“Kush sillet mirë ndaj fëmijëve jetimë, meshkuj ose femra, të cilët gjenden nën kujdestarinë e tij, do të jetë bashkë me mua në Xhenet.” (Buhari, Edeb, 24)

Profeti do të këshillojë, një sahabi për mjekim për të cilin shokët ishin ankuar për zemërngurtësi, me këto fjalë:

“Nëse dëshiron të zbusësh zemrën, ushqej të varfrit e përkëdhele kokën e jetimit!” (Ahmed, II, 263, 387)

Sjellja e të Dërguarit të Allahut ndaj kafshëve

Çdo sjellje e të Dërguarit të Allahut kishte themel mëshirën dhe dashurinë. Ai kish trajtuar të gjitha krijesat me dhembshuri dhe butësi, qe përgjigjur për gjithë nevojat e nevojtarëve. Madje, edhe kafshët kanë marrë pjesën e tyre nga ky Oqean i Mëshirës. Në periudhën e injorancës para-islamike njerëzit i trajtonin kafshët në mënyrë të pakujdeshme dhe të pamëshirshme. Pa mëshirë e dhembje e pritnin mishin e kafshëve për së gjalli dhe e hanin, organizonin gara me përleshje të kafshëve. Të gjitha këto zakone që njollosnin ndërgjegjen e njeriut i mënjanoi i Dërguari mëshirë për gjithë krijesat nga Allahu i Lartë, Muhamedi (a.s.).

Sahabiu Ebu Vakidi (r.a.) rrëfen:

“Kur i Dërguari i Allahut (a.s.) erdhi në Medine, medinasit hanin mish të prerë nga gungat e deveve dhe nga kofshët e dhenve.

I Dërguari i Allahut (a.s.) ndaloi këtë ves e tha:

“Çfarëdo që pritet nga kafsha gjersa ajo është e gjallë, llogaritet si e ngordhur, nuk halet.” (Tirmidhi, Sajd, 12/1480)

Një ditë Profeti (a.s.) pa në rrugë një gomar me fytyrë të përgjakur, u dëshpërua dhe tha:

“Mallkimi i Allahut qoftë mbi atë që ka përgjakur kështu këtë kafshë!” (Buhari, Dhebaih, 25)

Ata të cilët kishin shqetësuar shpezën, zogjtë e të cilës ia kishin marrë nga foleja, i urdhëroi dhe u tha:

“Kush e mundon këtë shpezë duke ia marrë zogjtë? Shpejt vendoni zogjtë në follenë e vet!” (Eb Davud, Edeb, 163-164/5268)

Një herë kur Profeti pa një deve të cilës lëkura i ishte ngjitur për kocka, urdhëroi e tha:

“Frikohuni prej Allahut për hakun e kësaj kafshe e cila nuk flet! Shaloni të ngirë, themi të ngirë!” (Ebu Davud, Xhihad, 44/2548)

Një ditë i Dërguari pa një njeri që therte një dele. Por ai, pasi kishte shtrirë për dhe delen, mundahej të mprehte thikën. Profeti i prekur thellë nga kjo sjellje arrogante dhe e pamëshirshme, ia tërhoqi vërejtjen atij personi e i tha:

“A dëshiron të mbysësh kafshën disa herë!? A nuk do të ishte më mirë të mprehësh thikën para se të shtrish për dhe kafshën?” (Hakim, IV, 257, 260)

Në një transmetim tjetër Profeti i pyet shokët:

“A doni që t’ju tregoj se kush është larg Xhehenemit, dhe xhehenemi larg tij?” Më pas përgjigjet e thotë:

“Ata janë personat të cilët janë të butë, të ndershëm, të mëshirshëm, të afërt dhe të dhembshur.” (Ahmed, I, 415)

Pejgamberi ynë (a.s.) në një hadith tregon gjendjen e atyre të cilët janë të mëshirshëm dhe të atyre të cilët nuk janë të mëshirshëm:

“Një grua mëkatore takon në shkretëtirë një qen i cili lëpinë rërën nga etja që e kishte kapluar. Nga mëshira nxori këpucën e saj dhe me të mori ujë nga pusi e i dha qenit të pijë. Allahu i Lartë i fali mëkatet kësaj gruaje. Një grua tjetër, duke mos përfillur macen e kishte lënë të uritur. Madje, kishte penguar atë që të mos hajë edhe thneglat. Si rrjedhojë e kësaj sjelljeje, macja kishte ngordhur. Kjo grua e pamëshirë për këtë shkak mori rrugën e Xhehnemit!”³⁶

Profeti (a.s.) me këto kritere do të shndërroj shoqërinë injorante paraislame në një shoqëri të epokës së lumturisë (*asru sadet*). Madje edhe personat që dikur keqtrajtonin edhe njerëzit, edhe ata të cilët dikur groposshin vajzat për së gjalli, do të shndërrohen në shëmbëlltyrë, mëshira e dhembshuria e të cilit përfshinte edhe kafshët.

Ngaqë i Dërguari i Allahut (a.s.) i cili është shembulli më i mirë, që duhet ndjekur madje edhe të drejtën, hakun e një zogu të vogël e përfillte dhe i përgatiste ata me një kujdes të papërshkrueshëm.

36. Shih. Buhari Enbija 54; Muslim, Sala, 151, 154; Birr, 133; Nesai, Kusuf, 14.

Edhe gjallesat e dëmshme për njeriun, si gjarprin dhe akrepin, urdhëronte që të mbyten me një goditje që të mos mundohen tepër. Në këtë kontekst përcillet një hadith ku Muhamedi (a.s.) thotë:

“Kush i mbyt zvarranikët me një goditje fiton njëqind sevape. Nëse e mbyt me goditjen e dytë fiton më pak sevape. Në goditjen e tretë fiton edhe më pak sevape.” (Muslim, Selam 147; Ebu Davud, Edeb 162-163/5263; Tirmidhi, Sajd, 14/1482)

A nuk është një shembull i pashoq, fakti që të këshillosh që edhe gjallesat e dëmshme t’i mbysësh me mëshirë?

Muhamedi (a.s.) edhe pse posedonte virtyte dhe vlera eprore, ai asnjëherë nuk lëvdohej. Llogariste dhuntitë që Allahu ia kishte falë, thoshte **“La fahre: nuk duhet lavdëruar”** dhe kaplohej nga modestia. (Tirmidhi, Menakib, 1; Ibni Maxhe, Zuhd, 37; Ahmed, I, 5, 281)

Burimi i kryelartësisë është vetëlavdërimi dhe mburrja. Kjo është gjendje e cila lazdëron njeriun. I Dërguari i Allahut edhe pse ishte njeriu më i ndershëm nga të gjithë njerëzit, dhe personi të cilin edhe Allahu e kishte lavdëruar, vazhdimisht këshillonte dhe sugjeronte shokët e tij duke u thënë:

“Thirrmëni mua “rob dhe i Dërguari i Allahut” . (Buhari, Enbija, 48; Ahmed, I, 23)

Në natyrën e njeriut ekziston cilësia e të qenit rob. Njeriu është ose rob i gjërave dhe i dobisë personale ose rob i Zotit të vet. Të qenit rob i Allahut, e mbron njeriun nga robëria e egos dhe rob i dobive personale.

Në shoqëritë njerëzore, në momente të veçuara kohore, hasen heronj të shquar. Kurse Hazreti Pegamberi (a.s.) është shembull i vetëm në të cilin janë të tubuara të gjitha virtytet e shquara kulmore.

Ai është shembulli më i përkryer, *usvei hasene*, i të gjitha kohërave. Gjatë tërë jetës i dhuroi njerëzimit vlera, virtyte dhe bukuri të pashembullta shpirtërore dhe materiale në të qenit rob i Allahut, në veprat dhe në moralin e tij të përkryer.

Ai ishte udhërrëfyes i lumturisë së përhershme, i cili e kishte të qartë përgjithësinë e të qenit shëmbëlltyrë për një popull.

Edhe në baraspeshën që ngrii Ai, mes anëve të kundërta të jetës, nuk ka asnjë mangësi, të metë ose pamjaftueshmëri sado të vogël. Është e pamundur të gjendet në histori një personalitet i tillë shembullor.

Në këtë kontekst, vëmendjen që Ai i kushtonte **nama-zit** ishte mbi të gjitha. Vetëm një pjesë të shkurtër të natës e kalonte në gjumë, trupi i Tij i bekuar shpesh herë nuk shijonte shtratin. Kur të gjithë, në natën e thellë ishin në gjumë të ëmbël, ai qëndronte në sexhde me sy të përlotur. Madje edhe në momentet e fundit të jetës, ai mbliidhte veten dhe shkonte në faltore për të falë namazin me xhemat.

Ja si e përshkruan Abdullah bin Shihir (radijallahu anhu), gjendjen shpirtërore të Profetit në namaz.

“Një ditë vajta tek i Dërguari i Allahut (a.s.). Ai ishte duke falë namaz, nga të qarit, prej gjoksit të tij dëgjohej një zë sikur zëri i kazanit kur valon.”. (Ebu Davud, Salat, 156-157/904; Nesai, Sehv, 18)

Edhe pse për besimtarët jashtë muajit të bekuar të ramazanit nuk ekziston **agjërim** tjetër i obliguar, të rrallë ishin muajt dhe javët në të cilat i Dërguari i Allahut nuk agjëronte asnjë ditë.

Hazreti Aisheja (r.a.) rrëfen se:

“I Dërguari i Allahut herë-herë agjëronte vazhdimisht pa ndërprerje, derisa supozonim se ai nuk do ta prish agjërimin kurrrë”. (Buhari, Saum, 53)

Krahas agjërimin të të hënave dhe të enjteve të cilin e kishte zakon, agjëronte, thujse vazhdimisht, ditët e trembëdhjeta, katërmëdhjeta dhe të pesëmbëdhjeta të çdo muaji, gjashtë ditë në muajin sheval dhe agjërimin e ashures të muajit muharrem.

Me ajetin kuranor që flet mbi **zekatin**, urdhëroi myslimanët që të japin zekatin dhe të kontribuojnë me pasurinë e tyre në të mirë. Por kontributin më të mirë me pasuri e bëri vetë Ai. Jetësonte në formën më të bukur urdhrin kuranor, në të cilin Zoti i Vërtetë thotë:

“...dhe japin në rrugë të Allahut prej asaj, rizikut, që u kemi dhënë.” (el-Bekare, 3), dhe lavdëronte e lutej për tregtarët e sinqertë dhe të devotshëm të cilët harxhojnë pasurinë në rrugë të hajrit.

KRITERET NE YJE

Njëra ndër cilësitë e veçanta të personalitetit të lartë të Dërguarit të Allahut (a.s.) është mos fshehja e asgjësë që ai posedonte nga kjo botë, dhe harxhimi i çdo gjëje që ishte pronë e tij në rrugë të Allahut. Shoku i Profetit Ebu Dherri rrëfen e thotë:

“Ishim duke shëtitur me të Dërguarin e Allahut nëpër një luginë me gurë të Medines. Kur para nesh u shfaq kodra e Uhudit ai më tha: “O Ebu Dherr, edhe sikur të posedoja thesare sa kodra e Uhudit kjo nuk do të më gëzonte fare. Me përjashtim të pjesës që do ta kisha ndarë për të paguar ndonjë borxh, nuk do të lejoja që qoftë edhe një dinarë të qëndrojë më tepër se tre ditë në shtëpinë time.” (Muslim, Zekat, 32; Buhari, Istikrad, 3)

Profeti herë-herë dy, herë-herë tri ditë pa ndërprerë agjëronte *saumi visal*, agjërim ky i veçantë vetëm për profetin. Dhe kur vërente se edhe dikush prej sahabëve donte të bënte të njëjtën gjë, e ndalonte duke u thënë:

“Ju nuk keni fuqi të përballoni këtë.” (Buhari, Saum, 48)

Duhet theksuar fakti se aq sa është e nevojshme të dimë se i Dërguari i Allahut është udhërrëfyes dhe shëmbëlltyrë e vetme për ne, po aq është e nevojshme të dimë kriteret tona në shëmbëllimin e tij. Nga që veprat dhe qëndrimet e

tij ndahen në dy kategori:

1. Vepra të cilat kanë të bëjnë vetëm me personalitetin e Tij dhe

2. Vepra të cilat i dedikohen gjithë njerëzimit.

Dhe për këtë shkak themi se ne nuk jemi të ngarkuar të ndjekim dhe të shëmbëllemë virtytet e larta të cilat i dedikohen vetëm personalitetit të Tij. Ngaqë këto situata dhe sjellje janë sikur **kriteret e yjeve**, të cilat ne nuk kemi kapacitet t'i ndjekim dhe imitojmë.

Kurse, sa u përket situatave, sjelljeve dhe fjalëve që bëjnë pjesë në kategorinë e dytë, ne jemi të ngarkuar dhe përgjegjës që të hapërojmë pas gjurmëve të tij të shndritshme dhe të ndjekim e të imitojmë ato gjatë jetës sonë, në bazë të mundësive dhe aftësive tona.

Edhe pse askush nuk ka mundësi që të arrijë përsosmërinë dhe pjekurinë njerëzore që zotëronte Hazreti Muhamedi (a.s.), çdo kush që mundohet të ecë drejt gjurmëve të tij, sipas mundësive dhe aftësive që posedon, mund të shërbejë sikur një Muhamed në miniaturë për popullin e vet.

Kapitulli i Tretë

- *Vendosmëria shpirtërore në ndëgjyjen e të Dërguarit të All-llahut*
- *Ndëgjësia e të Dërguarit të All-llahut me dashuri*
- *Asrus-sadet/periudha e lumturisë, pasqyra e moralit dhe dashurisë ndaj të Dërguarit*
- *Këngë të përmallshme të dashurisë profetike*
- *Salavatit sherife/urata të ndershme*

VENDOSMERIA SHPIRTERORE NE NDJEKJEN E TE DERGUARIT TE ALLAHUT

Për të arritur moralin e lartë të as'habëve të ndershëm, duke përfituar nga shembulli më i lartë i të Dërguarit të Allahut, duhet që fillimisht të përfitojmë vendosmëri shpirtërore. Sa i përket shembullit më të lartë, Allahu i Lartë në Kur'an thotë:

“Për ata të cilët shpresojnë shpërblimin e Allahut në botën tjetër, dhe ata që atë shpresë e shoqërojnë duke e përmendur shumë shpesh Allahun kanë shembull më të lartë, usvei hasene, në të Dërguarin e Allahut.” (el-Ahzab, 21)

Siç shihet, në këtë ajet kuranor theksohet se shkallaret më të rëndësishme për të përfituar nga shembulli i lartë i të Dërguarit të Allahut janë: **“shpresa në shpërblimin e Allahut dhe në botën tjetër”** dhe **“përmendja shpesh e Allahut”**. Adhurimet kryhen në kohë të caktuara, kurse mbrojtja e besimit është kusht i përhershëm. Qëndrueshmëria kundër furtunave që rrezikojnë zemrën e njeriut mund të arrihet vetëm me përmendje dhe përkujtim të vazhdueshëm të Allahut të Lartë.

Allahu i Madhëruar në ajete të ndryshme kuranore urdhëron dhikrin dhe thotë:

“O besimtarë? Përkujtojeni Allahun sa më shpesh.”³⁷

Meqë pas ajetit në fjalë nuk ekziston ndonjë përkufizim në numër e as në sasi, nënkuptohet se urdhri për dhikër, përkujtim të Allahut është për çdo kohë e vend.³⁸ Për rrjedhojë, ajo që duhet të bëjë robi është që në çdo moment dhe çdo herë kur ka mundësi të përkujtojë Allahun. Në një ajet tjetër kuranor Allahu thotë: “ ... Allahu, e le të humbur atë që do, kurse atë që pendohet nga të këqijat e shpie në rrugë të drejtë. Ata që besuan dhe me të përmendur Allahun, zemrat e tyre qetësohen, pra ta dini se me të përmendur Allahun zemrat qetësohen.” (er-Rad, 27-28).

Të përkujtosht e të përmendësh Allahun nuk do të thotë që vetëm të përsëritësh emrin e Allahut, por, përmendja dhe përkujtimi i Allahut të rezultojnë me qetësi dhe kënaqësi të zemrës. Zemra e cila qetësohet me dhikër, shërohet nga sëmundjet, pastrohet dhe purifikohet nga ndryshkja dhe papastërtitë, mbushet me dritë hyjnore dhe, duke zotëruar njomësi dhe ndjeshmëri, fiton etje për fshehtësitë hyjnore.

Kur të rrahurat e zemrës përgatiten sipas asaj që do Zoti, fitojmë pozitë.

Në këtë kontekst i Dërguari i Allahut ka thënë:

“Ndër shenjat e dashurisë së Allahut, është dashuria për përkujtim dhe përmendje, dhikër të Allahut.” (Sujuti, II, 52)

37. el-Ahzab, 41; Në veçanti shih: el-Xhum’a, 10;

38. Nëse pas ndonjë urdhëri nuk ka ndonjë prapashtesë e cila ka kuptim përkufizimi, nënkuptohet se ai urdhër duhet përfillur në masë sa më të lartë që është e mundur.

Të dashuruarit asnjëherë nuk harrojnë atë që dashurojnë, nuk largojnë atë nga gjuha dhe zemra e tyre. Zemrat të cilat duan të arrijnë kënaqësinë dhe qetësinë e jetës me besim, pa ndërprerë përmendin dhe e përkujtojnë Allahun. Ata kur qëndrojnë në këmbë, kur janë ulur dhe kur janë të shtrirë përkujtojnë Allahun dhe, duke u zhytur në fshehtësitë, hollësitë dhe imtësitë e qiejve dhe tokës, thonë:

“Zoti ynë? Këtë nuk e krijove kot, i lartësuar qofsh, ruana prej dënimit të Xhehenemit.” (Ali Imran, 191)

Allahu nuk e do zemrën e cila nuk arrin të përfitojë këtë thellësi dhe hollësi.

Allahu në ajetin 22 të sures ez-Zummer thotë:

“Të mjerë janë ata që nga zemërngurtësia e tyre nuk përmendin Allahun.”

Njeriu i larguar nga përmendja i Allahut për të cilin flet ajeti kuranor, është njeriu i larguar nga dinjiteti njerëzor.

Domethënë për të ndjekur dhe për të përfituar nga vlerat e të Dërguarit të Allahut duhet mbushur zemra me dashuri hyjnore, duhet zhveshur nga dashuritë e fundme dhe duhet stolisur me përmendje e përkujtim të Allahut (*dhikrull-llah*) dhe shpresë e qëllim për takim me Allahun dhe botën e ardhshme.

NDJEKJA E TE DERGUARIT TE ALLAHUT ME DASHURI

Rezultat i dashurisë së vërtetë për të Dërguarin e Allahut (a.s.) duhet të jetë që pluhurin e rrugës së tij ta shndërrosh në kurorë, të nderosh dhe respektosh atë me gjithë zemër dhe t'i nënshtrohesh Atij, ngaqë, Ai është personalitet, çdo aspekt i të cilit është si një oqean mëshire për tërë njerëzimin. Sa bukur ky ajet kuranor përshkruan mëshirën dhe dhembshurinë e Tij për besimtarët:

“Juve ju erdhi i dërguari nga lloji i juaj, atij i vjen rëndë për vuajtjet tuaja, sepse është lakmues i rrugës së drejtë për ju, është i dhembshur dhe i ndershëm për besimtarët.” (et-Teube, 128)

Njëri ndër hadithet të cilat tregojnë dhembshurinë dhe mëshirën e Tij është edhe ky:

*“O besimtarë! Allahu ju mbrojtë! Ju mbrojtë nga të këqijat! Ju ndihmoftë! Ju udhëzoftë! Ju mbrojtë nga çdo fatkeqësi, dhe ruajt për ju fenë tuaj.”*³⁹

Ai me veprat, fjalët dhe sjelljet e tij ishte një mëshire që përfshinë tërë njerëzimin, ishte udhërrëfyes në rrugën e

39. Taberani, Evsat, IV, 208; Ebu Nuajm, Hiljetu'l-evlija, Bejrut 1967, IV, 168.

udhëzimit, brengat dhe mundimet më të mëdha ishin mbi supet e Tij. Ai herë-herë (me qëllim që umeti, ndjekësit dhe pasardhësit e tij të përfitojnë udhëzimin dhe mëshirën) gjendej në vendosmëri dhe përpjekje të tillë, derisa Allahu ia tërhiqte vërejtjen që të mos shkatërroj veten, duke i thënë:

“A thua ti do ta shkatërrosh veten nga hidhërimi pas tyre, nëse ata nuk i besojnë këtij libri (Kur’anit)” (el- Kehf, 6)

“(O Muhamed) A mos do të mbysësh veten pse ata nuk bëhen besimtarë?!” (esh-Shuara, 3)

Ajetet kuranore janë dëshmi të qarta se i Dërguari i Allahut synonte që të gjithë njerëzit të besojnë në Allahun, të shpëtojnë nga dënimi i Xhehenemit dhe të arrijnë mëshirën dhe dhembshurinë.

Ne si pjesëtarë të umetit të Profetit jemi të obliguar që të mendojmë se sa i përgjigjemi dashurisë, dhembshurisë, mëshirës që ndjente i Dërguari i Allahut ndaj umetit.

Kriter i dashurisë sonë ndaj të Dërguarit të Allahut është, duke marrë për udhërrëfyes Kur’anin dhe të Dërguarin e Allahut, sa e ndjejmë prezencën e tij në shpirtin tonë. Si e ndjenin dhe përjetonin atë as’habët, shokët e ndershëm të cilët e donin dhe flijonin çdo gjë për të? Si u mishëruan me gjendjen e Tij, dhe si reflektuan moralin e Tij në jetë. Duhet ta matim dashurinë tonë ndaj Tij në bazë të këtyre kriterëve dhe duhet t’i stolisim zemrat tona me moralin e Tij?

Mëkatet, fajet, gabimet dhe pakujdesitë tona duhen pastruar me moralin e Tij të pastër si uji i zemzemit, duhet përfutuar dhe praktikuar një gjallëri shpirtërore me kuptimin dhe fshehtësinë e biografisë së Tij të bekuar.

Fshehtësia e të qenit i *vaasil ilallah* qëndron në afrimin

me zemër të pastër ndaj librit të Allahut dhe Synetit, traditës së Dritës së ekzistencës, gjegjësisht moralit dhe sjelljeve të larta të Tij, t'i pëlqejmë e gjërave të cilat i donte i Dërguari dhe të urrejmë ato që urrente i Dërguari i Allahut.

Dashuria hyjnore e gjallëron zemrën, e shëron dhe orienton kah e mira. Dashuria dhe urrejtja, këto dy dukuri të kundërta nuk mund të ekzistojnë së bashku në një zemër. Por zemra nuk pranon zbrazëtinë, në rast të mos ekzistencës së njërës, mundëson ekzistencën e tjetrës.

Rruga mes këtyre dy cilësive diametralisht të kundërta, është e pafund. Ja si i udhëzon dhe si ua tërheq vërejtjen poeti i mirënjohur turk Kemal Edip Kyrkçyogllu, besimtarëve neglizhentë të cilët qëndrojnë larg Synetit dhe dashurisë së të Dërguarit të Allahut:

Mjerë, mjerë për të pakujdesshmit

Mjafton mjerimi i të dy botëve për neglizhentët!...

O Zot, na bën neve umet i denjë i cili do të jetë i lidhur me Atë më dashuri! Ngaqë, Ai është një horizont mëshire e dhembshurie i pashoq!...

A nuk mjafton si dëshmi se Ai gjendej në maje të parritshme të dhembshurisë, mëshirës, zemërgjerësisë, besnikërisë dhe flijueshmërisë kulmore, lutja për udhëzim për banorët e qytetit të Taifit, të cilët e gjuajtën me gurë dhe e fyen Atë. Realitet ky, që mund ta gjejmë edhe në përgjigjen dhënë Zejd bin Thabitit, i cili në këto momente të vështira e pyeti Profetin, duke i thënë:

“O i Dërguar i Allahut, ata të dënojnë Ty me një dënim të ashpër, e Ti edhe më tej lutesh për ata?”

Kurse Profeti i urtë i qetë iu përgjigj:

“Unë jam i dërguar për mëshirë, e jo për dënim.”

Me të vërtetë, njerëzimi në saje të profecisë së të Dërguarit të Allahut (a.s.) ka patur udhërrëfyesin më të përsosur që priste. Për këtë shkak, ata të cilët sot jetojnë një jetë e pshore dhe egoiste janë në pozitë më me përgjegjësi se ata të cilët jetonin një jetë injorante në periudhën para ardhjes së këtij shembulli të lartë.

Shikuar nga ky këndvështrim, themi se, sot njerëzimi në një kohë kur posedon fuqi madhore dhe i është nënshtruar sundimit të egos, kanë shumë nevojë për personalitetin shembullor të Dritës së Ekzistencës për të ndërtuar karakterin dhe personalitetin e tyre....

Kurse sot, kur vështrojmë gjendjen tonë vërejmë se njëra ndër realitetet më mjeruese është kriza në sferën shpirtërore, e cila është pasojë e numrit tejet të vogël të personaliteteve të tilla shembullore.

Që edhe sot të arrijmë pozitën e Pejgamberit (a.s.), të atyre që ndoqën gjurmët e tij, e në veçanti të heronjve besimtarë të historisë sonë të cilët ishin me zemra të mbushura plot entuziazëm, kemi nevojë për njerëz shembullor të këttillë. Kemi nevojë të dëgjojmë rrëfime për ata, t'i kuptojmë ata, dhe të marrim hise nga bota e zemrave të tyre. Gjegjësisht, kemi nevojë që t'i njohim qëndrimet e tyre ndaj botës kalimtare, t'i mësojmë mënyrat se si ata arritën që njerëzimit t'i shtrojnë rrugën e lumturisë duke përdorur mendjen, vullnetin, vetveten dhe pasurinë që ua kishte dhuruar Allahu.

PERIUDHA E LUMTURISE PASQYRE E MORALIT DHE E DASHURISE SE TIJ

Edukata e jashtme dhe ndikimi i brendshëm i të Dërguarit të Allahut (a.s.) ishin një fuqi e tillë që një popull gjysmë të egër, shumica të painformuar mbi njerëzimin, për një periudhë relativisht të shkurtë, e ngriti në një pozitë të paimagjinueshme, me dinjitet të “*sahabëve*-shokëve”, të cilëve ua kanë lakmi historia njerëzore. I bashkoi ata nën një fe, një flamur, një ligj, një kulturë, një qytetërim dhe një qeverisje.

Shndërroi njerëzit injorantë dhe tiranë në njerëz të kultuar, të egërit në të qytetëruar, personat me karakter të prishur dhe të shëmtuar në persona të devotshëm, në persona të denjë të cilët jetojnë me dashuri dhe frikë prej Zotit. Shoqëria injorante paraislame, e cila nuk kishte kultivuar asnjë njeri me vlera gjatë tërë historisë, në saje të udhëzimit dhe vlerave shpirtërore të cilat i posedonte Profeti (a.s.), do të nxjerrë në pah shumë persona të stolitur me virtyte dhe tipare të larta. Dhe, që të gjithë këta, si fanarë të besimit, të diturisë dhe urtësisë do të bartnin frymëzimin që kishin në të katër anët e botës. Drita e cila zbriti në shkretëtirë, mori nën hijen e vetë pafundësinë dhe i dhuroi gjithë njerëzimit drejtësinë, të vërtetën dhe vlerat e mirëfillta.

Periudha e lumturisë pasqyrë e morait dhe e dashurisë së tij

U shfaq dhe u bë realitet fshehtësia e cila gjendet në shprehjen “*Laulake laulake*- sikur të mos ishe ti, sikur të mos ishe ti.”⁴⁰ U realizua qëllimi i ekzistencës.

Njerëzit e periudhës së lumturisë, (*asru seadet*), të edukuar nën kujdesin e të Dërguarit të Allahut, të cilët janë shembujt më të përsosur të botës njerëzore, ishin një shoqëri diturie dhe urtësie.

Ajo ishte një periudhë e një mendimi të thellë, periudhë e njohjes nga afër e Allahut dhe të Dërguarit të Tij. As’habët, shokët e ndershëm të Profetit vendosën në qendër të idealit dhe mendimit të tyre *tevhidin*, njëshmërinë e Allahut, larguan dhe hodhën nga zemra dobitë e kësaj bote. Pasuria dhe trupi për ata u bënë mjete. U shijua kënaqësia e besimit. U përhap mëshira. Shërbimi njerëzimit u bë konditë jete. U prezantua një flijueshmëri e madhe dhe personalitet islam. Sahabët për të dëgjuar dhe mësuar, madje, edhe një hadith udhëtonin një muaj rrugë.

Çfarë përfituan as’habët nga i Dërguari i Allahut:

1. Tjetërsimin, (tjetërsimin në gjendjen e të Dërguarit dhe reflektimin e saj),
2. Fituan afërsi (afrim me Allahun, njohje të Zotit me zemër).

Dhe në saje të virtyteve në fjalë, në jetën e tyre do të bëhen të qarta e mira dhe realiteti, me të gjitha bukuritë, dhe e keqja dhe e shëmtuara me të gjitha mangësitë e tyre.

40. “Sikur të mos ishe ti nuk do të krijoha gjithësinë.” Për hadithin i cili përshkruan këtë realitet shih: Hakim, II, 672/4228

Sahabët do të kuptojnë sërish konceptin Zot, gjithësi dhe shpirt. Ashtu si reflektohet dielli në pasqyrë, edhe qëllimi final i tyre ishte që të përvetësojnë dhe reflektojnë qenien e të Dërguarit të Allahut.

Kufijtë e qytetit-shtet të vogël islam të themeluar prej, diku rreth katërqind familjeve në Medine, brenda dhjetë viteve do të arrijnë deri në Irak dhe Palestinë. Në kohën kur Hazreti Pejgamberi (a.s.) përjetonte momentet e fundit të jetës, myslimanët ishin në luftë me Bizantin dhe Persët. Por situatat, qëndrimet, mënyra e të jetuarit, pozita e zhvillimit dhe arkitektura e vendbanimeve të tyre nuk kishte ndryshuar nga ajo e para dhjetë viteve. Ata edhe më tej vazhdonin të jetonin si asketë. Konsumimin e tepërt, pangopësinë, luksin dhe çallëmin nuk e njihnin. Ata gjithmonë ishin nën ndikim të qëndrimit: “Nesër konaku yt do të jetë varri”. Për këtë shkak, ata gjithmonë distancoheshin nga të bërit e begative botërore pronë joshjeje për vete dhe nga harxhimet e tepërta. Me gjithë kënaqësinë dhe entuziazmin e besimit, imanit, këto dhunti përdorën si mjete për udhëzim dhe lumturi të njerëzimit. Jetën e tyre e formuan drejt fitimit të miratimit dhe kënaqësisë së Allahut. Njëri ndër pretekstet për përhapjen e Islamit ndër popujt e shtypur, të diskriminuar, të marginalizuar dhe të kolonizuar në mënyrë të shpejt si agimi i mëngjesit, është edhe fakti që as’habët kudo që arrinin, me modestinë e tyre, manifestonin një identitet islam të përsosur.

As’habët, nxënësit personal të të Dërguarit të Allahut, ishin besimtarë të veçantë të cilët trajtonin robërit e Allahut, njerëzit, me dhembshurinë dhe mëshirën e të Vërtetit, *Hakut*, të mbushur me altruizëm, sinqeritet, drejtësi, pasuri shpirtërore dhe dritë profetike. Ata kishin të vendosur në qendër të miqësisë Zotin dhe Profetin e Tij. Dhe në këtë

mënyrë një shoqëri e cila nuk dinte shkrim e këndim ishte ngjitur në maje të qytetërimit. Që të gjithë mendjet dhe zemrat gjendeshin në emocione të larta kur thonin: “Çfarë do Allahu prej nesh, nuk e preferon i Dërguari i Allahut të na shohë neve”.

Me këta njerëz u formësuan shekujt dhe kohërat. U dhurua njerëzimit një periudhë lumturie (*asru seadet*).

Ata u çliruan nga pozita në të cilën egoja, (*nefsi*) e shtyn njeriun kah e keqja dhe e shëmtuara, në besimtarë autokratikë. Njerëzit e egër dhe beduinë u bënë si engjëj.

Në këtë kontekst njëri ndër personalitetet më me rëndësi të metodologjisë të së drejtës islame Karrafi (v. 684) thotë: “I Dërguari i Allahut, edhe sikur të mos kishte asnjë mrekulli tjetër, do të mjaftonte brezi i as’habëve të ndershëm, të cilin ai vetë i edukoi, për dëshmi të profecisë së tij.”

Ata ishin shembuj të gjallë të mrekullisë kuranore. Ata ishin maja e njerëzimit, të cilët kishin arritur kulminacionin në përfaqësimin e të kuptuarit, shkathtësisë dhe vlerave tjera njerëzore.

Në atë periudhë funksioni i mendjes dhe zemrës të cilat e ngritën në pedestal besimtarin, u përdorën me një harmoni të lartë dhe të koordinuar. Duke u ruajtur vitaliteti i emocioneve dhe dashurisë tek besimtari, u thellua të menduarit. Njerëzit jetonin të vetëdijshëm se kjo botë është një vend sprove. Zemrat përvetësuan rrjedhat e madhërisë dhe fuqisë hyjnore. Udhëtuan për të urdhëruar në të mirë dhe për të ndaluar nga e keqja deri në Kinë, Semarkand, e më vonë, deri në Andaluzi (Spanjë). Ajo shoqëri injorante e periudhës paraislame u shndërrua në “njerëz që dinë të vërtete

tën". Mbrëmjet u shndërruan në ditë. Dimrat u bën behare. U zhvillua të menduarit, filluan mendimet rreth njeriut të krijuar nga një pikë uji, rreth shpezës së shfaqur në natyrë nga veza, rreth drunjve të shfaqur në natyrë nga një farë e imët, etj...

Jeta u përqendrua në kënaqësinë e Allahut. Çaste më të këndshme dhe më të kuptimta për sahabët ishin momentet kur ata u përcillnin njerëzve mesazhin e njëshmërisë së Allahut, *teuhidin*. Njëri ndër sahabët fatzi, të cilit tiranët i njohën vetëm tre minuta kohë para varjes, do të shprehet: "Domethën kam edhe tre minuta kohë për kumtim të teuhidit."

Thënë ndryshe, as'habët e Profetit (a.s.) jetuan me Kur'anin, për Kur'anin dhe ia dhuruan jetën Kur'anit. Ata shfaqën një aktivitet dhe shërbim të paparë gjatë historisë. Përjetuan keqtrajtime, diskriminime, dhunë, por asnjëherë nuk u larguan nga vlerat që besonin. Me qëllim të përhapjes së fjalës së Allahut ata u shpërndanë nëpër botë duke lënë pas vetes pasuritë, vendlindjet, familjet, rehatinë dhe flijuan çdo gjë për këtë ideal të lartë. Vazhdimisht mundoheshin që të mësojnë diçka nga Kur'ani dhe të jetësojnë atë që e kishin mësuar prej Kur'anit. Nuk u ndan nga Kur'ani, madje, edhe në momentet më të vështira.

Sahabiu Abdall (r.a.) të cilin i Dërguari i Allahut e kishin caktuar rojtar gjatë një udhëtimi, do të lajmërojë për sulm të armikut bashkërojtarin Ammar (r.a.) vetëm pasi kishte marrë disa shigjeta në trup. E kur Ammari e pyeti: "E pse nuk më lajmërove fill pasi të goditi shigjeta e parë", ai iu përgjigj: "Lexoja një sure nga Kur'ani dhe nuk pëlqeja që të ndërpris namazin para se ta përfundoja. Por kur më goditën shigjetat njëra pas tjetrës, ndërpreva leximin, bëra ruku

dhe kështu përfundova namazin. Pasha Allahun, sikur të mos kisha frikë se do të humbasim këtë pozitë të cilën na urdhëroi Profeti ta ruajmë, do të kisha preferuar vdekjen para se të ndërpres leximin e sures kuranore.”

As’habët e ndershëm jetuan një jetë të përqendruar rreth boshtit kuranor. Çdo element përbërës i fesë për ata ishte një kënaqësi e pafund. Çdo ajet kuranor që zbriste, për ata ishte si tryezë e zbritur nga qielli. Qëllimi final i tyre ishte të mësojnë dhe praktikojnë Kur’anin dhe Synefin, respektivisht që të jenë shembull i bukur. Një shprehje madhështore që tregon entuziazmin e besimit, është rasti i një sahabeje e cila gjatë kurorëzimit e pranoi për *mehir*⁴¹ të mjaftueshëm që i shoqi t’i mësojë pjesët kuranore që ai i zotëronte.⁴²

Ata ishin as’habët, shokët që preferonin namazin e natës, leximin e Kur’anit dhe dhikrin gjatë natës karshi shtretërve të ngrohtë. Njerëzit që kalonin afër shtëpive të tyre gjatë natës, dëgjonin zërin e sahabëve të cilët lexonin Kur’an, prandaj edhe i përmendnin dhe i kujtonin, bënë dhikër Allahun. Pejgamberi i Allahut atyre ua mësonte Kur’anin madje edhe në rrethana shumë të vështira.

Sahabiu Enes (r.a.) rrëfen se Talha (r.a.) njëherë kishte vajtur tek i Dërguari i Allahut dhe e kishte parë në këmbë duke ua mësuar Kur’anin *as’habi sufes*, kurse Profeti kishte të lidhur një gurrë për stomaku me qëllim që të drejtojë trupin e rraskapitur nga uria. (Ebu Davud, Hilje, I, 342).

41. Mehër- Pasuria të cilën femra kërkon nga kandidati me të cilin do të martohet.

42. Shih. Buhari, Nikah, 6, 32, 35; Fedailu’l-Kur’an, 21, 22; Muslim, Nikah, 76.

Detyrë parësore e tyre ishte mësimi dhe kuptimi i librit të Allahut, kurse dëshira më e madhe ishte leximi dhe dëgjimi i Kur'anit. As'habët shëmbëllenin të Dërguarin e Allahut, dhe si rrjedhojë, qyteti i Medines së Ndrirshme u mbush me hafizë dhe dijetarë.

Ja e këfillë ishte periudha e lumturisë, *asru saadet*.

A thua sikur të tuboheshin të gjithë sociologët, psikologët, pedagogët, social-antropologët, arkitektët e shoqërisë, filozofët dhe ekspertë të proviniencave tjera, të të gjithë botës, do të mund të krijonin një shoqëri të vogël e cila do t'i ngjante shoqërisë së periudhës së lumturisë, e cila ishte e stolisur me të gjitha virtytet më të larta që ekzistojnë. Edhe projekti i shoqërisë ideale, "*Medinetu'l-fadila*", i imagjinuar nga Farabiu ngeli ushqim molëzash...

KENGE TE PERMALLSHME PER DASHURINE PROFETIKE

Kroi i vetëm i mëshirës dhe dashurisë i cili përcjell njeriun në oqeanin e dashurisë së Allahut është Hazreti Pejgamberi, Muhamedi (a.s.). Me që dashuria për të dërguarin do të thotë edhe dashuri për Allahun, mospërfillja e të Dërguarit të Allahut do të thotë edhe mospërfillje e Allahut.

Allahu i Lartë në një ajet kuranor urdhëron e thotë:

“(O i dërguar) **Thuaj: Nëse e doni Allahun, atëherë ejani pas meje që Allahu t’ju dojë e t’ju falë mëkatet...**”
(Ali Imran, 31).

Pas *kelimei tevhidit*, fjalës së njëshmërisë « لا اله الا الله », (“Lailahe il-lallah”), vjen fjala, « محمد رسول الله », (“Muhamedur-resul-ull-llah”). Çdo *kelimei tevhidë* dhe *salavati sherif*, (uratë e ndershme), është fryt i dashurisë dhe afërsisë së të Vërtetit. Lumturia e kësaj dhe botës së mëtejme dhe gjithë çlirimet shpirtërore arrihen vetëm me fryte të dashurisë së Tij. Gjithësia është manifestim i dashurisë hyjnore. Esenca themelore e këtij manifestimi është “drita muhamedane” kurse rruga e vetme për të arritur deri te Qenia Hyjnore kalon nëpër dashurinë për Profetin.

Përfjetimet shpirtërore të adhurimeve, principialiteti

në sjellje, vlefshmëria etike, delikatesa e zemrës, drita dhe ëmbëlsia në pamje, thellësia në vështrim, të gjitha bukuritë janë vlera të reflektuara në zemër nga dashuria për Dritën e Ekzistencës, Muhamedin (a.s.).

Sa e qëlluar në këtë kontekst është thënia e poetit mistik Mevlana Xhelaled-din er-Rumi:

“Eja moj zemër! Festë e vërtetë është njësimi me Muhamedin e Lartë. Ngaqë, drita e gjithësisë, vjen nga nuri i asaj ekzistence të bekuar.”

Mu për këtë, pretekst i patejkalueshëm për të merituar dashurinë dhe miratimin e Zotit, është ndjekja e përvojës së të Dërguarit të Allahut. Domethënë, asnjë besimtar nuk mund të arrijë gradën e njeriut ideal, *“insani kamil-njeriut të përsosur”*, të cilën e mëton feja islame, nëse në adhurimet dhe sjelljet e tij nuk hapëron sipas rrugës së Synetit të Hazreti Muhamedit (a.s.). Nuk do të mund të përjetojë kënaqësinë dhe qetësinë e vërtetë të fesë. Allahu i Lartë ka ekspozuar modelin e *“njeriut të përsosur-insani kamil”*, të cilin e synon islami në personalitetin e Hazreti Pejgamberit (a.s.). Allahu e dërgoi atë mëshirë për të gjithë botërat dhe personalitet shëmbëlltyrë për të gjithë besimtarët.

Atëherë, çfarë ndere me vlerë është kjo nder të cilën Allahu i Lartë e ka bërë kusht për ne robërit për të arritur dashurinë Hyjnore?!

Pa mëdyshje, kjo gjendje e lartë fillon me dashurinë e përzemërt për të Dërguarin e Allahut (a.s.) dhe me pjesëmarrjen nga bota e Tij shpirtërore. Allahu i Madhëruar në Kur’anin Fisnik urdhëron që të ndiqet i Dërguari i Allahut (a.s.) i cili është *“shembulli më i mirë”*, e thotë:

“...çka t’ju lejojë peygamberi, atë merreni e çka t’ju ndalojë, përmbajuni dhe kini frikë Allahun, se Allahu është ndëshkues i ashpër.” (el-Hashër, 7)

“O ju besimtarë, respektoni Allahun dhe të Dërguarin e Tij dhe mos i çoni kot veprat tuaja.” (Muhamed, 33)

“Kushdo që i bindet Allahut dhe të dërguarit, të tillët do të jenë së bashku me ata që Allahu i shpërbleu: Me profetët, besnikët e dalluar, dëshmorët dhe të mirët. Sa shokë të mirë janë ata.” (en-Nisa, 69)

Kur’anin Fisnik, i cili është si një ferman dhe rregullore hyjnore e zbritur për umetin nga Allahu, është i ekspozuar në zemrën e të Dërguarit të Allahut. Sigurisht që edhe fshehtësitë kuranore shfaqen sipas nivelit të shndërrimit të zemrës në botën shpirtërore të Profetit të Allahut. Nëse edhe ne, sikur as’habët e ndershëm kemi nderin të hyjmë në atë botë dhe kemi fatin që të shikojmë bukuritë hyjnore, urdhrat, ndalesat, dituritë e urtësitë, manifestimet e atjeshme, shkurt, nëse lexojmë fjalën hyjnore me manifestimet dhe komentet e gjendjen shpirtërore të Tij, atëherë zemrat tona do të bëheshin si flutura rreth Tij, sikur të dashuruarit profetik të periudhës së lumturisë, *asru saadet* dhe për çdo fjalë urdhër dhe aludim të Tij do të arrinin dashurinë, entuziazmin dhe nënshtrimin ndaj shprehjes “të qofshim kurban ty o i Dërguar, nëna, baba, pasuria dhe shpirti im”. Qenia e ndritshme e Profetit është një vendstrehim dhe burim frymëzimi i njerëzimit. Të urtët (*arifët*) e dinë që pretekst i ekzistencës së qenieve është dashuria ndaj dritës muhamedane, për këtë shkak e gjithë ekzistenca i është kushtuar dritës së qenies së Hazreti Muhamedit (a.s.), gjithë ekzistenca është krijuar për nder të Hazreti Muhamedit, ngaqë ai është një ekzistencë e tillë që Allahu i lartë i thotë “i dashuri im” (*Habibi*)⁴³.

43. Shih: Tirmidhi, Menakib, 1/3616; Darimi, Mukaddime, 8; Hejthemi, IX, 29

Sa mirë për ata besimtarë të cilët i kanë dhënë zemrën dhe e dashurojnë Allahun dhe të Dërguarin e Tij dhe janë në gjendje që këtë dashuri ta mbajnë mbi gjithë dashuritë tjera. Mundësia për t'iu afruar realitetit muhamedan, është më shumë se me arsye, me dashuri dhe pasion. Qiejt e *rebiul-evvelit*,⁴⁴ të cilët i nderoi Ai, janë hapur për besimtarët si mëshirë dhe falje. Sipas të dhënave që ofrojnë burimet tona, njëra ndër mëndeshat (nënat e qumështit) me fat të të Dërguarit tonë është edhe Thuvejbeja. Ajo ishte skllave e Ebu Lehebit, armikut të përbetuar të Profetit, e kur Thuvejbeja do t'i japë myzhde Ebu Lehebit për lindjen e nipit, ai, vetëm e vetëm nga fanatizmi fisnor do ta lirojë Thuvejben. (Halebi 138)

Madje edhe ky gëzim, nga fanatizmi fisnor, do të mjaftojë për lehtësimin e dënimit të Ebu Lehebit, në Xhehenem, gjatë ditëve të hëna. Në këtë kontekst, ja çka na rrëfen Abasi (r.a.).

Një ditë, pas vdekjes e pashë në ëndërr vëllain tim Ebu Lehebin, ishte në një gjendje shumë të rëndë, dhe unë e pyeta:

“Si u trajtove në varr?”,

Ebu Lehebi m'u përgjigj:

“Ngaqë u gëzova për lindjen e Muhamedit dhe lëshova të lirë Thuvejben, ditët e hëna dënimi paksa më lehtësohet. Atë ditë një çikë freskohem me ujë që më del mes gishtit të madh dhe atij tregues.”⁴⁵

44. Pranvera e parë, muaji në të cilin lindi Muhamedi (a.s.).

45. Ibni Kethir, el-Bidaje, Kajro 1993, II, 277; Ibni Sa'd, I, 108, 125

Kurse Ibni Xhezeri në këtë kontekst thotë: “Nëse dë-nimi i Ebu Lehebit, armikut të përbetuar të Profetit, lehtë-sohet vetëm e vetëm pse u gëzua për lindjen e të Dërguarit të Allahut, atëherë duhet menduar se çfarë do të jetë favori dhe fisnikëria të cilën Zoti i Lartë do të tregojë për ata be-simtarë të cilët nderojnë natën e mevludit, natën e lindjes së Krenarisë së Gjithësisë, dhe vetëm e vetëm nga dashuria për atë hapin zemrat dhe tryezën?...”

Ajo që duhet bërë gjatë muajit të lindjes së Profetit ësh-të, që të organizohen kuvende, takime dhe biseda shpirtëro-re për të ripërtërirë frymëzimin, me qëllim të shfrytëzimit të begatave të muajit të shenjtë, të organizohen gosti për të afërmit, të ndihmohen jetimët, të varfrit, të mjerët, të gëzo-hen ata me sadaka dhe të mësohet e të lexohet Kur’ani.”

Dashuria e as’habëve të ndershëm për të Dërguarin e Allahut

As’habët, shokët e ndershëm të Profetit aq shumë e don-in të Dërguarin e Allahut saqë është e pamundur të për-shkruhet kjo dashuri. Një dashuri e tillë mund të realizohet vetëm e vetëm me dashuri e frymëzim hyjnor, përndryshe është e paaritshme.

As’habët e ndershëm ishin të radhitur me sinqeritet rreth të Dërguarit të Allahut, sikur ujarë dashurie, dhe ishin shndërruar në ujë qiellor. Ashtu që kishte nga ata të ci-lët vetëm e vetëm “ngaqë Ai kështu kishe vepruar”, dhe për

të shijuar ndjenjën e ndjekjes dhe emitimit, ecnin nëpër rru-
gët nëpër të cilat kishte ecur Ai, merrnin erë trëndafilat që
kishte marrë Ai, ndalonin në vendet në të cilat ishte ndaluar
Ai. Janë të panumërta manifestimet nga zemrat e djegura e
të përvëluara me dashurinë dhe ashkun e të Dërguarit të
Allahut të as'habëve të ndershëm. Ja disa nga këta:

Ja si e përshkruan fytyrën e ndritshme të Dërguarit të
Allahut Hazreti Aisheja, e cila e donte atë pa masë:

وَلَوْ سَمِعَ أَهْلُ مِصْرَ أَوْ صَافَ حَدَّهُ
لَمَا بَدَلُوا فِي سَوْمِ يُوسُفَ مِنْ نَقْدٍ
لَوَائِمُ زُلَيْحَا لَوْ رَأَيْنَ حَبِيئَهُ
لَأَتَرْنَ بِالْقُطْعِ الْقُلُوبَ عَلَى الْأَيْدِ

*“Sikur të dëgjonin populli i Egjiptit për bukurinë e të Dër-
guarit të Allahut.*

*Nuk do të harxhonin madje asnjë metalik në tregtinë e Ju-
sufit.*

*Gratë që fyen Zylejhanë, sikur të kishin parë ballin e Pro-
fetit.*

*Që shndërrite si nurë, në vend të duarve do të kishin prerë
zemrat”.*

Pa mëdyshje Pejgamberi është, ashtu si që shprehim
edhe në dëshmi, *shehadet*, një njeri dhe rob i Zotit, shikuar

nga aspekti njerëzor, por nga aspekti biografik ai është *mbreti i të dërguarve*. Sa bukur e përshkruan këtë aspekt poeti mistik Aziz Mahmud Hudaji, i cili kap këtë hollësi dhe botë të fshehtë:

Kjo botë është pasqyrë egziston nga i Vërteti

Nga pasqyra e Muhamedit Allahu shihet çdo herë!...

Profeti (salallahu alejhi veselem) është epiqendra e manifestimit të dashurisë hyjnore e lartësuar nga dashuritë figurative të krijimit duke u përkryer. Pa dyshim besimtari, kur ai ndjen rrëqethjet hyjnore dhe emocionet e thella, kur shpirti shprazet nga të gjitha pamjet dhe nuancat që i takojnë frymës, *nefsit* karshi të Dërguarit të Allahut (a.s.) është në rrugë të njësimi, të marrjes pjesë nga dashuria profetike.

Poeti Mevlana Xhelaludin er-Rumi shprehet e thotë:

“ Dy botë janë krijuar për një zemër! Mendo kuptimin e shprehjes, ‘po të mos ishte ti nuk do të kisha krijuar këtë botë’ !...”

Për këtë, themi se dashuria për të Dërguarin e Allahut është një pasojë kulmor e cila e shenjtëron njerëzimin në të dy botët. Edhe as’habët e ndershëm me ndërmjetësim të kësaj dashurie, domethënë meqë ata janë ngjyrosur me dashurinë e Krenarisë së Gjithësisë, kanë arritur grada të paarritshme.

Një panoramë tjetër e cila prezenton dashurinë e pashoqe të as’habëve të ndershëm është edhe kjo:

Gjatë Hixhretit, shpërnguljes, kur Hazreti Ebu Bekri dhe Profeti ynë ngjiteshin për në shpellën Theur, Ebu Bekri,

hapëronte herë para e herë pas të Dërguarit të Allahut. Kur i Dërguari i Allahut e vuri re këtë gjest e pyeti, Ebu Bekrin:

“O Eba Bekër, pse vepron kështu?”

Ebu Bekri iu përgjigj: “O i Dërguari i Allahut! Në momentet kur frigohem që politeistët mekas mund të na ndjekin, ndalem e eci pas teje, e kur shoh gjurmë të ndonjë prite shpejtoj e eci përpara teje”.

Në fund arritën në shpellën Theur. Ebu Bekri i tha të Dërguarit të Allahut: “O i Dërguar i Allahut, ju pritni për një moment këtu derisa unë të pastroj shpellën!,” dhe hyri brenda pastroi bukur dhe kontrolloi shpellën me dorë, dhe kur gjente ndonjë birrë e mbyllte atë me pjesë të grisura nga rrobat e tij, kështu mbylli të gjitha birra me pjesët e grisura të teshave të tija, me përjashtim të një vrime, dhe pasi e mbylli atë me thembër i tha të Dërguarit:

“E tash mund të vish brenda në shpellë.”

Në mëngjes kur zbardhi drita, i Dërguari i Allahut e pa Ebu Bekrin, me rroba tejet të grisura dhe e pyei për shkakun. Kur Ebu Bekri i tregoi çfarë kishte bërë me teshat, i Dërguari u prek dhe u emocionua tej mase, çoi duart lartë dhe iu lut, bëri dua, Allahut për Ebu Bekrin.⁴⁶

Sa mësimdhënëse është dashuria e gruas së fisit Dinar, nënë e pesë dëshmorëve, shehidëve e cila pati humbur babanë, të birin dhe burrin në luftën e Uhudit.

Ditën e betejës së Uhudit qyteti i Medines ishte i tro-

46. Shih: Ibni Kethir, *el-Bidaje*, III, 222-223; Ali el-Kari, *Mirkat*, Bejrut 1992, X, 381-382/6034; Ebu Nuajm, *Hilje*, I, 33.

nditur me një lajm. Dhe kur në qytet u hap lajmi nga persona të cilët bërtitnin “Muhamedi vdiq!” filluan vajet, zëri i vajeve shpërtheu qiellin, të gjithë dolën në rrugë, dhe përpiqeshin të marrin ndonjë lajm nga ata që vinin që andej, gruaja ensarase Sumejra edhe pse paraprakisht u informua për vdekjen e dy djemve, burrit dhe babasë, pa mos u thyer pyeste për gjendjen e të Dërguarit të Allahut, për çështjen e cila me të vërtetë e mundonte atë, e thoshte: “A mos i ka ndodhur diçka Atij”, as’habët iu përgjigjën: “Falë Zotit Ai është mirë. Ai është gjallë ashtu siç dëshiron ti.”

Sumejra vazhdoi duke thënë:

“Pasha Zotin, nuk mund të bindem e të qetësohem derisa të shoh Atë me sytë e mi.”

Kur e pa Profetin, vrapoi dhe e kapi për cepin e teshave dhe i tha:

“Nënë e baba të qofshin fli, o i Dërguari i Allahut!
Meqë, Ti je gjallë unë nuk mërzhitem për asgjë tjetër!” (Vakidi, I, 292; Hejthemi, IV, 115)

Enes Bin Maliku rrëfen:

“Njëherë një person erdhi tek i Dërguari i Allahut dhe i tha:

“O i Dërguari i Allahut, kur do të krisë Kiameti?”

I Dërguari e pyeti atë:

“Çfarë ke përgatitur ti për ahiret, botën e përtejme?”

Ai iu përgjegj e i tha:

“Dashurinë për të Dërguarin e Allahut!”

Atëherë i Dërguari i Allahut i tha:

“Atëherë ti në atë botë do të jesh sëbashku me atë që e do.”

Enes Bin Maliku në vazhdim të transmetimit në fjalë thotë:

“ Neve nuk na ka gëzuar asnjë lajm tjetër, përveç lajmit për hyrje në islam (pranim të islamit), aq shumë sa lajmi: **“me të vërtetë, ti do të jesh në atë botë së bashku me atë që e do.”**”

Ja edhe unë e dua Allahun, të Dërguarin e Tij, Ebu Bekrin dhe Omerin dhe, edhe pse nuk mund t’i bëj veprat që bënë ata, shpresoj të jemë së bashku me ata në Ahiret. (Muslim, Birr, 163)

Pa mëdyshje, që çdo besimtar të hyjë në kuadër të këtij përgëzimi të të Dërguarit të Allahut (salahlillahu alejhi ve sel-lem) duhet të stolisë zemrën e tij me askun, dashurinë, dritën dhe nurin e Profetit.

Kur ndërroi jetë i Dërguari i Allahut (salallahu alejdi ve sellem) gjendja e as’habëve ishte sikur qiriu i cili shkrihet, atë ditë zemrat nga ndarja me të Dërguarin e Allahut për një çast u poqën nga zjarri i pikëllimit. As’habët të pikëlluar përjetonin situata të ndryshme. Madje, Hazreti Omeri, me një çast kishte kaluar veten. Hazreti Ebu Bekri mundohej që të qetësojë as’habët dhe të mbajë nën kontroll situatën. Ngaqë zemrat e të dashuruarve të cilët nuk mund të qëndronin, madje, asnjë ditë pa mos parë të Dërguarin e Allahut, nuk do të shihnin Atë në këtë botë kalimtare kurrë më.

Sahabiu Abdulla bin Zejd, i cili nuk mund të përballonte këtë pikëllim ndarjeje, drejtoi duart kah qielli dhe me zemër të thyer do t'i lutet Allahut me një sinqeritet dhe do t'i thotë:

“O Zoti im! Tashmë verbëromi sytë! Të mos shoh asgjë në botë pas Profetit të cilin shumë e dua!” Dhe në të vërtetë në atë moment iu verbëruan sytë.⁴⁷

Ebu Bekri (r.a.) pas vdekjes së të Dërguarit të Allahut kur donte të përcillte ndonjë hadith, përkujtonte të Dërguarin e Allahut dhe qante, dhe mezi e përcillte hadithin.

Ja si e përshkruan Ebu Hurejreja këtë gjendje të tij:

“Njëherë Ebu Bekri hypi në mimber, shkallore të xhamisë, dhe tha: e dini që vitin e kaluar në vendin ku unë qëndroj tash qëndronte...,” dhe filloi të qajë, më pas përsëriti këtë fjalë dhe përsëri filloi të qajë, kjo gjendje u përsërit disa herë.” (Tirmidhi, Deava, 105/3558; Ahmed I, III) .

Ebu Bekri, gjersa ishte gjallë i Dërguari i Allahut, edhe pse vazhdimisht e shoqëronte Atë, ai përsëri ndjente mall për Të. Kurse pas vdekjes së Tij ky mall do të ndizet e do të përvëlojë Ebu Bekrin. Ja si i përshkruan emocionet dhe mallin e Ebu Bekrit për takim me Hazreti Pejgamberin e bija e tij, Aisheja (radiallahu anha):

“Babai gjersa ishte në shtrat të vdekjes më pyeti: çfarë dite është sot!”

“E hënë”, iu përgjigja.

Ai i emocionuar më tha:

47. Kurtubi, el-Xhami, Bejrut 1985, V, 271

“Nëse ndërroj jetë sot, mos vononi varrimin tim deri nesër, ngaqë, për mua dita më e dashur është dita kur jam më afër të Dërguarit të Allahut.” (domethënë çasti kur do të takoj Atë). (Ahmed, I, 8)

Disa nga as’habët e ndershëm, shikonin me zili të sëmurët të dashuruar në të Dërguarin e Allahut, të cilët synonin që sa më shpejtë të vijë çasti i takimit me Allahun dhe të Dërguarin e Tij, dhe përcillnin selame dhe përshëndetje nëpërmjet tyre deri tek sulltani i zemrave tona, i Dërguari i Allahut.

Për shembull, njëherë Muhamed bin Munkedir (r.a.) vizitoi gjatë sëmurjes së vdekjes ashikun e të Dërguarit të Allahut, Hazreti Xhabirin. Kur kuptoi se vdekja i është afëruar Xhabirit, Muhamed bin Munkediri, ashiku i Profetit, zemra e të cilit ishte përmalluar për Profetin i tha Xhabirit:

“Përcilli Muhamedit (salallahu alejhi ve sel-lem) selame prej nesh!” (Ibn Maxhe, Xhenaiz, 4)

As’habët fisnikë, ashikë të profetit kishin dëshirë të rikujtojnë momentet që kanë të bëjnë me Hazreti Pejgamberin.

Bera (r.a.) tregon se i ati i saj në çdo çast mendohej të dëgjonte ndonjë kujtim mbi të Dërguarin, dhe në këtë kontekst përcjell këtë ngjarje:

“Ebu Bekri bleu një samar 13 dirhem prej babait tim. Ebu Bekri i tha babait tim:

“Thuaj Berasë që të dërgoj në shtëpinë time këtë samar”, kurse babai im, ashiku i Profetit të Allahut, i tha:

“Jo! Derisa të më rrëfesh udhëtimin tënd me të Dërguarin e Allahut prej Mekës deri në Medine, ndërsa politeistët mekas u ndiqnin.”

Ebu Bekri filloi të rrëfejë Hixhretin, dhe i tha:

“U larguam nga shpella dhe u nisëm në rrugë atë natë, dhe nesër pa ndërprerë ecëm deri në drekë. Në drekë hodha një sy përreth që të gjeja ndonjë hije, diku larg pashë një shkëmb dhe mendova se aty mund të gjejmë pak hije. Kur vajtëm tek shkëmbi, i shtrova të Dërguarit të Allahut një shtrojë nën hije të shkëmbit, dhe i thashë:

“O i Dërguari i Allahut, urdhëroni uluni e pushoni pak!”

Profeti u ul të pushojë kurse unë vështroja përreth, në ndërkohë pashë një bari që po kulloste kopenë në drejtim të shkëmbit, edhe ai siç dukej, kërkonte hije.

“Bariu i kujt je ti?” e pyeta. Ai tregoi emrin e një personi prej kurejshëve të cilin unë e njihja.

Unë e pyeta:

“A kanë qumësht dhentë?”

“Po”, ma ktheu përgjigjen.

Atëherë unë i thash:

“Mirë, a ka mundësi të na mjelësh pak qumësht nga dhentë?”

“Po, pse jo.” u përgjigj ai.

Më pas, nga kopeja zuri një dele dhe e moli. Parapra-
kisht i thashë bariut të pastrojë mirë duart dhe gjinjtë e
deles. Moli delen dhe na dha pak qumësht. Unë kisha një
matarë për të Dërguarin të cilën e mbyllsha me një bez. Më
pas qumështit i shtova dhe pak ujë dhe ia dërgova Profetin,
Krenarisë së Gjithësisë, i cili në ato momente ishte zgjuar
nga gjumi, dhe i thashë:

“Urdhëroni, o i Dërguari i Allahut.’

I Dërguari i Allahut (a.s.) piu qumështin, kurse unë
paksa u qetësova...”⁴⁸ (Buhari, As’habu’n Nebi , 2; Ahmed, I, 2)

As’habët aq shumë e nderonin, respektonin dhe dashu-
ronin Profetin, aq sa, ca prej tyre nuk qethnin flokët ngaqë
ua kishte prekur i Dërguari i Allahut. (Ebu Davud, Salat, 28/501)

Sa manifestim i bukur i dashurisë profetike është ha-
dithi në të cilin zonjat sahabe motivonin dhe u mbjellnin
dashurinë profetike fëmijëve të tyre.

Zonjat sahabe qortonin fëmijët e tyre kur ata kalonin
kohë të gjatë pa mos u takuar me të Dërguarin e Allahut.

Meqë sahabiu Hudhejfe (r.a.) disa ditë nuk kishte ta-
kuar Profetin, e ëma e tij u nxeh, dhe e qortoi atë. Ja si rrëfen
këtë ngjarje vetë Hudhejfeja:

“Nëna më pyeti: Kur je takuar për së fundi herë me të
Dërguarin e Allahut?”

48. Sipas traditës arabe paraislame qumështi i të gjithë kafshëve, për ud-
hëtarët konsiderohej i lejueshëm. Pronarët e kopeve ua bënin me dije
barinjve të tyre këtë moment, dhe i këshillonin që të mos refuzojnë
asnjë udhëtar, që do të kërkonte qumësht nga kopetë. (Suhejli, *Ravdu’l-
nuuf*, Bejrut 1978, II, 152)

Unë iu përgjigja dhe i thash:

“Kanë kaluar ca ditë që nuk jam takuar me të Dërguarin e Allahut.” Nëna ime u nxeh dhe më qortoi fortë.

Unë i thashë:

“Prit nënë, mos u nxeh do të shkoj menjëherë tek i Dërguari i Allahut, do të fal namazin e mbrëmjes së bashku me të, dhe do ta lus që të bëj dua për ty dhe për mua....!” (Tirmidhi, Menakib, 30/3781; Ahmed, V, 391-392)

Gjendja e muezinit kryesor të Profetit, bilbilit të xhamisë Profetike, Hazreti Bilalit (r.a.) ishte krejtësisht ndryshe. Kur ndërroi jetë Krenaria e Gjithësisë, Muhamedi (a.s.) Bilali sikur gëlltiti gjuhën, mbylli gojën për të mos e hapur kurrë. Medineja iu duk e ngushtë.

Halifeja i atëhershëm Hazreti Ebu Bekri iu lut atij disa herë që të thirrte ezanin, që të ringjallte kujtimet e shenjta të ezaneve të kohës së të Dërguarit të Allahut. Kurse Bilali iu përgjigj:

“O udhëheqës i besimtarëve, nëse më pyet mua, unë nuk kam fuqi të thërras ezanin. Mos më lodh, të lutem më lër të qetë.”

Hazreti Ebu Bekri (r.a.) i përmalluar për të Dërguarin e Allahut, këmbëngulte që Bilali të thirrte ezanin, duke i thënë atij:

“Apo e privon umetin, pas vdekjes së Profetit edhe nga muezini i dashur i tij?”

Bilali i cili nuk mundte të përballojë insistimet e tij, një ditë në namazin e sabahut, sytë e mbushur me lot e i për-

mallur u ngjit në minare të xhamisë. Por, kur për një çast iu kujtuan ato ditë të lumturisë, e kaploi vaji dhe nuk pati mundësi të përfundojë ezanin, dhe zbriti nga minareja. Ebu Bekri, kuptoi këtë gjendje të thellë të bilbilit, dhe nuk insistoi edhe më tepër.

Bilali, i mbushur me kujtime të shenjta të kohës profetike, nuk mundi të qëndrojë edhe më tej në Medine, dhe pas namazit të mëngjesit të kësaj dite, mori rrugën për në Sham (Damask).

Me mall për takim me të Dërguarin e Allahut, ai vazhdimisht merrte pjesë në luftërat rreth kufijve të shtetit në kërkim të rënies dëshmor. Por, caktimi i Allahut ishte i tillë, ai kthehej vazhdimisht prej lufte si luftëtar fitimtar. Dhe kështu kaluan vite të tëra, madje, edhe pas kohës së kolerës e cila u përhap në Sham, e që mori jetën e mbi 25. 000 personave, Bilali do të ngelte i gjallë e i shëndoshë. Por, gjatë gjithë jetës zemra do t'i përvëlohej nga kjo ndarje. Një ditë, Bilali e pa në ëndërr të Dërguarin e Allahun (a.s.), ku Profeti i thoshte Bilalit:

“Ç’është kjo ndarje, o Bilal, a thua, ende nuk erdhi koha e takimit!”

Bilali i pikëlluar, në atë moment u zgjua dhe mori rrugën për në Medine, për të vizituar varrin e ndershëm të të Dërguarit të Allahut. Dhe, gjersa qante e vajtonte para varrit të Profetit, aty erdhën nipat e Pejgamberit, Hazreti Hasani dhe Hazreti Husejni. Kur Bilali i pa dy nipat e Profetit, të cilët Profeti i përqafoje dhe thoshte se, ata janë si dy dyert e Xhenetit, për një çast humbi veten, pastaj u këndell dhe përqafoi ata me mall. Ata i thanë Bilalit:

“O Bilal, shumë kemi dëshirë të dëgjojmë thirrjen tënde të ezanit.”

Bilali nuk mundi të refuzojë këtë ofertë madhore dhe filloi të thirrte ezanin. Medineja për një çast u dridh nga kumbimi i zërit të muezinit të Profetit. Kur Bilali, gjatë ezanit përsëriti shprehjen:

“*Eshhedu ene Muhamede’r-Resulallah*”, të gjithë banorët e Medines burra, gra, fëmijë, vrapuan drejt Xhamisë Profetike duke menduar se Profeti është ringjallur. Nuk është parë kurrë që në Medine, pas vdekjes së Profetit, të ishte qarë e vajtuar kaq shumë.⁴⁹

Ky ashik i të Dërguarit të Allahut, do të ndërrojë jetë në moshën 60 vjeçare në Damask, në çastet e vdekjes gëzohet e përsëriste vazhdimisht fjalët: “Nesër, inshallah, do të takoj shokët e mi të dashur, Hazreti Muhamedin dhe shokët e tij.”

Me njërën anë bashkëshortja e tij, duke qarë për Bilalin thoshte “mjerë për mua”, në anën tjetër, Bilali i gëzuar thoshte:

“Ah sa bukur, sa mirë!” (Dhehebi, Sijer, I, 359)

Këtë dashuri të as’habëve fisnikë e gjejmë qartë edhe në përcjelljen e haditheve. Kur as’habët përcillnin një hadith nga Muhamedi (a.s.) nga frika që të mos bëjnë ndonjë gabim në përcjellje, u dridhej trupi dhe u zverdhej fytyra. Për shembull kur sahabiu Abdulla Bin Mesud, thoshte:

---

49. Ibni Ethir, Usdu’l-gabe, I, 244-245; Dhehebi, Sijeru a’lâmi’n-nubela, Bejrut 1986-1988, I, 357-358.

“*Kale resulullah*-ka thënë i Dërguari i Allahut!”, e kaplonte një e dridhur e fortë. Shumë as’habë transmetues, duke i pasur parasysh dobësitë njerëzore, kur i atribuonin ndonjë fjalë të Dërguarit të Allahut thonin:

“Kështu, ose diçka ngjashëm me këtë ka thënë i Dërguari i Allahut.” (Ibn Maaxhe, Mukadime, 3)

Ndodhte kështu sepse ai ishte një Pejgamber, për të cilin edhe trugu i hurmës, mbi të cilin ai mbante ligjëratën e së premtës, do të qajë me mall. Derisa edhe të pranishmit do të dëgjojnë edhe rënkimet e të qarit të trugut. Nga gishtat e Tij do të rrjedh ujë për umetin e etur. Të sëmurët të cilët pinin ujë nga ena me të cilën ai merrte abdesin, gjenin shërim. Personat të cilët gjendeshin në shoqëri të Tij rreth sofrës dëgjonin zërin e tesbiheve, lartësimeve të ushqimit që gjendej në sofër.⁵⁰ Qimet e bekuara të mjekrës dhe flokëve të tij, të quajtura “*sakalli sherif*” do të mugullojnë mëshirë për besimtarët, duke u ruajtur në minberet (shkallaret) e xhamive.

Ai, imami i ringjalljes në Kiamet!

Ai, ndërmjetësues për falje për mëkatarët!

Ai, që ka qarë për umetin e Tij, duke u lutur: umeti im, umeti im!

Livaul-hamd (flamuri i falënderimit) në dorën e tij!

Të gjithë profetët, nën hijen e Tij!

Dora e parë që do të hapë portat e Xhenetit, dora e Tij

50. Për këto dhe mrekulli të ngjajshme me këto shih: Buhari, Menakib, 25.

Sa bukur e përshkruan këtë pamje poeti Shejh Galib:

Hutbeja të këndohet nga minberi i klimës së përjetësisë.

Vendimi yt dëgjohet në gjyqin e ditës së llogarisë

Korali i pritjes të këndohet në qiellin e Zotit të gjithësisë

Në qiej e në tokë përmendet emri yt i nderuar i mirësisë!

Ti je Ahmed, Mahmud dhe Muhamed zotëriu ynë!

Mbret i vendosur për ne nga Zoti, zotëriu ynë!

Ujëvarat e dashurisë së periudhës pas as'habëve të ndershëm

Ky karvan i ashkut dhe dashurisë profetike, i cili mullon mëshirë për gjithë botët, ka vazhduar të ekzistojë edhe pas periudhës së as'habëve, i njëjtë si burim freskie dhe entuziazmi, drejt oqeanit të takimit (*vusllat*). Paqja dhe lumturia e të dy botëve janë të mundura vetëm e vetëm me posedimin e dashurisë dhe afërsisë për të. Në një hadith tregohet fakti që të dashuruarit për të Dërguarin e Allahut do të ekzistojnë deri në Kiamet, në të cilin thuhet:

“Një pjesë nga umeti im që do të më duan mua më shumë, do të shfaqen në botë, ndër ata që do të vijnë pas meje. Ata do të jenë të gatshëm të flijojnë pasuritë dhe familjet e tyre për të më parë mua.” (Muslim, Xhenet, 12; Hakim IV, 95/6991).

Zoti ynë, na bën neve të mundur që edhe ne të jemi pjesëtarë të këtij grupi të njerëzve! Amin.

Sa mësimdhënës është ky shembull, në të cilin tregohet se dashuria dhe pasioni për të Dërguarin e Allahut i të dashuruarve, ashikëve në Të, i tejkalon të gjitha mundimet kalimtare:

Abdull-llah bin Mubarek rrëfen e thotë:

“Isha tek Imam Maliku, ai na përcillte neve hadithe të Dërguarit të Allahut, në ndërkohë nga gjurmët në fytyrë mësohej se ishte nën mundime. I ndërrohej ngjyra në fytyrë, dridhej, por megjithëkëtë nuk ndërpriste interpretimin e haditheve. Kur mbaroi mësimi dhe u shpërndanë të pranishmit, iu afrova dhe e pyeta:

‘O Eba Abdullah! Sot vëreja tek ju diçka të jashtëzakonshme?’

Ai m’u përgjigj:

‘Po, gjatë ligjërimit erdhi dhe më kafshoi një akrep disa herë, i përballova dhe i durova që të gjitha dhimbjet nga respekti dhe nderi që kam ndaj të Dërguarit të Allahut.’⁵¹

Imam Maliku (r.a.), në shenjë respekti për tokën ku pati shkelur Profeti, sa ishte në Medine, nuk kaloi hipur mbi kafshë, nuk mbathi këpucë. Kur dikush e pyeste atë për ndonjë hadith, ai bënte një parapërgatitje të gjatë, merrte abdes, e rithurte çallmën, parfumosej me erëra të mira misku, ulej mbi ndonjë vend të lartë, dhe vetëm pastaj i pranonte vizitorët apo nxënësit. Ai përgatitej për t’iu përgjigjur me dinjitet frymës shpirtërore profetike të përfaqësuar në hadithe. Ai tregohej shumë i kujdesshëm e i vëmendshëm në përcjelljen e haditheve.

51. Munavi, *Fejzu'l-Kadir*, Bejrut 1994, III, 333; Sujui, *Miftahu'l-Xhenne*, s. 52.

Derisa ai ishte imam në Xhaminë Profetike, Mesxhid'un-Nebevi, në të cilin gjendet edhe varri i Profetit, gjithmonë fliste me zë të ulur, në shenjë respekti për Profetin. Një herë kur në xhaminë e Profetit kishte ardhur halifi i kohës, Ebu Xhafer el-Mensuri, i cili nga pakujdesia, fliste me zë të lartë, Imam Maliku, ia pati tërhequr vërejtjen Halifit që të kontrollonte zërin e të mos fliste me zë të lartë, duke i thënë:

“O Halif! Ule zërin në këtë ambient! Paralajmërimi i Allahut që të mos flitet me zë të lartë në prani të Profetit u që bërë sahabëve që, pa mëdyshje, kanë qenë shumë më të shquar se ju!”⁵²

Po ashtu Imam Maliku e pati falur valiun e Medines, që i pati bërë padrejtësi, duke i thënë:

“Më vjen turp të jem paditës në Ahiret për një person që është nip i të Dërguarit të Allahut!”

Prijësi i madh i umetit, i lidhur ngushtë me të Dërguarin e Allahut, Sejjid Ahmed Jesevi, nga dashuria dhe pasioni i lartë që ndjente për Profetin, kur arriti në moshën 63 vjeçare, në këtë moshë ka vdekur edhe Pejgamberi, u përshëndet nga qëndrimi mbi dhe dhe vazhdoi detyrën e tij si kumtues në një vend si varr.

Dijetari i madh e i shquar i hadithit, ideatori Imam Neveviu, ishte i lidhur aq shumë pas Profetit, sa që nuk pati ngrënë shalqi kurrë në jetë, vetëm e vetëm pse s’e dinte se në çfarë mënyre kishte ngrënë shalqirin Profeti. Ky dijetar i urtë, është larguar nga të ngrënit shalqi meqë nuk ka da-

52. Këtu aludon në këtë ajet ku’anor: “O ju që keni besuar, mos ngritni zërin tuaj mbi zërin e Pejgamberit..” (el-Huxhurat, 2)

shur që, madje, edhe në një çështje të veprjës jashtë modelit të Profetit, të cilin e kishte ndjekur në të gjitha sferat e jetës.

Në të kaluarën ka qenë zakon që në vula të shënohej diçka tejet domethënëse apo proverbiale, veçanërisht në poezi. Për të shënuar faktin se Zoti e krijoi këtë gjithësi në sajë të dashurisë për dritën muhamedane, Nëna Mbretëreshë, Valide Sulltan, e mbiquajtur Bezmi Alem, pati shkruar në vulën e saj këto vargje:

Muhamedi nga dashuria u krijua;

Nga dashuria pa Muhamed ç'është krijuar?!

Nga dalja e Tij, Bezmi Alem u bë e paharruar!...

Kurse poeti i mirënjohur mistik Fuzuli, në të famshmen Kaside e Ujit, kështu e shpreh këtë djegje e përballim:

O sy, mos derdh ujë mbi zjarrin e përflakur të zemrës sime,

Se s'ka ç'i bën uji këtij zjarri të ndezur me kaq flakërime!

S'e di, a ngjyrë uji ka qielli që vërtitet pa pushuar,

Apo uji i derdhur nga sytë e mi qiellin ka mbuluar?

Le të mos mundohet kot kopshtari ta ujisë trëndafilishtën që nuk çel,

Se një mijë trëndafilishte të ujisë, si fytyra jote trëndafil nuk çel!

O miq, në vdeksha me dëshirën për t'ia puthur dorën Atij,

Bëni një shtambë me dheun tim e jepni ujë të dashurit madhor të pijë!

Për ta arritur atë tokë ku ka shkelur këmba e tij plot nur,

Një jetë të tërë vrapon uji duke përplasur kokën gur më gur!

Autori i mevludit, kryeveprës së letërsisë turke Sulejman Çelebiu, thotë se, madje, edhe dielli rrotullohet si flutur përreth Tij, duke u shprehur:

Një nur i çuditshëm që dielli i vërtitet përreth si flutur...

Poeti Nabi, në rrugë për në haxh, kur karvani iu afrua Medines së Ndrithshme, u prek dhe u hidhërua shumë kur pa një pasha i cili nga pakujdesia i kishte zgjatur këmbët drejt varrit profetik. I prekur thellë poeti do të recitoj këto vargje, me të cilat tregon respektin ndaj të Dërguarit:

Ruhu nga pa edukata, është ky vendi i të dashurit të Zotit ky.

Është vend vëzhgimi hyjnor, është posti i Mustafasë ky.

Me plotë edukatë hyr, o Nabi, në këtë vendpërheje.

Vendi ku vërtiten engjëjt, është pragu i puthur nga profetët ky!

Njëri nga të urtët e mëdhenj të kohëve të fundit, Mehmet Esad Efendiu, e ka shprehur kështu zjarrin përvëlues të dashurisë që ndjente për Profetin:

Nga manifestimi i bukurisë sate, i dashuri im, pranvera digjet flakë!

Trëndafili, bilbili, zymbyli, tokë e gjemba digjen flakë!

Sa të bukura janë këto vargje të poetit lirik të kohëve të vona, të mbiquajtur Jaman Dede, i cili megjithëse i krish-

terë, pas shijimit të kënaqësisë së njohjes së të vërtetës muhamedane, qe kthyer në një besimtarë sylotë dhe në një të dashur të pasionuar të Pejgamberit (a.s.):

Pa ujë në shkretëtirë shpirt në dhënça, dhimbje s'ndjej;

Në gjoks më vlojnë vullkanet, në oqeane freskim s'ndjej;

Flakë në reshofshin nga qiejt dhe më prekshin, s'ndjej;

Me bukurinë tënde më lehtëso se u dogja, o Resulull-llah!

Ç'fat të mbyll sytë me dashurinë, në rrugën tënde të jap shpirt!

A s'mundet, mbreti im, në intimitetin tënd të jap shpirt!

Me sytë në të shuar, e lehtë në vëllazërinë tënde të jap shpirt!

Me bukurinë tënde më lehtëso se u dogja, o Resulull-llah!

U nënshtrova, i dërrmuar, shërimi i këtij mjerimi është tek ti!

M'u plasën buzët nga zjarri, m'i lehtëson kur përmendësh ti!

Kur të ta dojë zemra, përkëdhele këtë Kitmirin, ti!⁵³

Me bukurinë tënde më lehtëso se u dogja, o Resulull-llah!

Harenë dhe entuziazmin e banorëve të qiellit me rastin e miraxhit të të Dërguarit të Allahut, poeti Kemal Edip Kyrçyogllu e shpreh kështu:

Me që ia soditi fytyrën natën e miraxhit,

Bie në tokë në sexhde falënderim qielli me fytyrë përdhe...

Çdo natë hyn në ihram Shpirti i Shenjtë

Për të hyrë te intimiteti i nderuar si mik me zemër plot hare...

Allah, Allah, sikur ta shoh dhe një herë, thotë,

Pas fytyrës së bukur i mahnitur e humb mendjen kush e sheh...

I Dërguari i Allahut (a.s.) është personalitet të cilin ndjekësit dhe ata që e kanë pranuar Atë si udhërrëfyes kanë qenë për njerëzimin personalitete të shkëlqyeshëm si yjet në qiell. As'habët e ndershëm, miqtë e Zotit dhe të mirët kanë fituar vlerë në bazë të afërsisë që ata kanë pasur me atë Krenari të Gjithësisë.

Vallë në zemrat tona sa kemi pjesë nga klimat shpirtërore të personave si Abdullah bin Zejdi, Bilal Habeshiu, Imam Neveviu, Sejid Ahmed Jeseviu?

Edhe ne, duhet të mbajmë nivelin e dashurisë ndaj të Dërguarit të Allahut në korniza të manifestimeve të dashurisë, e cila duke filluar nga as'habët e ndershëm, me këto kritere duhet mbajtur sa ne të jetojmë si umet i denjë ndaj Tij dhe shpirtit tonë i duhet bërë një vaksinim me qëllim riptëritje dhe rizgjimi.

Kriteret për të matur situatat e prijëtarëve shpirtërorë, për të cilët e kemi fjalën këtu, janë kriteret e heronjve shpirt-

ërorë të ekstazës të cilët janë personalitete yje. Por ajo që i bën ata yje në qiejt e zemrave të besimtarëve që do të vijnë në të ardhmen deri në kiamet është dashuria, ashku, pasioni dhe lidhja e tyre me të Dërguarin e Allahut.

E dimë se dashuria dhe pasioni janë si lidhje korrenti ndërmjet dy zemrave. Është kusht i patejkalueshëm që të mbjellësh në zemër këtë potencial nëse do të jeshë një besimtarë i mirë. Krizat të cilat i përjeton njerëzimi në ditët tona vijnë si rrjedhojë e humbjes së këtij potenciali të zemrës. Mu për këtë, sa e sa vlera asgjësohen, humben dhe copëtohen në dhëmbëzoret e egos. Kur rrjedhat dhe tendencat janë çdo herë egoiste dhe vetëm për këtë botë, askush nuk ka mundësi të gjejë rrugën për shkënditë e shpirtit. Që zemra të realizojë ngritje nga dashuria figurative drejt dashurisë reale, që udhëtimi i Mexhnunit i cili fillon prej Lejlas të përfundojë në Zotin, duhet që zemra e rëndomtë, duke u pjekur, si rrjedhojë e ushtrimeve shpirtërore, të arrijë fuqi për dashuri të tillë. Të gjitha këto krime, trazira dhe situata të papëlqyeshme vijnë si pasojë e mungesës së dashurisë së vërtetë.

Madhësia e dashurisë së vërtetë matet me flijimin dhe riskun që personi e bën për të dashurin kur ka nevojë. Ai që diçka dashuron shumë, kur nevojitet, flijon veten dhe nuk shijon ndjenjën e flijimit. Lëviz qetë sikur paguan borxhin. Por ata të cilët nuk e njohin dashurinë e vërtetë, ata të cilët nuk kanë hyrë në rrugën e përsosmërisë, harxhojnë dhe mundojnë zemrën duke jetuar nën sundimin e egos, *nefsit*.

Të ngarkohesh me amanetin të cilin nuk e kanë pranuar, madje, as malet, do të thotë privilegj hyjnor dhuruar njeriut. Kusht për të përfituar me plotë kuptim të fjalës këtë privilegj dhe dobi është arritja e dashurisë të vërtetë. Ngaqë

kjo përplasje dhe ndeshje në shpirtin e njeriut mund të tretet dhe të humbasë vetëm në dashuri të vërtetë. Njeriu i përsosur me reflektimet që fiton nga një personalitet shembullor, zhvesh shpirtin nga tendencat shtazarake dhe ndryshon zemrën në bahçe Xheneti, prej ku do të hapen dritare për pamje hyjnore. Zoti ynë në Kur'ani Fisnik në ajetin 29 të sures el-Hixhër thotë: **“Dhe i dhashë atij nga shpirti im”**, ku ia përkujton njeriut esencën madhështore që ia dhuroi Allahu.

Nëse ky sihariq dhe kjo esencë madhështore do të lartësojë njeriun, si rrjedhojë e pasionit dhe dashurisë, në përsosmëri, atëherë zemra fillon të ngrihet drejt botës së fshehtë hyjnore. Sekretet e botës hyjnore nxjerrin në shesh realitetin e ekzistencave, sekretin e quajtur njeri dhe gjithësi. Atëherë robi fillon të shohë pamjet e manifestimeve të zemrës së shëndoshë. Kur njeriu arrin këtë përsosmëri, atëherë fillojnë të hapen perdet e errësirës ndërmjet njeriut dhe Allahut; njeriu shijon ndjenjën e fshehtësisë: **“të vdesësh para se me vdekur”**. Kjo botë, dhe dashuria e fundme për të, e gjithë bukuria kalimtare, largohet nga syri dhe del nga zemra. Shpirti, në këtë mënyrë, arrin kënaqësinë e papërskruar të afërsisë me Krijuesin e tij.

Kurse ata të cilët nuk kanë pasur fatin të shijojnë dashurinë e vërtetë, janë ata të cilët sillen e rrotullohen në kornizat shtazarake që përndryshe, ekzistojnë te njeriu, dhe nuk kanë hedhur asnjë hap drejt sferës engjëjlore. Njohja është në dashuri, ngaqë pretekst i ekzistencës është dashuria. Mëshira hyjnore e cila do të bartë njeriun nga robëria në lumturi, është i Dërguari i Allahut, i prezantuar për njerëzimin si shëmbëlltysë më e bukur. Rruga e lumturisë reale arrihet vetëm nëse dashurinë e vërtetë e mësojmë nga vetë Ai, Profeti, duke u tretur në Të dhe duke ndjekur atë me

këtë dashuri, ngaqë i Dërguari i Allahut është bebëza e syrit, esenca dhe preteksti i krijimit të gjithësisë. Është udhërrëfyes takimi, mes njeriut dhe Allahut. Ai me gjendjet e Tij kulmore, ka qenë një shembull i përkryer që portretizon nënshtrimin para Allahut, gjendje këto para të cilave rrëfimet dhe shpjegimet ngelin të mangëta nga përshkrimi real. Shkurt, Ai është mëshirë dhe pasion, dashuri që përfshin tërë gjithësinë. Zemrat e të dashurve, ashikëve, të cilat i janë nënshtruar Atij, në këtë botë gjithmonë digjen dhe përvëlohen me dashurinë që kanë për të dhe në çdo moment do të kapërdinë pikëllimin e takimit madhështor me Atë.

Kjo është ajo dashuri e cila e bën Junusin Junus, e bën Mevlanan Mevlana⁵⁴. Poeti Mevlana Xhelaled-din er-Rumi në saje të kësaj dashurie do të hedhë hapat në drejtim të klimës së lumturisë së vërtetë të përherëshme. Lumturia e tij ishte e pafund, eterne, për takim me të Fuqishmin Absolut, Allahun. Ngaqë ata kur zhveshën nga robërimi material i lëkurës së fundme dhe ngjiten drejt pafundësisë, gëzohen vetëm e vetëm me pafundësinë. A thua si dhe sa mund të jetë e mundur lumturia me të fundmit?

Nga një aspekt fjalët në vazhdim të Mevlana Xhelaled-din er-Rumiut, rrëfejnë burimin e lumturisë dhe haresë së tij:

“Unë do të jem rob i Kur’anit gjersa të kem shpirt.

Unë jam pluhuri i këmbës së Hazreti Muhamedit.

Nëse dikush do të përcjell prej meje, madje, qoftë edhe një

54. Autori këtu e ka fjalën për dy poetët e njohur sentimental mistik islam, Junus Emre dhe Mevlana Xhelaled-din er-Rumi, të cilët kanë ndikim të madh tek ai. (N. R.)

ffjalë tjetër, unë jam larg tij dhe fjalës së tij!"

Domethënia e të qenit pluhur i këmbës së Hazreti Muhamedit dhe vënies së kokës në rrugë të Tij do të thotë të jetosh i lidhur me dashuri për Të dhe të ndjekësh synetin, rrugën e Tij në çdo sferë të jetës.

Një rrugë tjetër që duhet fituar për të ndjekur denjësisht dhe për të përvetësuar botën shpirtërore të Dritës së Ekzistencës, është bërja shprehi e përsëritjeve të uratave për Profetin. Shprehi kjo që do të frymëzojë në zemrat tona dashuri profetike.

PERSHENDETJE TE NDERSHME

Zoti i Vërtetë, në Kur'anin Fisnik betohet në jetën e Profetit tonë (a.s.). Përmend emrin e lartë të Tij së bashku me emrin e Vet dhe e ka bërë kusht për të qenë rob besimtarë, besimin në profetësinë e Tij. Ka shprehur pakënaqësinë për ngritjen e zërit në prezencë të Tij dhe për përmendjen e emrit të Tij si ndonjë emër të rëndomtë. Dhe, për më tepër, duke treguar se Allahu dhe engjëjt e përshëndesin atë me shumë urata, ka këshilluar e kushtëzuar besimtarët që ta përshëndesin shpesh me salate dhe selame.

Ashtu siç kuptohet edhe nga ajeti i 56-të i sures el-Ahzab, në të cilin thuhet:

“Me të vërtetë Allahu dhe engjëjt e Tij i dërgojnë urata Profetit. O ju besimtarë madhëroni atë duke i dërguar urata dhe përshëndetje”, për besimtarët është një urdhër hyjnor që të përshëndesin Atë me salate dhe selame.

Njëri ndër as-habët e dalluar të Profetit, sahabiu Ubej bin Kab (r.a.) rrëfen e thotë:

“Pasi kaloi një e treta e natës, i Dërguari i Allahut (a.s.) u zgjua dhe tha:

‘O njerëz! Përmendeni dhe përkujujeni (bëni dhikër) Alla-

hun. Përmendeni dhe përkujtojeni Allahun! Do të fryje suri i parë, i cili do të dridh botën. Më pas do të pasojë i dyti. Vdekja do të vijë me të gjitha vështirësitë. Vdekja do të vijë me të gjitha vështirësitë.'

Atëherë unë e pyeta Hazreti Pejgamberin:

“O i Dërguar i Allahut! Unë përsëris shpesh salavatet e ndershme për ju, a thua se sa duhet ta bëj këtë gjatë ditës?”

Profeti më tha:

“Përsërit sa të duash.”

Unë përsëri e pyeta:

“A thua mjafton që një të katërtën e lutjeve t’ua kushtojmë salavateve?”

Profeti m’u përgjigj;

“Sa të duash kushtoua salavateve. Por, sikur të bësh më tepër, për ty është më mirë.”

Atëherë i thash:

“Do t’ua kushtoj gjysmën e lutjeve salavateve.”

Kurse Ai më tha:

“Sa të duash kushtoua salavateve. Por sikur të bësh edhe më tepër, për ty do të jetë edhe më mirë.”

Unë përsëri e pyeta:

“Atëherë a mjafton që dy të tretën e kohës së ndarë për lutje t’ua kushtoj salavateve.”

Ai më tha:

“Sa të duash, por sikur të shtosh do të jetë më mirë për ty.”

Unë përsëri e pyeta:

“E çfarë mendoni sikur t’ua kushtoj salavateve gjithë kohën të cilën e ndaj për lutje.”

M’u përgjigj:

“Atëherë Allahu i Madhëruar do t’i largojë të gjitha brengat dhe do t’i falë të gjitha mëkatet.” (Tirmidhi, Kijame, 23/2457)

Ja ky është preteksti pse ashikët e Profetit i bëjnë shprehni dhe ushqim shpirtëror salavatet dhe selamet. Salavatet dhe selamet ndikojnë që në zemër të besimtarit të shtohet dashuria ndaj të Dërguarit të Allahut.

Pa mëdyshje, për të ndjekur denjësisht dhe për të përfutuar nga shëmbëlltira më e bukur e Tij, është kusht që të kuptohet realiteti kuranor dhe Syneti. Kurse kjo do të jetë e mundur me afrim ndaj moralit shembullor dhe thellësive të Hazreti Muhamedit (a.s.) .

Asnjë njeri nuk arriti që të përshkruajë virtytin e vërtetë të Tij. Nuk mundi të kuptojë denjësisht moralin dhe natyrën e Tij. Dijetarët, të urtët, mbretërit e zemrave dhe Xhebraili e konsideruan nderë ndjekjen e rrugës së Tij, pritjen në derën e Tij e llogaritën respekt.

Nga ana tjetër, sipas edukatës islame, lutjet fillojnë e mbarojnë me falënderime e madhërime për Allahun dhe salavate për të Dërguarin e Allahut. Ekziston një mendim dhe qëndrim se Allahu nuk refuzon salavatet të cilat, në të njëjtën kohë, janë edhe lutje. Prej këtu buron realiteti që

lutjet tona t'i stolisim, në fillim dhe në fund, me salavate. Domethënë të fusim lutjen tonë ndërmjet dy lutjeve dhe të shpresojmë për pranimin e tyre.

Në këtë kontekst Hazreti Omeri (r.a.) thotë:

“Lutja rri varur mes tokës e qiellit. Nuk ngrihet deri tek Allahu derisa nuk themi salavate për të Dërguarin e Allahut.” (Tirmidhi, Vitri, 21/486)

I Dërguari i Allahut (a.s.) një ditë prej ditësh pa një njeri i cili i lutej Allahut pas namazit, pa falënderuar dhe pa thënë salavate për të Dërguarin e Allahut, dhe tha:

“Ky njeri shpejton.”

Më pas e ftoi këtë person dhe e këshilloi duke i thënë:

“Kur dikush nga ju do t'i lutet Allahut, fillimisht le të falënderoj dhe madhërojë Allahun, më pas le të çoj salate dhe selame për të Dërguarin e Allahut. E më pas le të lutet çka të dojë.” (Tirmidhi, Deavat, 64/3477)

Ibën Abbasi përcjell një hadith në të cilin theksohet rëndësia e ndërmjetësimit të Profetit të Allahut në lutje, ku thuhet:

Zhvillohej luftë ndërmjet hebrenjve të Hajberit dhe fisit Gatafan, hebrenjtë hajberas pësonin disfatë në çdo ballafaqim. Në fund iu lutën Allahut në këtë mënyrë:

“O Zot! Të lutemi, që për hir të profetit të umetit të kohës së fundit, për të cilin ke premtuar Ti se do të vijë, na ndihmo neve që të jemi ngadhënjyes”, dhe me të vërtetë hajberasit në këtë luftë ngadhënjyen kundër fisit Gatafanë.

Por, më pas, ata refuzuan profecinë dhe librin të cilin e solli Muhamedi (a.s.), për hir të të cilit Allahu u kishte ndihmuar në ballafaqim me armikun e tyre. Për këtë shkak Allahu i Lartë zbriti këtë ajet kuranor:

“E kur u erdhi atyre prej Allahut libri (*Kur’ani*) që është vërtetues i atij, që e kishin pranë, e që para se t’iu vinte e kërkonin ndihmën e tij kundër mosbesimtarëve, e mohuan atë (*Muhamedin*) që e njihnin, kur u erdhi. Pra mallkimi i Allahut qoftë kundër mosbesimtarëve!” (el-Bekare, 89) (Kurtubi, II, 27; Vakidi, f. 31)

Siç kuptohet, madje edhe jomyslimanët të cilët i luten Allahut për hir të Profetit (a.s.) shfrytëzojnë mëshirën dhe begatinë që solli Ai për gjithë botët.

Allahu i Lartë në Kur’anin Fisnik, duke iu drejtuar të Dërguarit të Allahut thotë:

“Po, Allahu nuk do t’i dënojë ata, derisa ti (*Muhamed*) je në mesin e tyre dhe Allahu nuk do t’i dënojë, derisa ata kërkojnë falje (*bëjnë istigfarë*).” (el-Enfal, 33)

Ky lajmërim hyjnor ka ardhur për politeistët. Ja, nëse, edhe politeistët fitojnë privilegje të këtilla vetëm e vetëm pse gjendeshin në afërsi materiale me Atë, janë të pakapshme dhe të paarritshme për arsyen njerëzore begatitë hyjnore që do t’i arrijnë besimtarët. Dhe nëse besimtarët nuk mjaftohen vetëm me besimin në atë genie të bekuar, por marrin pjesë edhe nga dashuria profetike prej të Dërguarit të Allahut për të formuar esencën e besimit në fjalë...Ja, këtu, fjala ngel e mangët!...Me të vërtetë, çfarë grade do të arrijë zemra e njeriut në dashurinë për të Dërguarin e Allahut, prehja dhe

lumturia shpirtërore që do të arrijë në këtë botë dhe pozita që do të meritoj në ahiret, do të jenë të atij niveli.

Për këtë arsye, kujdes, mos harro t'i çosh shpirtit të Tij të ndershëm salavate dhe selame! Ngaqë je nevojtar për ndërmjetësimin e Tij në ditën më të tmerrshme!...

Kapitulli i Katërt

---

 *Në shkollën e arsyes dhe të zemres.
Personaliteti shembullor*

 Si e duam ne Atë

NE SHKOLLEN E ARSYES DHE ZEMRES PERSONALITETI SHEMBULLOR

Edukata hyjnore: arsimimi që bën njeriun njeri

Allahu i Madhëruar ka krijuar tokën dhe qiejt për njeriun.⁵⁵ Kurse njeriun, nuk e ka lënë të papërgjegjshëm për gjërat që ia ka lënë në disponim dhe për vetveten.⁵⁶ Domethënë Allahu, e ka drejtuar edhe gjithësinë edhe njeriun sipas ligjeve hyjnore. Ai, kështu, ka caktuar që njeriu të jetë në baraspeshë të lirisë së ëmbël dhe përgjegjesisë. Ja si e përshkruan Allahu i Madhëruar këtë segment në Kur'an:

“Ai e ngriti edhe qiellin dhe ai vuri drejtësinë. Që të mos kaloni kufirin në drejtësi.” (er-Rahman, 7-8)

Domethënë njeriu është njësuar me harmonin hyjnore të gjithësisë. Ashtu siç nuk ekziston asnjë prishje të baraspeshës në gjithësi, edhe njeriu, nuk duhet të devijojë nga rruga drejt Allahut. Të urtë janë ata të cilët kanë jetuar në suaza të baraspeshës dhe harmonisë në fjalë. Ata janë robërit më fatlumë të të dy botëve. Ata që jetojnë të pasionuar vetëm pas kënaqësive dhe argëtimeve kalimtare, janë të privuar nga fshehtësia e ardhjes dhe vajtjes nga kjo botë.

---

55. el-Xhathije, 13.

56. el-Kijame, 36.

Këta nuk kanë arritur të mëshirohen me harmoninë dhe artin hyjnor të Zotit të Vërtetë, nuk kanë kuptuar harmoninë madhështore. Mjerë për ata të cilët kalojnë jetën në humnerën e injorimit dhe mashtrimit, Ahireti për ata do të jetë pikëllim i madh.

Zgjidhja e kësaj çështjeje gjendet e fshehtë në realitetin njeri. Është e vërtetë e pakontestueshme se njeriu, i cili është dërguar në këtë botë me qëllim sprove, është i përshtatshëm edhe për të mirën edhe për të keqen. Ngaqë, sprovat kërkon që njeriu të ketë mundësi edhe për të drejtën edhe për gabimin.

Rrjedhimisht jeta e njeriut, në botën e brendshme dhe të jashtme, është në konflikt ndërmjet të së mirës dhe të së keqes, dhe që të dyja këto duan të sundojnë mbi njeriun. Domethënë, te njeriu ashtu siç ekziston fuqia e së mirës ekziston edhe fuqia e së keqes (frymës, nefsit të paedukuar).

Arsyeja, të menduarit, të gjykuarit dhe vullneti nuk janë të mjaftueshme që e mira të dalë ngadhënjimtare karshi të keqes në këtë konflikt. Sikur të mjaftonin vetëm këto elemente, atëherë Allahu i Lartë nuk do të ndihmonte njeriun e parë të krijuar, Hazreti Ademin, edhe me reuelatë. Nuk do t'i kumtonte atij të vërtetat të cilat do të udhëzojnë njerëzimin në lumturinë e kësaj dhe botës së pasme. Por, Allahu i Lartë ka udhëzuar njerëzimin vazhdimisht drejt të Vërtetës me shpallje, zbulesë hyjnore, dhe me profetë. Ka dërguar libra të cilat kanë mbështetur e përforcuar arsyen dhe zemrën e njeriut, ka edukuar njerëzimin me edukatë hyjnore. Ngaqë arsyeja është si ndonjë thikë me dy teha, e shtyn njeriun në të keq, po ashtu e çon njeriun të bëjë vepra të pëlqyeshme.

Njeriu me arsye arrin në *“formën më të bukur”*, respektivisht, në pozitën më të lartë që mund ta arrijë njeriu. Por shpesh njeriu për shkak të arsyes zbret në nivelin *“ më inferior se të kafshëve”*. Atëherë themi se arsyeja duhet mbajtur nën disiplinë. Kjo disiplinë është edukata hyjnore e shpallur, është udhëzimi profetik. Nëse arsyeja gjendet nën kontroll të shpalljes e dërgon njeriun në shpëtim. Nëse privohet nga udhërrëfimi i shpalljes, mund të jetë shkak për pasoja të hidhura.

Në historinë njerëzore mund të gjesh shumë tiranë të cilët në të njëjtën kohë kanë qenë edhe në kulm të arsyes. Por këta njerëz, që sa e sa të këqija dhe padrejtësi kanë kryer e nuk kanë ndjerë fare mundimin e ndërgjegjes, ngaqë, krimet që kanë kryer, janë vepra të mençura për ta! Për shembull mbreti hun, Hulagu, gjatë pushtimit në Bagdad, do të mbyste 400 mijë njerëz të pafajshëm, por ai nuk ndjente asnjë mundim të ndërgjegjes. Po ashtu edhe prindërit e fëmijëve të Mekes, të periudhës së injorancës paraislame, i dërgonin fëmijët e tyre femra në shkretëtirë për t'i varrosur për së gjalli, pa mos ua varur veshin britmave të zemrave të nënave të përvëluara. Sipas tyre, ishte e njëjtë të presësh një dru dhe një skllav. Madje ata këtë e pranonin si të drejtë legjitime dhe si diçka normale.

Edhe këta ishin njerëz të cilët posedonin arsye dhe ndjenja. Por ishin sikur dhëmbët e ndonjë dhëmbëzori të cilët punojnë prapshët. Vepronin prapshët.

Këta dhe shumë momente të ngjashme me këta dëshmojnë se njeriu është krijesë e cila nga prirjet dhe dëshirat që vijnë nga krijimi, ka nevojë për udhëzim, edukim dhe udhërrëfim. Por edhe udhëzimi duhet të jetë në përshtatje me natyrën e njeriut. Kjo është e mundshme vetëm e vetëm

me edukim hyjnor, me kumtimin dhe udhëzimin e profetëve. Në të kundërtën, nëse ndodh një udhëzim i papërshtatshëm për natyrën e njeriut, kjo mund të jetë pretekst për të keqe dhe dëm.

Cila cilësi sundon në karakterin e njeriut, ajo do të luajë rol asgjësues për cilësinë e kundërt. Nëse mbisundon e mira atëherë e zhdok ndikimin e së keqes. E nëse mbisundon e keqja, atëherë mundohet të mbisundojë mbi të mirën. Dhe kështu konflikti i brendshëm i njeriut zgjatë gjatë gjithë jetës. Për këtë shkak Zoti i Vërtetë, me favorin e vetë, dërgoi profetë dhe *evlija*, miq të Zotit, si udhërrëfyes dhe edukues. Vetëm ai njeri i cili është i edukuar nën përkujdesjen e duarve të shkathta, frymëzuese dhe të bekuara ka zbuluar bukuritë e natyrës njerëzore. Në këtë përkujdesje cilësitë e ngrira si akulli, shndërrohen në kopshte behari. Ashtu si njerëzit injorant të kohës paraislame në saje të udhëzimit të Krenarisë së Gjithësisë do të shndërrohen në personalitete më të çmueshme të njerëzimit.

Respektivisht, nëse njerëzit u përmbahen udhëzimeve profetike shndërrohen në njerëz me të cilët është i kënaqur Allahu, dhe të cilët meritojnë lëvdata. Kurse ata të cilët bien nga provimi hyjnor, konflikti ndërmjet frymës, dhe shpirtit, bien në pozitën e më të poshtërve. Edhe jeta e kësaj bote është krijuar për të sprovuar njeriun se cilën nga këto qëllime do të realizojë. Njeriu me vullnetin e tij të lirë do të drejtojë tendencat pozitive dhe negative në njërin nga këto dy rrugë me kahe të kundërta.

Ky orientim do të realizohet sipas përfundimit të konfliktit ndërmjet frymës dhe shpirtit. Por gjersa të realizohet kjo, njeriu përjeton momente të llojllojshme. Nëse njeriu gjendet në një kopsht me trëndafila shndërrohet në aromë

të këndshme. E nëse gjendet në vende të kundërta me këto, mbushet me erëra të papëlqyeshme. Pa mëdyshje, reflektimi i rrethit shihen tek ai. Dhe për këtë themi se qenia më e nevojshme për udhëzim, edukim dhe pastrim është njeriu.

Bota e brendshme e njerëzve të paedukuar dhe personave, zemra e të cilëve nuk ka gjetur prehje, i përngjanë pyllit në të cilin janë të strehuar kafshë të shumta. Në çdo njeri, sipas natyrës së tyre gjendet i fshehur një karakter si i kafshës. Dikush është kurnac si dhëlpër, dikush mishngrënës si hienë, dikush energjik si milingonë, e dikush helmues si gjarpër.

Dikush kafshon kur e përkëdhel, dikush thithë gjak si shushunjë, dikush para teje qesh kurse pas të bën varrin. Që të gjithë këta janë karaktere që gjenden tek kafshët.

Nuk ka shpëtuar veten me edukim shpirtëror nga sundimi i frymës, njeriu i cili nuk ka arritur të ndërtojë një karakter të shëndoshë, njerëzit e këtillë gjenden në harkun e virtyteve të shëmtuara. Te dikush sundon një, te dikush tjetër disa nga karakteret shtazarake. E kur ky realitet i brendshëm reflektohet në fytyrë, nuk është vështirë të njihen këto karaktere, për ata që janë kompetentë. Për rrjedhojë, sjellja e tyre është si pasqyrë e sinqertë e cila reflekton botën e brendshme të tyre.

A nuk është komunizmi, sistem ky i themeluar mbi gjakun e njëzet milion njerëzve, reflektim i një zemre të egër? A nuk janë piramidat, të cilat në të njëjtën kohë janë varreza të mijëra njerëzve për një Faraon, dëshmi të një tiranie të padhimshme? Këta, edhe më tej nga sa e sa injorantë, konsiderohen si monumente historike magjepsëse, shikuar nga aspekti racional. Por kur këta vështrohen nga

prizmi i të vërtetës dhe të drejtës, bie në sy një portret i cili do të mahniste madje edhe hienat më gjakatare.

Që të gjitha këto dëshmojnë faktin se nëse në një popull sundojnë njerëz me karakter bretkose, ai vend shndërrohet në baltovinë.

Nëse udhëheqin njerëz me karakter gjarpri dhe kolo-pendre, helmohet populli i tërë, fillon terrori dhe anarkia. Por kur në një popull sundojnë persona me natyrë trëndafil-li, i tërë vendi shndërrohet në lulishte, njerëzimi gjen prehjen dhe lumturinë e vërtetë.

Ja për këtë themi se edukata hyjnore është kusht i pa-tejkalueshëm. Personat që gjenden larg edukatës hyjnore të shpallur, madje edhe nëse nuk manifestojnë pamje të këtillë terrori, dhe herë-herë veprojnë me drejtësi dhe sjellje bukur, ata çdo herë janë potencial për të manifestuar sjellje terrori, ngaqë bukuritë e fituara pa edukatë hyjnore janë kalimtare. Në veçanti në momente të vështira dhe gjatë momenteve kur dëshirat egoiste rebelohen, te personat e privuar nga edukata hyjnore, shfaqen, çdo lloj sjelljesh të shëmtuara dhe të shtrembëta. Egoja e paedukuar i përngjet një maceje të dashuruar me miun. Kjo mace, duke ngrënë ushqimin e mjaftueshëm për të, nëse sheh një mi, lë anësh dhe nëpërkëmb ushqimin e shijshëm që gjendet para saj, dhe hidhet në ndjekje të miut. Edhe njeriu nëse nuk edukohet në suaza të kriterëve hyjnore, edhe pse zemra i është nënshtruar bukurive të panumërta, egoja e shtynë atë zemër të ndjekë miun dhe shkatërron njeriun. Nëse shikojmë jetën e Farao-nit dhe Nemrudit, shohim se sa e sa njerëz, këta tiranë gjak-pirës, kanë ekzekutuar vetëm e vetëm për hir të dëshirave personale, duke i vënë njerëzit në pozitë të një miut të paverë. Kurse edukata hyjnore, jo vetëm kundërshton mbytt-

jen e njeriut të pafajshëm, por urdhëron, që njeriu të jetë si një qiri e të dridhet edhe para një hakut të vogël të robrit. Hazreti Muhamedi (a.s.) ka ndaluar prerjen e paqëllimtë goftë edhe të një dege të gjelbër të ndonjë druri. Krenaria e Gjithësisë, për çlirim e Mekes, ndërroi rrugën e ushtrisë së Tij, vetëm e vetëm, që të mos frikojë një bushtër që i jepte gji këlyshit. Osmanlliu i edukuar me këtë frymë, me tharmën e mëshirës që trashëgoi nga Hazreti Pejgamberi, do të themelojë vakëfe të shumtë ku do të arrihet më e mira në shërbim të njeriut dhe do të shprehet dhembshuri ndaj krijesave tjera. Këtë dhembshuri e kanë vërejtur edhe vizitorët dhe udhëtarët e rastit që vinin në atë kohë në Stamboll. Sipas të cilëve, madje, edhe qentë dhe macet që gjendeshin në lagjet ku jetonin myslimanët shëtitshin rreth njerëzve, kurse në lagjet tjera kur ata shihnin ndonjë njeri largoheshin me vrap.

Që të gjitha këto janë manifestime të edukimit apo të mosedukimit të njeriut. Njeriu është ai i cili derdh gjak, ai që ujit tokën me gjak, ai që pi gjak, po ashtu njeriu është ai i cili i ofron gjak ose trëndafil nevojtarit. Por ja që në këtë botë njerëzit me karaktere të kundërta jetojnë së bashku. Nëse do të shëmbëllenim këtë realitet do të shohim, se kjo situatë i ngjanë gjendjes së drenushës së butë e cila është e mbyllur në një ahur së bashku me kafshë tjera me natyrë të vrazhdë e të egër. Herë-herë jetojnë afër njëri-tjetrit një koprrac dhe një bujar, një i urtë dhe një injorant, një tiran dhe një i mëshirshëm. Koprraci është i pamëshirshëm, frikacak, larg shërbesës. Në të kundërtën bujari është i mëshirshëm, modest, në shërbim të njerëzve. I padituri, injoranti, nuk kupton dijetarin e urtë, tirani mendon se është i drejtë dhe çdo herë përdor forcën. Domethënë, në këtë botë jetojnë së bashku persona të cilët kanë shpirt engjëllor dhe pranë tyre

hienat. Njëri është në rrugën e njohjes, kërkesës dhe shërbesës së të Vërtetit, tjetri llogarit lumturi të jetuari me tipare të qenieve inferiore, qëllimi final i të cilëve është: ushqimi, epshet, pozita dhe pasionet e ndryshme. Në realitet, është një sprovë e rëndë të jetosh në një botë e cila ngërthen në vete karaktere të ndryshme. Qëllimi i vërtetit i njeriut është të kalojë këtë provim dhe të fitojë miratimin dhe takimin me Allahun. Për këtë shkak ai duhet të zhvishet nga e shëmtuara dhe të përvetësojë virtytet e lavdëruara.

Qenia njerëzore, e cila është qiellore nga aspekti shpirtëror, fizikisht është e krijuar nga dheu. Kur shpirti do të kthehet tek Allahu, trupi do të kthehet në tokë. Njeriu, nga aspekti fizik mban cilësi të qenieve tjera. Për këtë shkak, është e nevojshme që ai të përgatisë veten me një edukatë dhe pastrim hyjnor, të mbajë nën kontroll egon e tij dhe të ushqejë dhe forcojë shpirtin. Në të kundërtën është e patejkalueshme disfata karshi djallit nga jashtë, dhe fuqive destruktive egoiste, nga mbrenda. Në këtë kontekst Allahu i Lartë në një ajet kuranor thotë:

“Pasha njeriun dhe Atë që e krijoi atë! Dhe ia mësoi se cilat janë të këqijat dhe të mirat e tij. Pra, ka shpëtuar ai që e pastroi vetveten (nga papastërtitë shpirtërore dhe fizike). E ka dështuar ai që e poshtëroi vetveten.” (esh-Shems, 7-10)

Ja si i komenton dhe i përshkruan poeti Mevlana Xhe-laled-din er-Rumi, të keqen dhe të mirën të cilat Allahu i Lartë i përmend në këtë verset kuranor:

“O ti që udhëton drejt të Vërtetës, Hakut! Nëse dëshiron të mësosh të vërtetën, nuk ka vdekur as Musai e as Faraoni, sot ata jetojnë në ty, janë të fshehur në qenien tënde, vazhdojnë luftimet në zemrën tënde. Për këtë shkak, duhet të kërkosh në veten tënde

këta dy persona që vazhdojnë të luftojnë ndërmjet veti!"

Po ashtu, Rumi këshillon dhe thotë:

"Mos ushqe e mos zgjero lëkurën! Ngaqë, në fund ajo do të jetë një kurban që do t'i jepet dheut. Ti, shiko të ushqesh zemrën tënde! Eshhtë ajo që do të ngrihet në madhëri dhe do të nderohet!"

"Ushqeje trupin me pak ushqim të yndyrshëm dhe me pak mjaltë. Ngaqë ai i cili ushqen tepër atë, në fund, bëhet pre e dëshirave egoiste dhe poshtërohet!"

"Ushqeje shpirtin me ushqime shpirtërore. Afroji mendim të pjekur, kuptim të hollë dhe ushqime shpirtërore, le të shkojë i fortë dhe i qëndrueshëm në vendin e vajtjes!"

Egoja e paedukuar i përngjet drurit me rrënjë të kalburra. Shenjat e të kalburit vërehen në degët, gjethet dhe frytet e saj. Nëse ka ndonjë sëmundje në zemër, kjo manifestohet në lëvizjet e trupit. Këta janë cilësi egoiste, frymore, si zilia, urrejtja, kryelartësia, të cilat kanë nevojë për kurim të shpejtë. Përmirësimi i këtyre cilësive negative është i mundur nëse ndiqet udhëzimi që dëshiron dhe ka porositur Allahu. Dy tendenca elementare që shërbejnë që njeriu të ndërtojë personalitetin e tij konform miratimit të Allahut të Lartë janë: shëmbëllimi dhe imitimi.

Tendenca për shëmbëllim dhe imitim

Njeriu, që nga momenti i lindjes, në çdo sferë të jetës, ka nevojë për të marrë për shembull dikë. Ngaqë mendimet, besimet dhe veprat e veta, si gjuhën, fenë, moralin dhe shprehjet, elemente këto që e formojnë jetën e tij, gjithmonë i percepton nga përshtypjet e shembujve që i ekspozohen. Edhe pse herë-herë ndodhin përjashtime të vogla, në përgjithësi kjo është kështu. Për shembull: fëmija fillimisht mëson gjuhën që flasin prindërit e tij, më pas me shembuj tjerë mëson gjuhën e dytë, të tretë dhe të katërt. Respektivisht, nga një aspekt, edukimi dhe arsimimi i njeriut nuk është gjë tjetër vetëm se imitim i gjërave pozitive dhe negative që vijnë si pasojë e prirjes për imitim që gjendet në natyrën e vetë njeriut. Dhe për këtë njeriu është nën influencën e të ëmës, në duart e të cilës është rritur, të atit, rrethit familjar dhe të ambientit në të cilin jeton dhe bëhet anëtar i shoqërisë si një personalitet pozitiv ose negativ, si rrjedhojë e ndikimeve në fjalë.

Derisa, zakonisht, njeriu aftësitë e dukshme, si gjuhën, i mëson lehtë, ai ballafaqohet me sfida serioze gjatë formimit fetar, moral dhe botës shpirtërore. Ngaqë, pengesat si nefsi, fryma, dhe djalli, pengesa këto të pandara nga njeriu, të cilat vullneti hyjnorë ia dhuroi njeriut me qëllim sprove, e largojnë njeriun nga imitimi i këtyre vlerave. Njerëzit, si rezultat i tendencës për imitim dhe shembullin që gjendet në natyrën e tyre, pasionohen pas personave të cilët i pranojnë si udhërrëfyes dhe mundohen që sipas mundësive të ndjekin ata. Për rrjedhojë njerëzimi, derisa feja, morali dhe bota shpirtërore e tyre nuk formohen nga pejgamberët dhe miqtë e Zotit, nuk mund të shpëtojnë nga rebelimi, neglizhenca dhe sajimi. Në këtë mënyrë lumturia e përhershme e tyre

shndërrohet në dështim të hidhur. Për rrjedhojë, sot, sa e mjerueshme është gjendja e disa njerëzve të cilët i marrin për model dhe mundohen t'i arrijnë disa "personazhe yje", të cilët notojnë në argëtim të pakontrolluar, dhe në këtë mënyrë humbin lumturinë e përhershme.

Kjo gjendje e mjerueshme nuk është gjë tjetër vetëm se shkatërrim i frontit të zemrës së zbrazur, duke ua dhuruar personave të gabuar me qëllim të mbushjes së saj. Ja si e shëmbëllen këtë gjendje të mjerueshme poeti Mevlana Xhelaled-din er-Rumiu:

"Nuk të habit fakti se qengji ik nga ujku, ngaqë ujku është gjuetari dhe armiku i qengjit. Por ajo që të bën të habitësh është kur qengji ia dhuron veten ujkut."

Për këtë shkak themi se njerëzimi gjithmonë ka nevojë për udhërrëfyes shpirtëhollë, të ndjeshëm dhe delikatë.

Personaliteti shembullor i Profetit

Meqë ndjekja dhe imitimi i personave të cilët njeriu i pëlqen dhe i do është një tendencë që buron nga natyra njerëzore, është një moment shumë me rëndësi që njeriu të gjejë shembull më të përsosur dhe të hapërojë pas gjurmëve të tyre. Për këtë shkak Zoti i Vërtetë, favori dhe fisnikëria e të cilit janë të pafundme, krahas librave që ua shpalli njerëzimit, dërgoi edhe profetë, të cilët janë manifestime të gjalla të këtyre librave dhe posedues të mijëra e mijëra tipareve hyjnore. Ata janë personalitete shembullore të cilët manifestojnë sjellje të përsosura në sferën e fesë, diturisë

dhe moralit. Për rrjedhojë të gjithë këta profetë do t'i ofrojnë njerëzimit shërbesa të pashembullta, duke lartësuar sjelljet shembullore gjatë historisë njerëzore.

Nëse në ndonjë skaj të botës vërehet ndonjë sistem i drejtë në mes njerëzve, nëse ka dhembshuri dhe mëshirë që lidh zemrat e njerëzve me njëra tjetrën, ose nëse në një shoqëri të pasurit ndihmojnë të vobektit me dhembshuri, nëse të fuqishmit mbrojnë të diskriminuarit, nëse të shëndoshët mbajnë në dorë nevojtarët e sëmurë, nëse pronarët e thesareve kujdesen për jetimët dhe ushqejnë dhe mbrojnë vejushat, dijeni, se pa mëdyshje, këto vlera janë përcjellë në këtë shoqëri nga profetët dhe ndjekësit e tyre.

Familja njerëzore, që ka filluar me Hazreti Admin dhe Havanë (a.s.) për të jetuar në preheje fetare dhe në ambient lumturie kanë zgjedhur vendin e Qabesë në Mekë për vend adhurimi. Më pas njerëzimi, bijtë e Ademit të shpërndarë nëpër tokë, si rezultat i nevojave jetike dhe shoqërore, do të vazhdojnë jetën e tyre fetare duke u udhëzuar herë herë me profetë dhe, disa herë kur të vërtetat hyjnore ndryshoheshin nga disa manipulues dhe injorantë, Zoti i Vërtetë, dërgoi profet dhe rigjallëroi fenë duke larguar këto ndërhyrje. Njerëzimi në këtë mënyrë do të arrijë në kohën e fundit, duke u mbrojtur, me favorin hyjnor, nga krizat personale dhe shoqërore. Dhe në fund, erdhi “periudha e lumturisë” e cila i përngjet mesditës, dhe me Zotëriun tonë Hazreti Muhamedin (a.s.) jeta fetare në vendin e fillimit do të tregojë një majë përsosmërie të fundit. Është e pamundur të supozohet ndonjë përsosmëri tjetër pas përsosmërisë muhamedane. Ngaqë feja është përkryer duke u rigjallëruar me profet të dërguar dhe feja islame është bërë fe me të cilën është i kënaqur Allahu (xhel-le shanuhu). Atëherë themi se për tendencën imituese të njeriut, e cila është pjesë e natyrës

njerëzore, shembull i përkryer është i Dërguari i Allahut, i cili gjatë jetës së tij ka manifestuar shembuj konkret dhe të panumërt. Pa dyshim suksesi në imitim të Profetit tonë, është i lidhur me dashurinë tonë ndaj Tij, duke qenë të pasionuar në karakterin dhe përsosmërinë e tij.

SA E DUAM NE ATE?

Të përdorim zemrën dhe arsyen

Allahu i Lartë, e krijoi njeriun shembullor, e nderoi atë duke e bërë qenien më të lartë. Derisa, gjithçka që ekziston në qiej dhe në tokë, i është vënë në shërbim të tij, natyrisht, të gjithë këta vetëm për ata që mendojnë, që do të thotë se detyra jonë më e lartë është të mendojmë dhe meditojmë mbi dhuntitë e Allahut, që na ka dhuruar neve, dhe të vlerësojmë ata sipas qëllimit të tyre. Në veçanti jemi të obliguar të shfrytëzojmë dhe të përdorim zemrën dhe arsyen tonë në formën më të drejtë

Si duhet përdorur arsyeja?

Arsyeja nuk duhet t'i nënshtrohet egos-frymës, por duke njohur të vërtetat hyjnore duhet të jetë e vetëdijshme që gjendet në botë të sprovave.

Si duhet përdorur zemra ?

Zemra është vend i vërtetë i dashurisë, pasionit real ndaj Zotit të lartë. Është vendshikimi hyjnor. Për rrjedhojë, duhet mbajtur pastër nga çdo lloj mëkati dhe çdo gjëje që e largon nga Zoti, duhet të jetë e mbushur me përmendje

dhe përkujtim dhe njëshmëri të Allahut. Dhe në fund duhet dërguar para Allahut një zemër e shëndoshë. Për të realizuar këtë duhet që:

Shembulli i vetëm -Hazreti Pejgamberi

Allahu i Lartë, na ka dërguar profetë me qëllim udhëzimi dhe tërheqje vërejtjeje. Si rezultat i favorit dhe fisnikërisë së Tij të pafund, kanë ardhur, në periudhën deri para 1400 vjetëve, mbi 124 mijë profet. Allahu i Madhëruar më në fund do të dërgojë Profetin më të dashur, më të zgjedhur, më të çmuar dhe më të veçantë. Çdo profet ka qenë i dërguar për një popull. Profetët i udhëzonin popujt e tyre, te të cilët ishin dërguar, sipas përkatësisë së tyre shoqërore. Kurse, Zoti i vërtetë dërgoi Krenarinë e Gjithësisë, të Dërguarin e Allahut, Muhamedin (a.s.) për gjithë njerëzimin. I dhuroi periudhës deri në kiamet kumtimin e Tij. Allahu, i dhuroi botës Atë, në kohën kur femohimi dhe injoranca ishin në kulm, udhërrëfyes si një diell. Na dhuroi neve si një dhuatë dhe një favor.

Mrekullia më e madhe

Allahu i Madhëruar i dhuroi të Dërguarit të Allahut (a.s.) mrekullinë më të madhe: Kur'anin Fisnik. Kur'ani deri në Kiamet do të dëshmojë se është fjalë e Allahut dhe do të dëshmojë profecinë e të Dërguarit të Allahut. I gjithë njerëzimi deri në Kiamet do të shohë dhe do të njohë këtë mre-

kulli të Profetit (a.s.). Hazreti Pejgamberi, në saje të mre-kullisë kuranore, do të nxjerr në shesh një shoqëri të tillë që do të njihet me epitetin periudha e lumturisë. Asnjëherë nuk ka ekzistuar, as që do të ekzistojë ndonjë shoqëri në botë sikur kjo, ngaqë atë kohë, nga njerëzimi i injorancës, respektivisht nga njerëzit e fundit të Oqeanit Indian, do të shfaqen njerëz me vlera më të larta se majat e Himalajeve. Një shoqëri e egër e cila varroste vajzat e tyre për së gjalli, në saje të edukimit, inspirimit dhe shpirtit të Profetit, do të stoliset me ndjenjën e mëshirës, dhembshurisë dhe përgjegjësisë, e cila nuk do të mund të përballojë, madje, edhe gëlltitjen e qengjit nga ujku diku në breg të lumit Dixhle. Vetëm ky sukses mjafton për të dëshmuar madhërinë e personalitetit të Profetit dhe për të provuar se ç' shembull i përkryer ishte Ai.

Të verbrit mohojnë diellin

Nëse sytë nuk janë të verbër detyrimisht e shohin Atë, nëse nuk janë me të meta fizike nuk mund të gjejnë asnjë mangësi tek Ai. Ata të cilët duan t'i veshin atij ndonjë mangësi, nuk bëjnë gjë tjetër vetëm se manifestojnë dobësitë, gabimet dhe mangësitë e tyre. Historia është e stërmbushur me akuza të pahijshme dhe tirani që popuj të ndryshëm kanë manifestuar kundër profetëve. Të vërtetat hyjnore, të cilat i kumtonin profetët, ua prishnin rehatinë egoiste disa personave. Për këtë shkak ata, për të arsyetuar dhe legalizuar mënyrën e tyre të jetesës egoiste, mundoheshin t'ua vishnin mangësitë e tyre profetëve. Për rrjedhojë, edhe sot të gjitha fushatat që zhvillohen kundër Profetit, reflektojnë

imoralitetin dhe paaftësinë e atyre që i bëjnë këto akuza.

Çdo qenie mund të zhvillojë jetën vetëm në një ambient të përshtatshëm për natyrën e saj. Edhe qenia njerëzore nuk bën përjashtim nga ky rregull. Ashtu siç është e pamundur të adaptosh për jetë një bletë, ushqimi dhe hapësira e frymëmarrjes të së cilës është bota brenda esencës së lules, në një ambient jashtë botës në të cilën është mësuar të jetojë, po ashtu nuk është e mundur të bësh të jetojë një mi, natyra e të cilit është e përshtatshme për ndyrësira, në një bahçe me trëndafila. Ashtu siç ushqehen shpirtrat e lartë me inspirimet që reflektohen nga realiteti muhamedan, po ashtu edhe shpirtrat mëkatarë dhe të ndyrë prehen me ndyrësira.

Hazreti Ebu Bekri (r.a.) shikon në fytyrën e ndershme të Profetit (a.s.), magjepset dhe thotë: "Oh, sa e bukur është kjo fytyrë e bekuar!" Kjo, në realitet, do të thotë shikim i botës së brendshme të reflektuar në atë pasqyrë.

Ebu Bekri thënies së Profetit: "*Nuk kam shfrytëzuar asnjë pasuri tjetër sa kam shfrytëzuar pasurinë e Ebu Bekrit*", do t'i përgjigjet me fjalët: "*A nuk ekzistojmë unë dhe pasuria ime vetëm për Ty, o i Dërguari i Allahut?!...*" (Ibn Maaxhe, Mukadime, II), nga kuptohet se Ebu Bekri dhe gjithçka që ai posedonte ishin të nënshtuar dhe të tretur në të Dërguarin e Allahut, ngaqë bota e tij e brendshme ishte si një pasqyrë që reflekton moralin e profetit fisnik Muhamedit (a.s.). Kurse kryearmiku i Allahut dhe Profetit, Ebu Xhehli nga ajo fytyrë e bekuar fiton përshtypje të kundër dhe ngel i huaj përballë bukurisë dhe madhërisë së fytyrës së bekuar. Pretekst për këtë është fakti se që të dy ata e shihnin veten e tyre, respektivisht, botën e tyre të brendshme, në pasqyrën muhamedane. Ngaqë, profetët janë sikur pasqyrë, çdokush e sheh veten e vet tek ata. Asnjë pasqyrë nuk gënjen për

hatër, nuk tregon të bukurën të shëmtuar, të shëmtuarën të bukur? Reflekton vetëm atë që gjendet para saj.

Feja Islame është në mbrojtje të Allahut të Madhëruar. Të gjithë ata të cilët pretendojnë të sulmojnë Kur'anin dhe Hazreti Pejgamberin, kurdo do të përjetojnë dënimin hyjnor. Theksojmë se është e pamundur të asgjësohet tendenca për të vërtetën dhe të vërtetin, të cilin Allahu e ka krijuar në natyrën e njeriut. Edhe pse pabesia përhapet me dhunë, ajo nuk mund të pengojë shfaqjen e rrënjëve të vendosura në thellësitë fetare shpirtërore dhe të ndërgjegjes. Nuk mund të ndalohet nevoja e njeriut për t'u afruar tek Zoti i vetëm. Nuk mund të mënjanohej këto kënaqësi të natyrës së njeriut, ngaqë, fuqia hyjnore, nevoja për fe dhe afrim kah Zoti janë ligje të pandryshueshme të Zotit të Vërtetë. Sa bukur poeti Mevlana Xhelaled-din er-Rumi, e përshkruan gjendjen e personave që sillen si të verbër karshi realitetit dhe mundohen të shuajnë dritën hyjnore, kur thotë:

“Të shash diellin, i cili shndrit gjithësinë, të kërkosh mangësi tek ai, të verbër janë sytë e mi, të errësuar janë, mjegullim është të vetfjyesh, të vetnënçmohesh.”

“Nëse Allahu do që të gris perden e dikujt, nëse do të nxjerrë në shesh turpin e tij, i dhuron zemrës së tij dëshirë për të fyer njerëzit e mirë.”

Njerëzimi duhet të mendojnë si të falënderojnë Hazreti Pejgamberin, ngaqë ajo zemër e cila nuk është mbushur me ndjenja falënderimi karshi mundimeve të Tij, nga lindja deri në vdekje për të shpëtuar dhe udhëzuar njerëzimin, nuk është zemër.

dashuria e prindërve për fëmijët e tyre. Profet ky, i cili na tregon se nuk ekziston asnjë njeri të cilit i janë kanosur sa Atij, se askush nuk është munduar dhe persekutuar sa Ai, nuk është detyruar askush të rrijë i uritur sa Ai. (Tirmidhi, Kiamet, 34/2472)

Por, Ai asnjëherë nuk është ankuar për veten, kurse mundimet që përjetonte umeti i Tij, ia përvëltonin zemrën. Ai ishte një profet i mëshirshëm dhe mendonte për ne në këtë botë dhe do të mendojë, do të përpiqet dhe do të përkuajdeset për faljen dhe për shpëtimin tonë edhe në *mahsher* (vendgrumbullim), madje do të bëjë sexhde dhe do t'i lutet Allahut me sy të lotuar për ndërmjetësim, derisa Allahu t'ia pranojë lutjet e tij për umetin të cilin e do shumë...⁵⁷

Ne sot duhet të duam atë më shumë se veten tonë, të bëhemi besimtarë ashtu siç dëshiron Ai dhe të lidhim zemrën me atë Profet, i cili gjersa ishte në këtë botë mendohej aq shumë për ne, kurse në Ahiret do të lutet për ndërmjetësim.

I dashuruari ndjek të dashurin

Profeti ynë në një hadith thotë: *"Njeriu është së bashku me atë që e do."* (Buhari, Edeb, 96)

Sa e duam ne zotëriun tonë Pejgamberin (a.s.)? Natyrisht kjo dashuri kërkon të ndahet mes veti, duke u mirëkuptuar dhe bashkëjetuar. Njeriu është me atë që e do në të folur, njeriu është me atë që e do në bisedë, në sjellje, në qe-

57. Shih. Buhari, Enbija, 3, 9; Muslim, Iman, 327, 328; Tirmidhi, Kiamet, 10.

nie, në ndjenja, në mendime dhe në të jetuar. Respektivisht, nëse në dashuri nuk ekzistojnë këto momente të bashkimit dhe nëse i dashuruari ndjek rrugë krejtësisht të kundërt nga i dashuri, atëherë nuk mund të jenë së bashku ngaqë kjo do të thotë se ai nuk e do atë. Atëherë ne sot sa e duam Zotëriun tonë, Profetin (a.s.), sa e ndjekim synetin, traditën e tij? Fëmijëve dhe rrethit tonë, sa u tregojmë për Profetin tonë?

Për të ndjekur Atë duhet pasur edukim shpirtëror

Për të arritur lumturi në këtë botë me brenga dhe në këtë mejdan me britma kemi nevojë që të ndjekim në çdo sferë të jetës Muhamedin (a.s.), duhet marrë si shembull Ai në marrëdhëniet shoqërore, në marrëdhëniet familjare, në punë, e tjerë, e tjerë... Ai është shembulli i vetëm i cili duhet ndjekur nga gjithë njerëzit e shtresave të ndryshme. Si do të ndjekim atë? A thua duke lexuar nga ndonjë fletë! Jo, por duke e kalitur, edukuar zemrën tonë me njohuri mbi Atë... Ja si i përshkruan Allahu i Madhëruar themelet e këtij edukimi në ajetin 21 të sures el-Ahzab:

“Ju e kishit shembull më të lartë (*usvei hasene*) në të Dërguarin e Allahut, kuptohet ai që shpreson në shpërblimin e Allahut në botën tjetër, ai që atë shpresë e shoqëron duke e përmendur shpesh Allahun” (el-Ahzab, 21)

Kushti i parë i këtij edukimi është shpresa për takim me Allahun. Duhet mos harruar kurrë fakti se një ditë do të japim llogari para Allahut dhe duhet të jetojmë me këtë vetëdije.

Kushti i dytë i këtij edukimi është shpresa për takim me Atë? Duhet kuptuar ajo që është kalimtare dhe duhen tejkultuar kufijtë e saj. Sa bukur e paraqet këtë moment poeti Mevlana Xhelaled-din er-Rumi:

“Jeta e kësaj bote është një ëndërr. Të jesh pronar i thesareve në botë i përngjet gjetjes së pasurive në ëndërr. Pasuria e kësaj bote ka ngel në këtë botë duke u bërë hir prej brezi në brez.”

Shikuar nga ky aspekt, është e obligueshme që të jemi të vetëdijshëm se gjendemi në një botë sprove. Dhe në këtë mënyrë duhen larguar dëshirat egoiste dhe duhet pranuar zemra jonë si udhëpërshkruese e pafund, duhet fituar vetëdije sipas të cilës Ahireti do të jetë një shesh takimi. Për të arritur këtë duhet marrë hise nga personaliteti shembullor i Profetit tonë. Atëherë, Allahu na premtom Xhenetin dhe na jep fjalën se do të na mundësoj të shohim bukurinë e Allahut të Madhëruar.

Kurse kushti i tretë i këtij edukimi është përmendja (*dhikri*) i shpeshtë i Allahut. Duhet që zemra të jetë vazhdimisht me Allahun. Allahu i Madhëruar në Kur'anin Fisnik, sa i përket këtij momenti, urdhëron e thotë: **“përkujtojnë Allahun, kur janë në këmbë, kur janë ulur, kur janë të shtrirë në krah...”** (Ali Imran 191), domethënë vazhdimisht janë me Allahun, vazhdimisht janë me vetëdije se gjenden nën kamerën hyjnore. Zoti ynë është më afër nesh se aorta jonë, atëherë ne sa jemi afër Tij? Për të formuar këtë afërsi, kemi nevojë për të marrë shembull Profetin Tonë (a.s.).

Vlera e Profetit dhe ne

Pa mos e kuptuar mirë vlerën dhe nderën e të Dërguarit të Allahut, nuk mund të marrësh rrugë drejt Allahut të Madhëruar. Vetë Allahu i Lartë, në Kur'anin Fisnik, na tregon vlerat e Pejgamberit të Allahut ku thotë:

“Është e vërtetë se Allahu dhe engjëjt e Tij me madhërim e mëshirojnë Pejgamberin. O ju që keni besuar, madhërojeni pra atë (duke rënë salavatë) dhe përshëndeteni atë me selam.” (el-Ahzabë, 56)

Allahu i Lartë dhe engjëjt i dërgojnë urata (salavate) krijesës më të ndershme, Muhamedit (a.s.). Ky realitet i tejkalon kufijtë e zemrave, arsyeve dhe mundësive tona. Si mund të dërgojë urata Allahu i Madhëruar për një qenie që vetë ai e ka krijuar? Edhe pse ka shumë komente mbi këtë çështje, por kjo, edhe më tej ngel një enigmë hyjnore (*sëri ilahi*). Por është shumë e qartë se Allahu i Madhëruar, ka një dashuri dhe respekt shumë të veçantë ndaj Profetit tonë Muhamedit (a.s.). Allahu i Lartë kërkon që edhe ne të kuptojmë këtë realitet dhe urdhëron e thotë:

“O besimtarë! Edhe ju dërgoni salate, (urata) të panumërta atij, dhe me një nënshtrim të vërtetë jepni atij selam (luteni për paqë)?”

Por këto salate dhe selame nuk duhen përsëritur vetëm me gojë. E gjithë qenia jonë duhet të përjetojë dhe të jetë e vetëdijshme për këto urata dhe përshëndetje. Çdo sjellje në jetën tonë familjare, në punën tonë të përditshme, në marrëdhëniet tona ndërnjerëzore, duhet manifestuar në pajtueshmëri me salatet dhe selamet për të Dërguarin e Allahut.

Duhet menduar se a thua i Dërguari i Allahut (a.s.) buzëqesh i kënaqur nga sjelljet tona në familje, nga marrëdhëniet tona tregtare, nga marrëdhëniet ndërnjerëzore? A thua buzëqesh nga mënyra e edukimit të fëmijëve tanë? A thua buzëqesh i kënaqur nga adhurimet tona? Në se këto pyetje nuk ia parashtrijmë vetes sot, nëse sot nuk bëjmë llogari nesër (në ditën e mahsherit) kjo do të jetë e tmerrshme. Pa dyshim ditën e kiametit do të na thuhet:

اِقْرَأْ كِتَابَكَ كَفَىٰ بِنَفْسِكَ الْيَوْمَ عَلَيْكَ حَسِيبًا

“Lexo librin tënd! Sot mjafton për ty vetja jote si llogaritës.” (el-Isra, 14).

Atëherë në librat e veprave tona do të kemi mundësi të shohim të gjitha gjendjet tona, do të shikojmë jetën tonë, filmin e jetës sonë. Si i kemi falur namazet? Si i kemi agjëruar ramazanet? Si i kemi kryer ibadetet vetëm formalisht, apo edhe me zemër, me shpirt dhe vetëdije? Çfarë kemi bërë karshi dhuntive të panumërta të cilat na i ka dhuruar Allahu në këtë botë? Sa i kemi shfrytëzuar ato në rrugë të mbarë, si shpirtin, arsyen, pasurinë dhe trupin. Nesër në Kiamet të gjitha këto do të na ekspozohen e ne do t'i vështrijmë ne ekranet e kiametit. Por çështja kryesore është që gjendjen dhe veprat tona t'i shikojmë në këtë botë dhe të marrim masa të nevojshme.

Sprova e dashurisë dhe edukatës

Të gjithë njerëzit në këtë botë janë në sprovë, kjo botë është një shkollë sprove hyjnore. Njëra nga sprovat me rëndësi të kësaj shkolle është dashuria për Hazreti Pejgamberin, respekti dhe edukata ndaj Tij. Allahu i Lartësuar në Kur'an thotë:

“O ju besimtarë, respektoni Allahun dhe të Dërguarin e tij dhe mos i çoni kot veprat tuaja.” (Muhamed, 33)

“O ju që keni besuar, mos ngritni zërin tuaj mbi zërin e Pejgamberit dhe mos iu ngërmoni atij si i ngërmoni njëri-tjetrit, e të zhduken veprat tuaja duke mos e ditur ju.

Ata që ulin zërat e tyre pranë të Dërguarit të Allahut, Allahu zemrat e tyre i ka përshtatur për devotshmëri, ata kanë falje mëkatesh dhe shpërblim të madh.

Ata që të thërrasin përtej mureve, shumica e tyre janë që kuptojnë. (el-Huxhuratë, 2-4)

Domethënë, respekti ynë ndaj të Dërguarit të Allahut, ndjekja e synetit të profetit, njohja jonë mbi Profetin, janë sprova të devocionit së zemrës sonë, janë ndërmjetësues të afërsisë sonë me Allahun.

Ata që sillen në formë banale ndaj Tij, flasin me zë të lartë në prezencë të Tij, ata që nuk e nderojnë janë njerëz të cilët nuk logjikojnë, njerëz me të meta. Atëherë, si duhet marrë për shembull i Dërguari e Allahu? Përgjigjen e kësaj pyetjeje e gjejmë në Kur'anin Fisnik, në të cilin Allahu i Lartë thotë:

“Kush i bindet Pejgamberit, ai i është bindur Allahut, e kush e refuzon, (dije o i Dërgur se) Ne nuk të dërguam ty roje kundër tyre.” (en-Nisa, 80)

Kriteret e dashurisë ndaj Profetit

Hadithi në vazhdim i përcjellë nga Abdullah bin Hisham ka shumë kuptim kur është në pyetje niveli i dashurisë ndaj Profetit:

“Njëherë ishim në shoqëri me të Dërguarin të Allahut (a.s.), Profeti Fisnik, nga të pranishmit e kishte të kapur për dore Omerin (r.a.), atëherë Omeri iu drejtua Profetit dhe i tha:

‘O i Dërguari i Allahut, në përjashtim të vetes sime, ti je më i dashur se çdo gjë tjetër për mua’.

I Dërguari i Allahut në këtë rast i tha Omerit:

‘Jo, pasha Zotin, në duart e të cilit është shpirti im, derisa unë nuk jam më i dashur për ty edhe se shpirti yt nuk konsiderohesh se ke besim, iman të plotë!’

Atëherë Omeri tha:

‘Pasha Allahun, Ti je më i dashur për mua se shpirti im?’, kurse i Dërguari i Allahut ia ktheu:

‘Tash u bë tamam, o Omer!’ (Buhari, Iman 3)

Edhe ne duhe të ndjekim dhe respektojmë të Dërguarin e Allahut me një dashuri të këtillë. Duhet ta pranojmë

atë si sundimtar të vetëm të fronit tonë shpirtëror dhe si udhërrëfyes në jetën tonë

Allahu i Madhëruar në Kur'anin Fisnik, në suren el-Ahzabë, thotë:

النَّبِيِّ أَوْلَىٰ بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْ أَنفُسِهِمْ

“Pejgamberi, për besimtarët është më prioritar se sa vetja e tyre...” (el-Ahzab, 6)

Ai për ne është më afër se shpirti ynë. Edhe në një hadith tjetër dashuria ndaj të Dërguarit të Allahut është paraqitur si kusht i besimit të vërtetë, në të cilin përcillet se Profeti ka thënë:

“Pasha Allahun, në duart e të cilit gjendet shpirti im, asnjëri prej jush nuk llogaritet se posedon besim të plotë, derisa unë të mos jem për atë më i dashur se vetja e tij, nëna e tij, babai i tij, fëmijët e tij, dhe gjithë njerëzimi.” (Buhari, Iman, 8)

Shokët e të Dërguarit të Allahut këtë realitet gjithmonë e theksonin duke e përsëritur shprehjen: “Të qofshim fli nëna, babai, shpirti im dhe çdo gjë, o i Dërguari i Allahut!”

Qëndrimi indiferent, ose mosnderimi i kësaj dashurie është rrjedhojë e injorancës. Kurse përqaftimi i kësaj dashurie është recetë e këtij shpëtimi.

Shenjat e dashurisë profetike

Njeriu përmend shpesh atë që e do shumë, në çdo moment hapë fjalën mbi të, dhe flet me ëndje për temat që kanë të bëjnë me atë. Biznesmeni i dhënë pas punës së tij, vazhdimisht flet rreth tregtisë së tij. Kështu fitova, kështu humba, në këtë tregti ka aq dobi, etj. etj.... Dikush e do shumë fëmijën e tij dhe në çdo rast në çdo vend flet për të. Por, as'habët e ndershëm dhe *evliatë*, miqtë e Allahut gjithmonë kanë folur për të Dërguarin e Allahut, dhe për këtë kanë ndërre kënaqësi të pafundme. Ja kjo është njohje e vërtetë, imitim dhe dashuri e plotë, mall për të qenë me Atë së bashku! Lusim Allahun që të na mundësojë të gjithë neve që ta njohim nga afër dhe ta duam më gjithë zemër Krenarinë e Gjithësisë, Muhamedin (a.s.).

Amin!...

Njëra prej të fshehtave të dashurisë, e cila është shkaku i ekzistencës së gjithësisë është hyrja e atij që e do dikë, në rrugën e tjetërsimit përkah natyra e atij që duhet, sado i dobët e i paaftë të jetë ai që do, dashuria e bën që, megjithatë, të dalë diçka në përputhje me madhësinë e emrit ndaj të cilit është prirë.

Vëshirë është të përshkruash Atë ashtu siç e meriton Ai

Komandanti i njohur Halid bin Velid (r.a.) gjatë një udhëtimit, do të ndalet për pushim tek një popull. Kryepari i atij populli, do ta ftojë Halidin, dhe do t'i thotë:

“A mund të ma përshkruash Muhamedin (a.s.)?” Hali-di iu përgjigj:

“Fjalët e mia janë të mangëta për të përshkruar të Dërguarin e Allahut, nëse dëshiron të përshkruaj çdo imtësi, unë nuk kam mundësi të bëj këtë!”

Kryepari përsëri iu lut e i tha:

“Na përshkruaj atë aq sa ke mundësi. Na përshkruaj atë shkurt?”

Halid bin Velidi atëherë i tha:

الرَّسُولُ عَلَى قَدْرِ الْمُرْسَلِ

“I Dërguari posedon vlerat e Atij që e ka dërguar!” (domethënë i Dërguari posedon tipare dhe vlera të Zotit të Gjithësisë, Krijuesit të ekzistencës, tash ti llogarit vlerat e tij!)⁵⁸

Allahu i Madhëruar na dhuroftë neve pjesë nga dashuria që as’habët e ndershëm posedonin për Pejgamberin (a.s.) na mundësoftë që jetën tonë ta zbukurojmë me dashuri për Muhamedin (a.s.).

Amin!

58. Munavi, V, 92/6478; Kastalani, Mevhib-i Ledunnijje Tercumesi, Stamboll 1984, s. 417.

PASTHENIE

Për të miratuar ndërmjetësimin e lartë (*shefaatin*) e të Dërguarit të Allahut është e udhës, që edhe një herë të bëjmë një vetllogari sa i përket nivelit të ndjekjes së Profetit, duhet të riorganizojmë jetën tonë në suaza të kriterëve të përmendura në këtë vepër; kemi nevojë për një ambient të sigurtë meditimi dhe përpjekjeje. Duhet të mundohemi që të reflektojmë bukuritë e pashoqe në umetin e Tij, që adhurimet, sjelljet, ndjenjat, mendimet, të sotshmen, të nesërmen, ta organizojmë me emocione dhe inspirime të denja për ta. Njeriu emiton dhe ndjek i pasionuar atë që dashuron në bazë të dashurisë që posedon. Për të ndjekur dhe imituar denjësisht Dritën e Ekzistencës, duhet njohur dhe vlerësuar denjësisht personalitetin shembullor i Tij, me tërë kuptimin e plot të fjalës.

Fusha sa do që të jetë pjellore, nuk gjelbëron derisa nuk kalojnë mbi të retë me shi dhe erërat pranverore me diell. Edhe zemra e njeriut, për t'u bërë si një tokë pjellore duhet që paraprakisht t'i nënshtrohet Krenarisë së Gjithësisë, Muhamedit (a.s.), i cili është më i larti i të parëve dhe atyre që do të vijnë më pas; është burimi, vlerat dhe fisnikëritë e të cilit nuk harxhohen, është preteksti i gjithë begative dhe mëshirave të gjithësisë. Kur'ani Fisnik i mbushur me vlera të pafundme i ka zbritur Atij, i është dhuruar gjithësisë së

besimit.

Nga e gjithë kjo që u tha, del në pah ky përfundim se, Profeti ynë (a.s.) dhe çdo gjë që është pretekst për t' u kujtuar Ai, sa do që të nderohen është pak. Ngaqë ai është “*Muteal-i lartësuar*”, është profeti të cilit Allahu i Lartë i drejtohet me epitelin “*Habibi-i dashuri im*”.

Është e pamundur që e vërteta e Tij e lartë, së pari, të mund të rroket në një mënyrë të përsosur me anë të njohjes njerëzore e pastaj të parashtrohet me fjalë.

Në të vërtetë, nuk ka mundësi tjetër veç asaj që pohimit mbi natyrën e Tij sublime t'i vihet pikë në pafundësinë e heshtjes! Ndërsa në përshtkrimin e jetës së Tij të zgjedhur, gjuhët mbeten absolutisht të paafta, edhe shprehjet e zemrave tona, të reflektuara në fjalë, janë vetëm sa një pikë uji në oqean! Sepse gjuhët dhe zemrat janë të paafta për ta përshkruar Atë!

Ç'lumturi ka për ata besimtarë që ushqejnë dashuri vetëm e vetëm për të Dërguarin e Allahut dhe nuk mashtrohen me lule artificiale të kopshteve të egra.

E lus Zotin tonë, duke u mbështetur në dashurinë ndaj Tij!..

Salavate, urata për Muhamed Mustafanë, Zotëriun e Dy botëve!...

Salavate, urata për Muhamed Mustafanë, profetin e njerëzve dhe xhindëve!...

Salavate, urata për Muhamed Mustafanë, imamin e dy qyteteve të shenjta!...

Salavate, urata për Muhamed Mustafanë, gjyshin e Hasanit dhe Huseinit!...

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ وَبَارِكْ وَسَلِّمْ

Zoti ynë i Madhëruar na dhuroftë nga ambienti ideor i Muhamedit (a.s.) i cili është i vetmi udhëzues në rrugën e drejtë, një pjesë të lartë për zemrat tona dhe nga pasuria e Tij e gjerë shpirtërore, pika vese frymëzimi për ndjenjat tona! Zemrat na u bëfshin vend i dashurisë për Allahun dhe të Dërguarin e Tij! Allahu i Madhëruar me favorin e Tij na bëftë të gjithëve të merituarit e ndërmjetësimit të Tij të madh!

Amin!.....

PERMBAJTJA

PARATHËNIE	7
------------------	---

KAPITULLI E PARË

Personaliteti shembullor i pashoq HAZRETI MUHAMMED MUSTAFAJA - sal-lall-llahu alejhi ve sel-lem -	15
USVEI HASENE / SHEMBULLI MË I MIRË.....	26

KAPITULLI I DYTË

MORALI I LARTË I HAZRETI PEJGAMBERIT.....	41
Modestia e të Dërguarit të All-llahut.....	48
Bujaria e të Dërguarit të All-llahut.....	51
Devotshmëria e të Dërguarit të All-llahut.....	53
Jeta asketike e Profetit të All-llahut.....	55
Butësia e të Dërguarit të All-llahut.....	57
Ndjenja e turpit dhe edukata e të Dërguarit të All-llahut.....	59
Trimëria e të Dërguarit të All-llahut.....	61
Mëshira dhe dhembshuria e të Dërguarit të All-llahut.....	65
I Dërguari i All-llahut ishte falës.....	68

I Dërguari i All-llahut dhe hakku i fqinjëve.....	71
Sjellja e të Dërguarit të All-llahut ndaj të varfërve.....	73
Trajtimi i robërve dhe shërbyesve nga i Dërguari i All-llahut.....	76
Trajtimi i grave nga i Dërguari i All-llahut	80
Sjellja e të Dërguarit të All-llahut ndaj jetimëve.....	85
Sjellja e të Dërguarit të All-llahut ndaj kafshëve.....	86
KRITERET NË YJE.....	92

KAPITULLI I TRETË

VENDOSMËRIA SHPIRTËRORE NË NDJEKJEN E TË DËRGUARIT TË ALL-LLAHUT.....	97
NDJEKJA E TË DËRGUARIT TË ALL-LLAHUT ME DASHURI.....	100
PERIUDHA E LUMTURISË PASQYRË E MORALIT DHE E DASHURISË SË TIJ.....	104
KËNGË TË PËRMALLSHME PËR DASHURINË PROFETIKE.....	111
Dashuria e As'habeve të ndershëm për të Dërguarin e All-llahut....	115
Ujëvarat e dashurisë së periudhës pas As'habëve të ndershëm.....	129
SALAVATI SHERIFE / PËRSHËNDETJE TË NDERSHME.....	140

KAPITULLI I KATËRT

Në shkollën e arsyes dhe zembrës: PERSONALITETI SHEMBULLOR.....	149
Tendenca për shëmbëllim dhe emitim.....	158
Personaliteti shembullor i Profetit.....	159
SA E DUAM NE ATË?.....	162

Të përdorim zemrën dhe arsyen.....	162
Shembulli i vetëm -Hazreti Pejgamberi-.....	163
Mrekullia më e madhe.....	163
Të verbërit mohojnë diellin.....	164
I dashuruari ndjek të dashurin.....	167
Për të ndjekur Atë duhet të kemi edukim shpirtëror.....	168
Vlera e Profetit dhe ne.....	170
Sprova e dashurisë dhe edukatës.....	172
Kriteret e dashurisë ndaj Profetit.....	173
Shenjat e dashurisë profetike.....	175
Vështirë është të përshkruash Atë ashtu siç e meriton Aib.....	175
PASTHËNIE.....	177

